

До 203 річниці
від дня народження
Тараса Григоровича Шевченка

Великий рід Великої Людини

Вінницький національний медичний університет
імені М. І. Пирогова

Наукова бібліотека

Великий рід Великої Людини

*До 200-річчя від дня народження
Тараса Григоровича Шевченка
(1814 – 1861)*

Дослідження роду

Вінниця, 2014

ББК 91.9:83.3(4Укр) – 8я2

В 27

Великий рід Великої Людини : до 200- річчя від дня народження Т.Г.Шевченка : ілюстрований альбом / уклад. М. І. Мельник . – Вінниця, 2014. – 103 с.

Славний ювілей Великої Людини відзначала цього року наша країна – 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка, ім'я якого відоме у всьому світі. Цікавим є особистість не тільки Великого Кобзаря, а й багатьох представників шевченкового роду.

Альбом, в якому вміщено велику кількість фотографій, доповнених картинами художників-нащадків поета, знайомить читача з короткими біографічними відомостями про великий рід Кобзаря.

Завжди можна відкрити нову сторінку в житті, здавалося б, такої відомої людини – генія українського слова і духу. Пропонуємо вам коротке знайомство з найцікавішими особистостями нащадків Тараса Григоровича не тільки від дідів-прадівів, але й нашими сучасниками.

Зміст

1.	Моє життя – це біографія цілого народу.....	4
2.	Біографи Т. Г. Шевченка.....	6
3.	Нашадки Т.Г.Шевченка – дослідники роду.....	7
4.	Шевченкового цвіту по всьому світу.....	8
5.	Художники Шевченкового роду.....	9
6.	Родовід від прапрадіда до Тараса.....	10
6.1.	Іван Швець – прапрадід Тараса.....	11
6.2.	Андрій Безрідний – прадід Тараса.....	12
6.3.	Родовід братів діда Андрія.....	14
6.4.	Григорій Петрович Шевченко.....	15
6.5.	Омелян Іванович Шевченко.....	17
6.6.	Рід Дем'яна Шевченка.....	18
6.7.	Рід Гайдаєнка.....	19
6.8.	Рід Козлових.....	19
6.9.	Григорій Іванович Шевченко.....	20
6.10.	Родина Бойків.....	22
7.	Рід Йосипа Григоровича Шевченка.....	25
8.	Рід Микити Григоровича Шевченка.....	35
9.	Зеленодібровська гілка роду Тараса.....	47
10.	Рід Катерини Григорівни Красицької.....	50
11.	Рід Ярини Григорівни Бойко.....	75
12.	Рід Варфоломія Григоровича Шевченка.....	82
13.	Родичі та близькі знайомі під час прощання з Т. Г. Шевченком.....	96
14.	Жителі с. Шевченкове – нащадки Тараса.....	97
15.	Література про Т. Г. Шевченка у фонді бібліотеки ВНМУ.....	99
16.	Твори Т. Г. Шевченка у фонді бібліотеки ВНМУ.....	100
17.	Використані джерела.....	101

“Моє життя – це біографія цілого народу”

Т.Г. Шевченко

*Шевченків славний рід великий,
І велич світу наш Тарас,
Нащадки житимуть вовіки,
Живуть і нині серед нас.*

Кулик Григорій

«Пізнай свій край, себе, свій рід,
свій народ, свою землю – і ти
побачиш шлях у життя. Шлях, на
якому найповніше розкриються твої
здібності. Ти даси йому продовження,
вторувавши стежину. Із тієї стежини
вже рушатимуть у життя твої
нащадки. І то також будеш ти».

Григорій Сковорода

У всі роки найбільше багатство кожного народу були сім'я, рід, родина. Саме родина була головною складовою українського етносу та української нації. У родині виховувалися любов і повага до батьків, пошана до членів роду та один до одного. На цих основних принципах виховувався і Тарас Григорович Шевченко.

Сьогодні надзвичайно важко віднайти щось нове й невідоме в біографії Тараса Григоровича Шевченка – все давним-давно досліджено й віднайдено, а децю навіть додумано, тож якщо й почуємо іноді щось справжнє, але не знане досі, воно сприймається з великою часткою іронії.

Кожному цікаво довідатись про своїх предків, але, на жаль, не кожен знає свій родовід, який містить не лише витоки походження, а й джерела міцності та духовного багатства. Тим більше, коли мова йде про рід кровних нащадків Тараса Шевченка. Сьогодні родинне дерево Шевченка розрослося не тільки по всій Україні, а й далеко за її межами.

Хто ж вони - предки Поета? Систематичного та глибокого опрацювання цінного біографічного матеріалу вчасно не відбулося. Проходили роки. Із життя пішли усі близькі та далекі родичі Шевченка, які знали його особисто. Багато фактів стерлося і загубилося назавжди. Однак багато інформації ми отримали із споминів родичів та нащадків, які зберігаються в архівних установах. Важливим джерелом до реального відтворення родинного дерева сім'ї Тараса Шевченка стали спомини близьких родичів: Петра Микитовича, Прокопа Микитовича, Трохима Йосиповича, Петра Павловича Шевченків (дітей Тарасових братів Микити та Йосипа) та його дядька Павла, які записані М.Чалим – одним із найперших біографів Кобзаря.

Загалом у Кобзаря було 12 (від Катерини) + 3 (від Йосипа) + 3 (від Микити) + 5 (від Ярини) = 23 племінники і майже 90 внучатих племінників. А правнуків – понад півтори сотні! Це лише по лінії рідних братів і сестер.

Біографи Тараса Шевченка

*Олександр Матвійович
Лазаревський*

*Михайло Корнійович
Чалий*

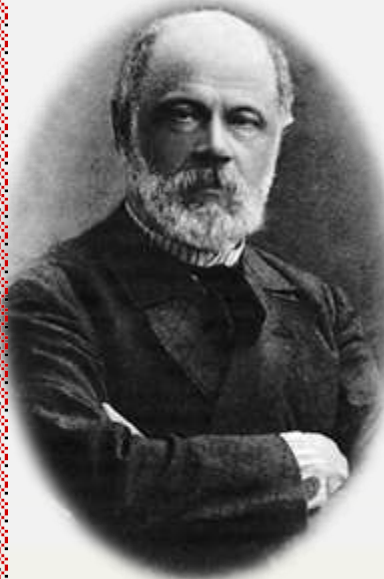

Родовід Шевченка став предметом наукових досліджень провідних українських істориків: М.Костомарова, О.Кониського, О.Лазаревського видатних українських інтелігентів: Г.Честахівського, М.Чалого, С.Русової, І.Франка, В.Доманицького, М.Рильського, О.Білецького, М.Новицького та багатьох інших.

Зі своїм майбутнім біографом Михайлом Чалим Шевченко познайомився під час свого останнього перебування в Києві, влітку 1859 року, через Івана Максимовича Сошенка. Ще задовго до знайомства з Кобзарем Чалий почав збирати матеріали про нього, зокрема записував спогади Сошенка про знайомство з Тарасом, про часи навчання в Академії мистецтв та їхнє оточення. Також Чалий як літератор одним з перших проаналізував твори Шевченка. Шевченко листувався з Чалим, який разом з дружиною Надією Василівною були активними діячами у справі створення недільних шкіл для народу, та переслав з Петербурга примірники «Кобзаря» і «Букваря» на потреби освітянської справи. Михайло Корнійович був одним з організаторів прощання з Шевченком у травні 1861 року в Києві. Промова, яку він виголосив над труною поета, коштувала Чалому кар'єри, він був змушений покинути Київ.

Історик Олександр Лазаревський – друг Т.Г.Шевченка, який був присутній при ньому, коли наближався день смерті поета і бачив його за півдоби до кончини, описав останній день його життя, зібрав перші матеріали до історії дитинства поета. Спільно з художником Г. Честахівським супроводжував тіло Т. Шевченка до Канева

У 1863 році Лазаревський в журналі “Основа” зробив першу спробу систематизувати деякі біографічні відомості, пов’язані з сім’єю поета. В нарисі він скористався спогадами молодшої сестри Ярини. Це започаткувало низку досліджень, які тією чи іншою мірою торкаються родинних зв’язків Тараса. Головними джерелами інформації стали розповіді поетових близьких. Багато родичів не встигли поділитися своїми спогадами...

**Дмитро Філімонович
Красицький** –
правнук по Катерині

**Людмила Олександрівна
Красицька** –
праправнучка по Катерині

Біографічні дослідження також проводили **правнучатий племінник Шевченка по сестрі Катерині Дмитро Красицький** і **праправнучка Людмила Красицька**. Їхня праця була надрукована в газеті «Літературна Україна». Дещо нове внесено до біографічних даних поетової родини його **праправнуком по брату Йосипу Олександром Відоменком** в його книзі «Сумна і радісна Шевченкіана». **Микола Лисенко** в своїй книзі «Коріння Шевченкового роду» довів, що генеалогічна схема Шеченкового роду досить розгалужена і містить дані про родинний зв'язок із Шевченком понад тисячі осіб. Корінням вона сягає аж сімнадцятого століття по батьковій лінії і губиться в безвісті вже в середині вісімнадцятого століття по лінії Тарасової матері.

**Микола Павлович
Лисенко** –
праправнук по Йосипу.

**Олександр
Андроникович
Відоменко** –
праправнук по Йосипу

Шевченкового цвіту — по всьому світу

Родовід братів і сестер Т.Г. Шевченка – це наша історія.

І не зів'януть гілки цього родоводу, тому що продовжують його гідні люди.

В різних країнах світу зараз мешкає понад 2 000 чоловік, які приходяться родичами великому українському поету Тарасу Шевченку. Ближчі і дальші родичі всесвітнього генія є не тільки в Україні, а й у країнах сусіднього та заокеанського зарубіжжя.

Кожне наступне покоління далі і далі відходить від свого знаменитого предка, однак усіх нащадків об'єднує Тарасове ім'я. Це єднання не просто формальне. Майже всі вони припадали, як і поет, до того вічного животворного джерела, що наснажує відчуттям справедливості, гордої нескореності, щирої любові до свого народу. А чимало з них чудово співають, тяжіють до малювання, мають артистичну вдачу, працюють у галузі культури і літератури як професіонали. Ось лише кілька імен тих, хто походить з Шевченкового роду:

*Співачка
Валентина Іваненко*

*Шевченкознавець
Ольга Шарапа*

журналісти Андрій Шевченко, Олександр Лисенко;
співачки Валентина Іваненко, Євгенія Яблонська;
письменники Дмитро Красицький, Олександр Відоменко, Микола Лисенко;
поети Людмила Красицька, В'ячеслав Шевченко та Віталій Лисенко;
Шевченкознавці Василь Костенко, Ольга Шарапа, Валентина Шевченко, Антоніна та Людмила Красицькі, Тамара Костенко;
Заслужений діяч Російської Федерації академік Людвіг Боярський
колишній працівник посольства України в Швейцарській Конфедерації Ігор Крижанівський

Тарасу Григоровичу присвячували свої вірші його родичі, зокрема, сестри Любов та Олена Майбороди, Валентина Сушицька.

*Балерина
Наталія Філатова*

*заслужений діяч
Російської Федерації
академік Людвіг
Боярський*

Фотій Красицький

Валерій Красицький

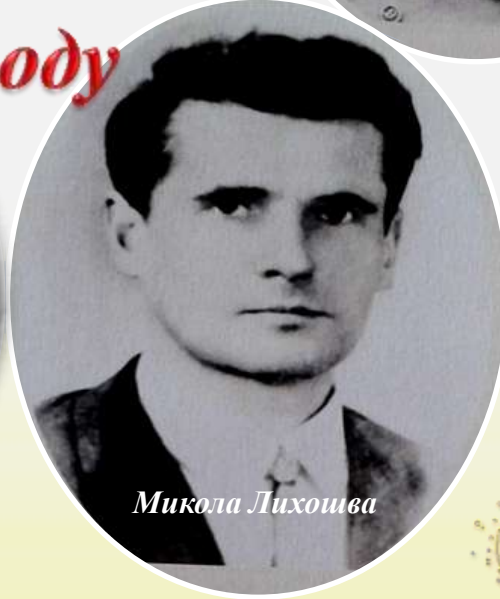

Яків Шевченко

**Художники
Шевченкового
роду**

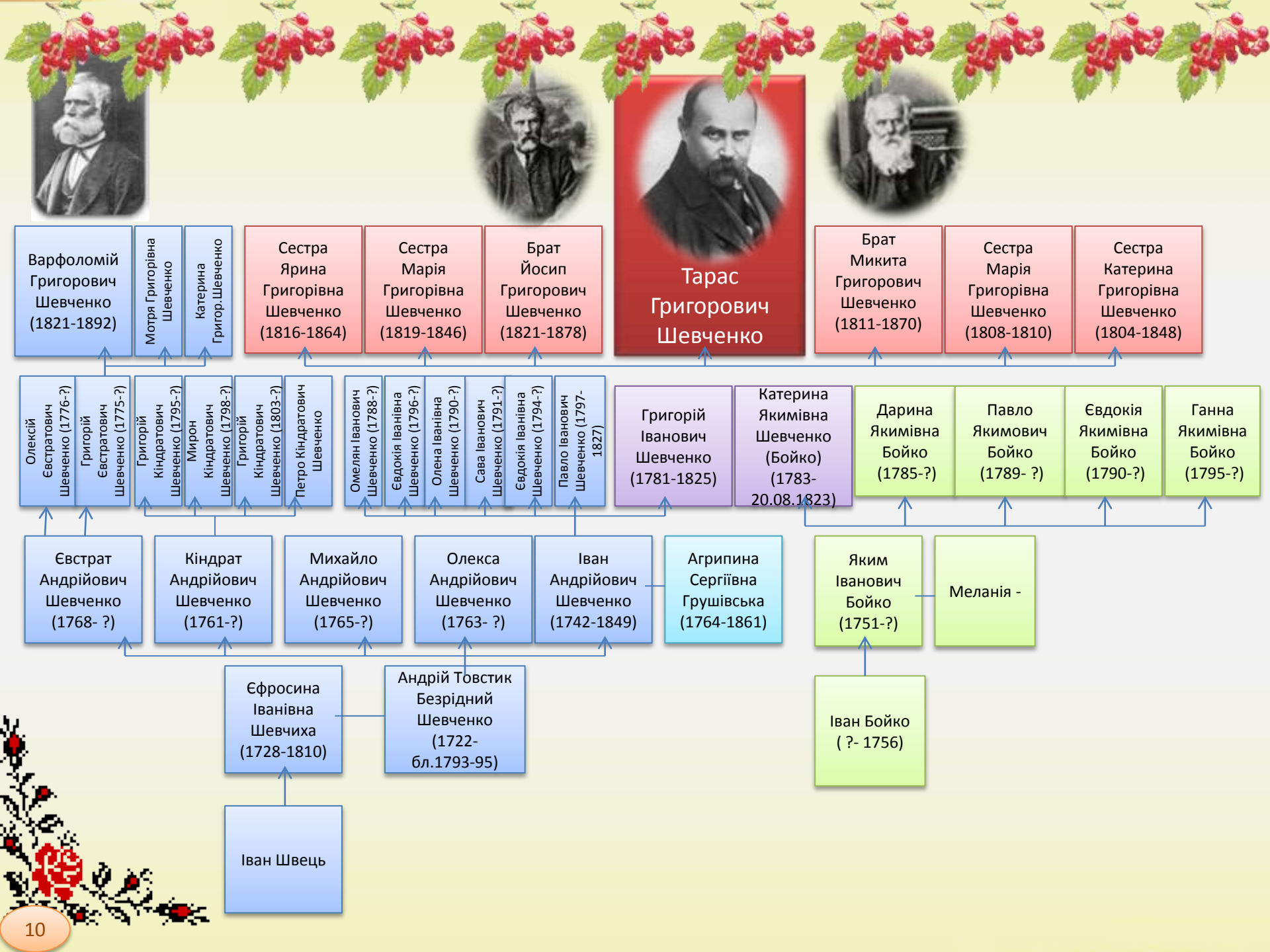
Ганна Григорівна Шевченко

Микола Лихосва

Іван Швець - прапрадід Тараса

Академік Д. І. Яворницький, посилаючись на відповідні документи, розповів, що запорожцями були й прапрадід Тараса Григоровича Іван та прадід Андрій. Перший із них розпрощався з козацькою вольницею та січовим братством по тому, як померла його дружина, полишивши на нього дочку Єфросинію. Мусячи заробляти чимсь на хліб, недавній січовик взявся за чоботарство, на чому вже певною мірою знався. Звідси, цілком імовірно, й пішло його прізвище – Швець.

Гілки Шевченкового роду музей Шевченка в с.Кирилівка

Андрій Безрідний – прадід Тараса

Видатний історик Нової Січі Аполлон Скальковський стверджує: «Та коли настали найважчі часи руйнування Січі царицею Катериною II, став Товстик на захист козацтва, виступаючи проти інтересів Російської імперії»

Михайло Капелістий. А нащадкам не байдуже. – Хмельницький, 2008. – С. 7.

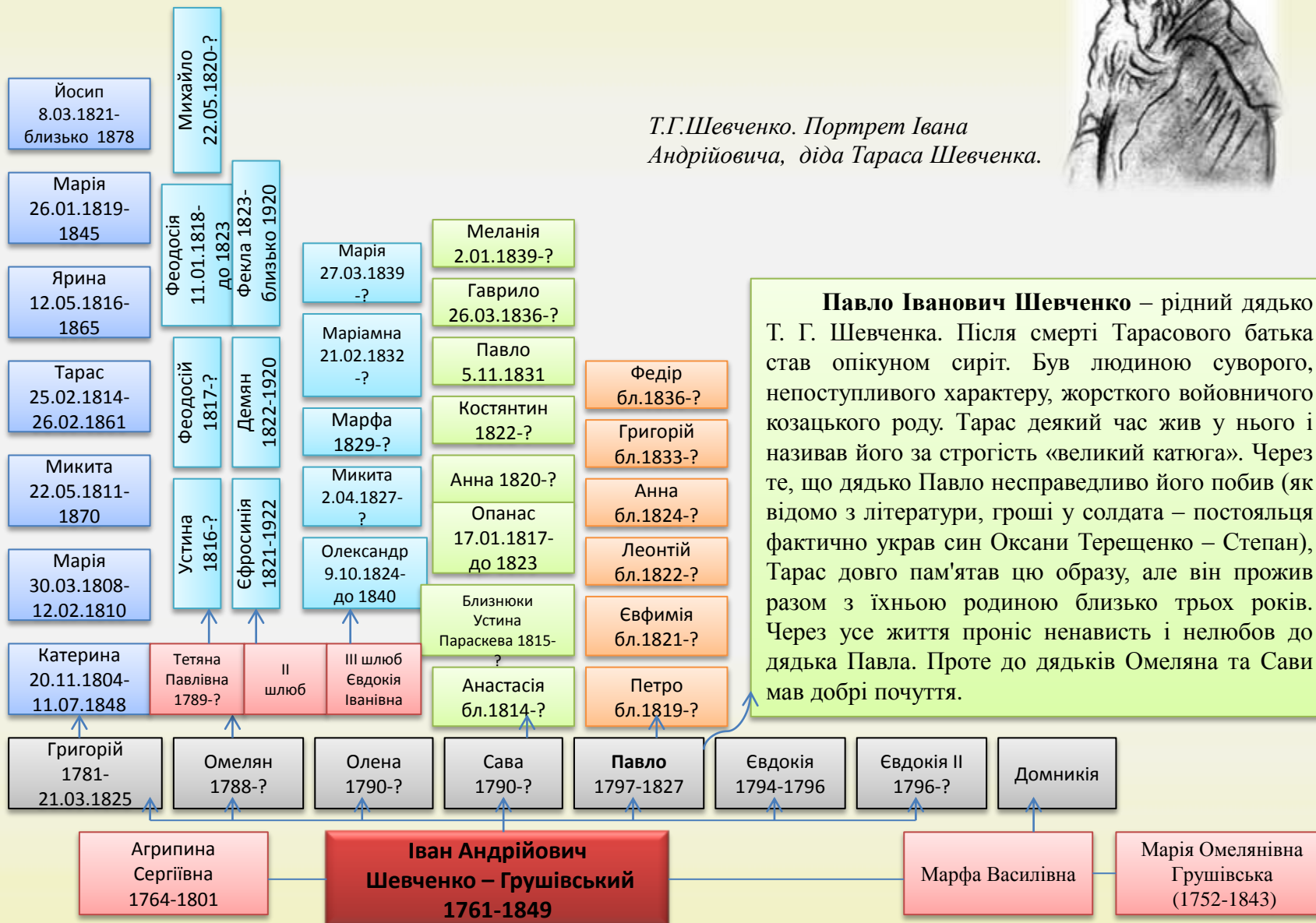
За згадками родичів Т.Шевченка, його прадідом був Андрій Безрідний – виходець з козацького Низу. Сирота, ще малою дитиною, був завезений на Запорізьку Січ, там навчався грамоти. Після закінчення Кошової школи, його було обрано писарем Запорізької Січі (Красицький Д. Ф. Родовід // Слово і час. – 1991. – № 5.). Андрій мав прізвище Безрідний, а за міцну статуру прозвали його на Запорізькій Січі і записали Товстиком. Служив чесно і віддано. Після розгрому Запорізької Січі кошового писаря Андрія Товстика заарештовують, але він рятується втечею, зникає в невідомому напрямку (Михайло Капелістий. А нащадкам не байдуже. – Хмельницький, 2008. – С. 7). Мабуть, тоді повернувся в чуже село Кирилівка. На той час йому було приблизно 20 років. Не маючи ані господарства, ані власної оселі, пішов Андрій Безрідний у прийми. А приймак, як велів звичай, мав узяти прізвище дружини – і став він Шевченком. Так Андрій став зватися не Безрідним, не Товстиком, а Шевченком. Саме його і можна вважати родоначальником династії кирилівських Шевченків. У 1779 році «Андрій Шевченко за інвентарем села Кирилівки сплачує чинш 32 злотих». (Петро Жур. Труды и дни Кобзаря. – К., 2003. – С. 19.). З Єфросинією Іванівною Шевченко мав синів: Івана, Кіндрата, Олексу, Михайла, Євстрата.

Був писарем Запорізького коша, учасником повстання Коліївщина 1768 року. Це саме той дід Іван, який мав чи не найбільший вплив на юну душу Тараса.

Іван Андрійович Шевченко-Грушівський

Т.Г.Шевченко. Портрет Івана Андрійовича, діда Тараса Шевченка.

Павло Іванович Шевченко – рідний дядько Т. Г. Шевченка. Після смерті Тарасового батька став опікуном сиріт. Був людиною суворого, непоступливого характеру, жорсткого войовничого козацького роду. Тарас деякий час жив у нього і називав його за строгість «великий катюга». Через те, що дядько Павло несправедливо його побив (як відомо з літератури, гроші у солдата – постояльца фактично украв син Оксани Терещенко – Степан), Тарас довго пам'ятав цю образу, але він прожив разом з їхньою родиною близько трьох років. Через усе життя проніс ненависть і нелюбов до дядька Павла. Проте до дядьків Омеляна та Сави мав добрі почуття.

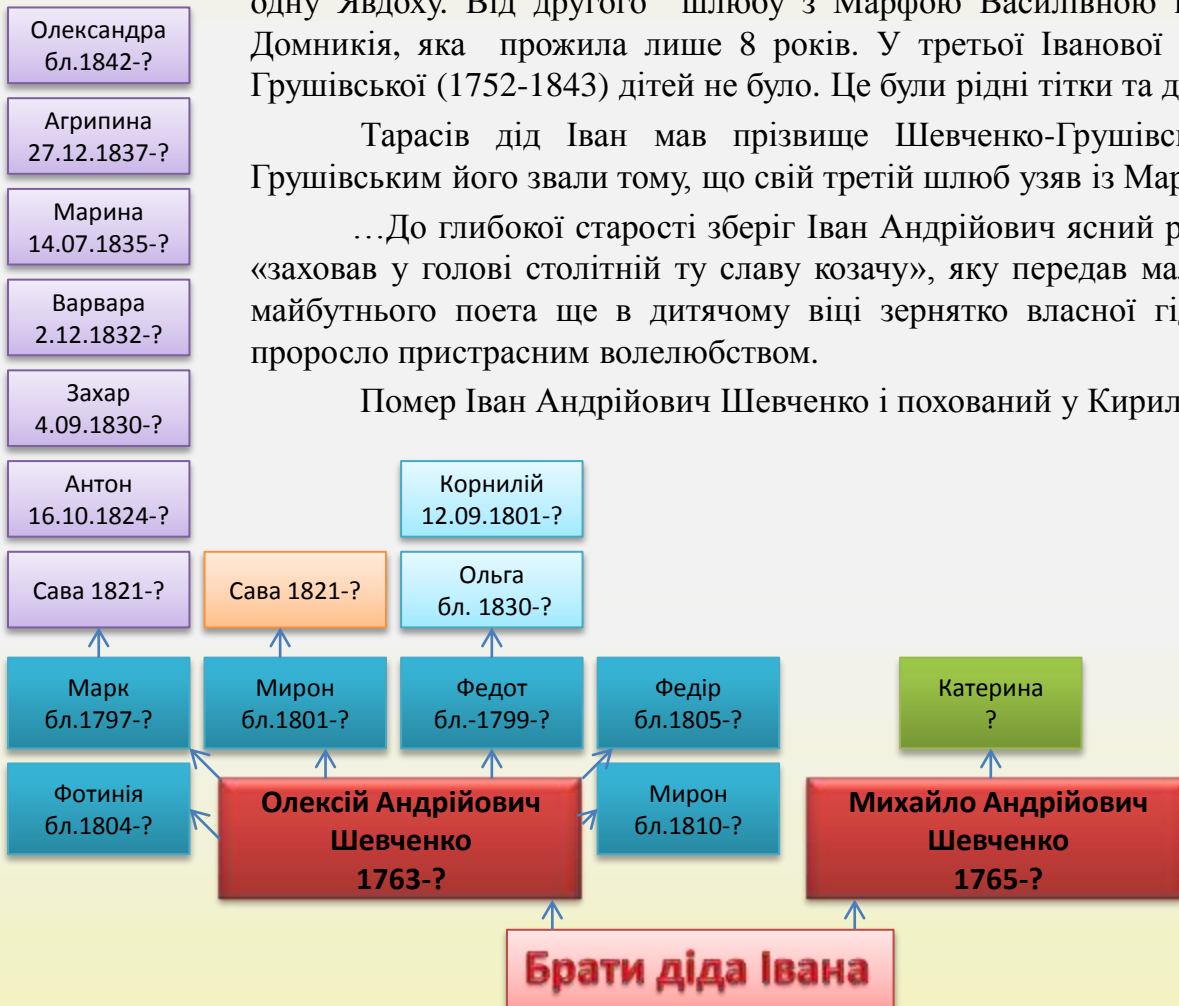
Як згадували родичі Шевченка, "дід поета по батькові – Іван – був людиною письменною, обдарованою, великим патріотом України". Безпосередній учасник "Коліївщини", він на схилі літ оповідував внуку про героїчну боротьбу народу України, «був богатирської сили запорозький січовик, кіннотник, спритний, працелюбний довгожитель; він ... і в дев'яносто років залюбки їздив верхи» (Д. Красицький, «Слово і час», 1991, N 5, с. 86).

Іван Андрійович був одружений тричі. Перша дружина Горпина Сергіївна народила йому семеро дітей: Григорія (батька Тараса), Омелька, Олену, Саву, Явдоху, Павла та ще одну Явдоху. Від другого шлюбу з Марфою Василівною народилася ще одна дочка – Домникія, яка прожила лише 8 років. У третьої Іванової дружини Марії Омелянівни Грушівської (1752-1843) дітей не було. Це були рідні тітки та дядьки Тараса за батьком.

Тарасів дід Іван мав прізвище Шевченко-Грушівський. Біографами доведено, Грушівським його звали тому, що свій третій шлюб узяв із Марією Грушівською.

...До глибокої старості зберіг Іван Андрійович ясний розум і пам'ять. Саме дід Іван «заховав у голові столітній ту славу козачу», яку передав малому Тарасові, розбудивши в майбутнього поета ще в дитячому віці зернятко власної гідності й непокірливості, що проросло пристрасним волелюбством.

Помер Іван Андрійович Шевченко і похований у Кирилівці, могила не збереглася...

Григорій Петрович Шевченко

(1868-1941)

онук Кіндрата Андрійовича

(Кіндрат - рідний брат Тарасового діда Івана)

Дочки Г.П.Шевченка

Про дитинство та юність **Григорія Петровича Шевченка** відомо надзвичайно мало. Можливо, початкову освіту Григорій здобув у церковно – парафіяльній школі. У 1880-х роках перебував у художньому училищі, за сімейними переказами, успішно, бо мав неабиякий таланти хист до малювання. Григорій був справжнім велетнем двометрового зросту, мав багатирську силу. Під час навчання в Одесі займався боротьбою. Там же познайомився із Вірою (німкеня за походженням), згодом і одружилися. Григорій привіз молоду дружину в село Кирилівку. Віра володіла німецькою, французькою. Опанувала й українську, але розмовляла з акцентом. Молода сім'я побудувала собі новий будинок, оранжерею, голубник, дві теплиці, посадили молодий сад. Господиня скрізь устигала. У них народилися три доньки: Галина, Євгенія, Катерина й один син, який помер при народженні. У 1922 р. Григорій Петрович втратив дружину, яка померла після захворювання на тиф. Чоловік сам виховував трьох доньок.

Внучатий племінник Кобзаря своїм коштом видав близько 160 знятих ним упродовж багатьох років унікальних фотографій – листівок під назвою “Види й типи України”. Деякі з таких листівок уміщені у книжці „В сім'ї вольній, новій”, зберігаються в експозиціях Національного музею Тараса Шевченка в Києві, в музеях, бібліотеках та приватних колекціях інших міст України й зарубіжжя. Нині фотографії Григорія Шевченка можуть сприйматися як продовження ідеї мальовничої України ще самого Т. Шевченка. Як фотограф він знімав краєвиди Черкащини, звичаї, обряди, весілля, робив портрети людей. Його фото виходили в Україні на сотнях листівок.

Григорій Петрович Шевченко загинув у 1941 році. Він був мужньою і фізично сильною людиною, міг зігнути підкову. Його було заарештовано фашистами у с. Вільшанах Звенигородського повіту Черкаської обл. у 1941 р. за співпрацю з радянськими партизанами. Під час супроводу його німцями на розстріл він кинувся у колодязь, щоб загинути не від рук ненависних окупантів.

У Києві живе його внучка – біолог Ірина Зеленко.

Борис Яблонський (внук Григорія Петровича) – кандидат технічних наук, художньо обдарована людина. Він успішно зреалізував також свої творчі потенції у доволі віддаленій від мистецтва сфері – як старший науковий співробітник Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України. Він захоплювався мистецтвом фотографії, фахового художнього різьблення, власноручно виготовивши екслібрис – печатку (пригадаймо кришталеву екслібрис – печатку зі своїми ініціалами, виготовлену для себе Тарасом Шевченком!), малювання (збереглися писані ним з натури етюди на Дніпрі), складав різні технічні пристрої (сам збудував невелику річкову яхту). Його художні фотороботи неодноразово публікувалися у різних журналах та виданнях.

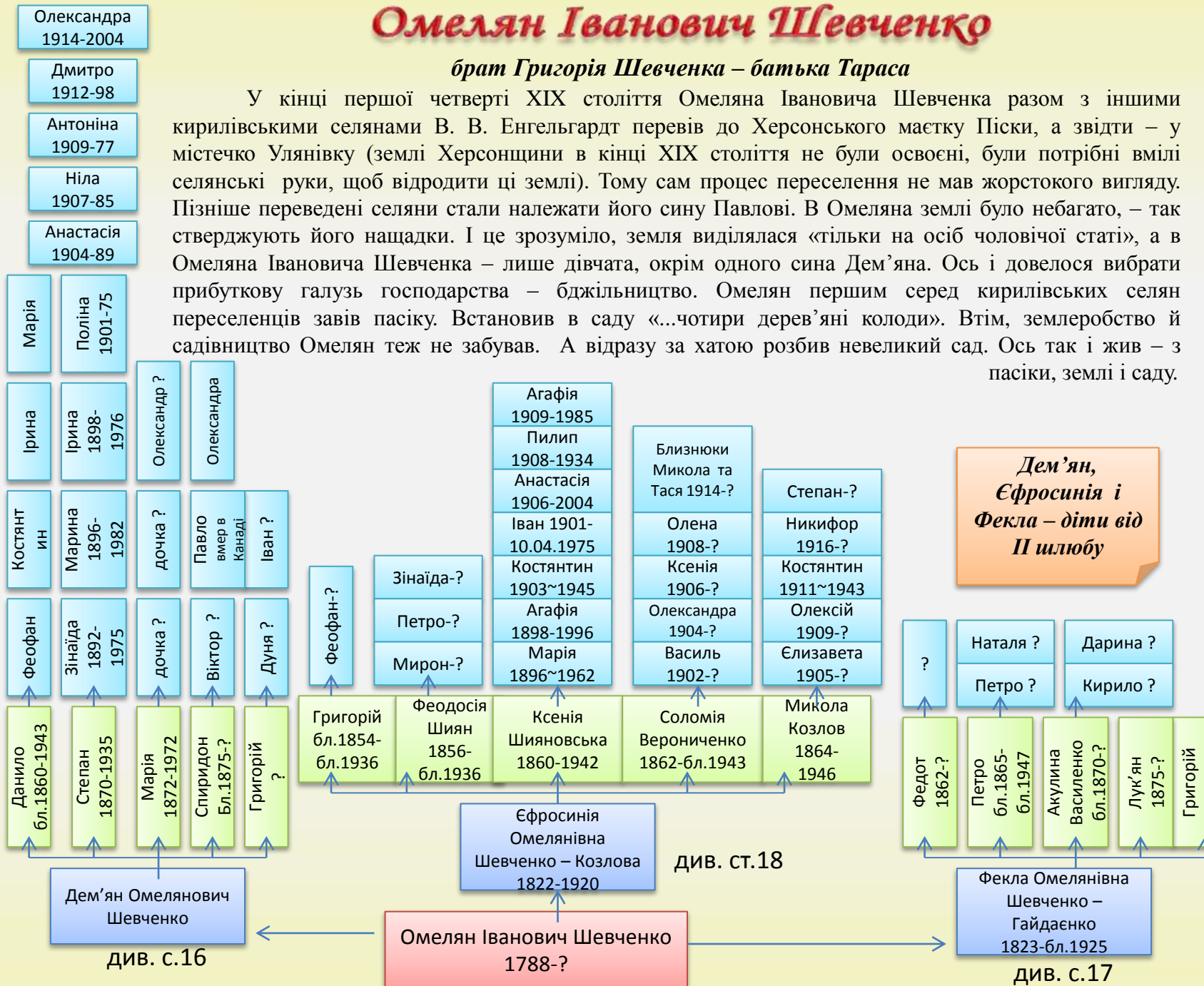
Григорій Шевченко з ріднею.
Борис Яблонський на руках у тітки Тамари. 1936 р.

Мати Бориса, **Євгенія Григорівна Шевченко**, володарка глибоковиразного драматичного сопрано, навчалася на вокальному факультеті Київської консерваторії приблизно у 1934–1936 рр., мала постійну концертну практику співачки, але була відрахована у зв'язку з арештом і розстрілом її чоловіка – Василя Яблонського, за наклепницьким присудом радянського Військового трибуналу як ворога народу (обидва померли реабілітовані без зазначення причин смерті лише 1958 р.).

Омелян Іванович Шевченко

брат Григорія Шевченка – батька Тараса

У кінці першої чверті XIX століття Омеляна Івановича Шевченка разом з іншими кирилівськими селянами В. В. Енгельгардт перевів до Херсонського маєтку Піски, а звідти – у містечко Улянівку (землі Херсонщини в кінці XIX століття не були освоєні, були потрібні вмілі селянські руки, щоб відродити ці землі). Тому сам процес переселення не мав жорстокого вигляду. Пізніше переведені селяни стали належати його сину Павлові. В Омеляна землі було небагато, – так стверджують його нащадки. І це зрозуміло, земля виділялася «тільки на осіб чоловічої статі», а в Омеляна Івановича Шевченка – лише дівчата, окрім одного сина Дем'яна. Ось і довелося вибрати прибуткову галузь господарства – бджільництво. Омелян першим серед кирилівських селян переселенців завів пасіку. Встановив в саду «...чотири дерев'яні колоди». Втім, землеробство й садівництво Омелян теж не забував. А відразу за хатою розбив невеликий сад. Ось так і жив – з пасіки, землі і саду.

1882-?

Рід Дем'яна Шевченка

Від Омеляна Івановича Шевченка передалася по крові його сину Дем'янові господарська жилка, обачність. А ще Дем'ян Омелянович Шевченко жив у хаті, яку побудував для себе його батько. Дем'ян Омелянович був стараним прихожанином: організував у церкві хор, керував ним, читав Псалтир під час богослужінь. А згодом став титарем (церковним старостою).

У Дем'яна Омеляновича Шевченка та його дружини Досі Микитівни було четверо синів: Данило, Степан, Свирид (Спиридон), Григорій і дочка Марія.

Старший син Данило був міцним господарем, у нього цілий рік трудилися наймані працівники. В Улянівці Данило тримав свою лавку, торгував продуктами, – словом, господарював міцно.

У 1929 році Данила Дем'яновича розкуркулили, забрали все господарство й відправили на Донбас. Залишок життя Данило прожив зі своєю донькою Іриною та зятем Миколою Корчєбним на Донеччині. Його син Феофан, який повернувся з фронту, працював в Улянівці ковалем.

Степан Дем'янович Шевченко мав вісім доньок і лише одного сина Дмитра. Діти Степана з малих літ були привчені до праці. Улюбленим заняттям Степана була робота на пасіці та в саду. Навпроти Улянівської церкви розбив він великий сад, посадив яблуні, груші, черешні. Найпершим серед улянівських селян розвів виноград, який привіз із Криму. У свій час Степан Дем'янович виїжджав до Канади на заробітки.

Узимку 1929 року Степана Шевченка разом з незаміжною донькою Олександрою, його другою дружиною Мотроною та прийомними синами Іваном, Валентином і Михайлом вислали під Свердловськ. Там вони добували торф. Там же знаходилися вислані з села Оленівки нащадки роду Єфросинії Омелянівни Козлової (до заміжжя – Шевченко). Онук Єфросинії І. М. Шияновський, коли забирав свою сім'ю з Карасевого Озера, запропонував Степанові виїхати разом із ним до Донбасу, але він відмовився. Згодом його та його сім'ю вислали в Тавдинський район, на берег річки Ганди, в колонію «Чебоксари» на лісопояс.

Весною 1935 року Степан помер від голоду. Поховали його на кладовищі біля колонії «Чебоксари».

Улітку наступного року померли сини Мотрони – Ваня і Валентин (отруїлися грибами). Ті, хто залишалися живими, – Мотрона, Олександра і син Мотрони – Михайло поплакали над могилою дітей та й рушили на Москву, де жили їхні родичі. Гроші на проїзд їм вислала сестра Олександри Степанівни Шевченко – Зінаїда. Переказ надійшов із Улянівки на ім'я зовсім чужої людини. Чоловік передав їм гроші на пероні, перед самою відправкою потягу. НКВС перевірів корінці грошових переказів, відправлених влітку 1936 року з села Улянівки в далекий Тавдинський район, і була таким чином встановлена особа відправника — Зінаїда Степанівна Шевченко. Її звинуватили в пособництві втечі родичів-засланців. Вона відсиділа три роки в Миколаївській в'язниці.

Свирид Дем'янович Шевченко, на відміну від своїх братів Данила та Степана, не наполягав на тому, щоб його сини Віктор і Павло, донька Олександра трудилися на землі. Він дав їм добру освіту. Згодом Віктор і Павло служили офіцерами в царській армії, їхня сестра Олександра, отримавши педагогічну освіту, працювала вчителькою в Улянівці.

Після Жовтневого перевороту Павло Свиридович Шевченко виїхав до Канади.

Рід Гайдаєнка

Векла Омелянівна Шевченко вийшла заміж за Максима Несторовича Гайдаєнка. Батько Максима, Нестор Микитович Гайдаєнко, переселився в Улянівку ще за життя В. В. Енегельгардта. І завжди його рід вважався заможним. Сини Максима Несторовича Гайдаєнка і Векли Омелянівни – Федот і Петро – служили військовими фельдшерами. Федот після закінчення служби виїхав до Ставрополя, там він тримав приватну аптеку. А Петро займався лазаретною справою в рідній Улянівці. Наприкінці 20-х років він став головним лікарем лікарні Нового Бугу.

Кирина Максимівна Гайдаєнко вийшла заміж за Варлама Василенка, у них було двоє дітей Кирило й Дарина. Кирило служив у Червоній Армії, і з цієї причини його не розкуркулили. А ось Дарина разом зі своїми батьками частенько чули кинуту в спину фразу: «Кулаки пішли!». Врешті були вимушені тікати в Кривий Ріг, інакше маховик розкуркулення захопив би й це сімейство. Варлам Василенко, прихопивши з села свій теслярський інструмент, подався на будівництво металургійного заводу.

Рід Козлових

Коли в сім'ї Олексія Антиповича Козлова і Єфросинії Омелянівни народилися діти – Григорій, Феодосія, Ксенія, то Сергій Миколайович Гербель вирішив відпустити свого лакея разом із дружиною-ключницею на вольні хліби. Подружжя Козлових переселилося до Улянівки, де жили родичі Єфросинії - Дем'ян і Векла.

Утім, воля, надана сім'ї Козлових поміщиком Гербелем, була відносною. Главі сімейства Олексію Козлову потрібно було раз на тиждень відпрацьовувати панщину, хоча ця робота мала сенс: коли Сергій Миколайович відпустив на волю молоде подружжя, він дав їм необхідний у господарстві інвентар — плуг і борону, виділив пару волів. І тепер главі сімейства належало протягом певного часу відпрацьовувати ці подарунки.

Олексій Козлов та Єфросинія побудували собі хату недалеко від дому Дем'яна. Будували своїми руками. Хата, вікна якої виходили на центральну сільську вулицю, була викладена з вапняку і покрита соломною. Життя, здавалося, було налагоджене. Але після народження Соломії у їхній сім'ї відбулося нещастя — трагічно загинув Олексій Антипович Козлов. Дізнавшись про трагічний випадок у родині Козлових, пані Гербель радила Єфросинії змінити місце проживання: «Щоб дітей не спіткало нещастя». Після сорока днів пані Гербель придбала недалеко від Баратівки ділянку землі, найняла будівельників і побудувала за свої гроші в Оленівці хату для Єфросинії, куди й переїхала молода вдова з дітьми — Григорієм, Феодосією, Ксенією, Соломією і Миколою.

Усі Козлови були людьми віруючими і належали до секти євангелістів. Спочатку 30-х років XIX століття, коли почалися гоніння на цю віру, Григорій Козлов разом із дружиною, сином Матвієм, невісткою Марією і внуком Іваном, об'єднавшись разом з іншими віруючими людьми, перейшли кордон з Китаєм. Син Матвія — Іван через деякий час повернувся назад, перейшовши кордон під прізвищем свого двоюрідного брата Івана Петрова, якого незрозуміло із якої причини повісили китайці. За цей перехід Іван Козлов-Петров отримав три роки в'язниці. А його батько — Матвій Григорович Козлов (внук Єфросинії Омелянівни) разом із дружиною Марфою залишилися на деякий час у Китаї.

Матвій — міцний здоровий мужик, близько двох метрів зросту, який служив колись на флоті, був прекрасним майстром різьблення по металу. В Китаї він познайомився з громадянином Швейцарії, який вербував людей для роботи в Європі. Помітивши неабиякі здібності Матвія, він запропонував йому роботу у своїй країні. Матвій погодився і виїхав до Швейцарії. Там він отримав великий будинок, де поселився разом із дружиною і прожив там до кінця життя.

Григорій Іванович Шевченко

Портрет
Григорія Івановича Шевченка,
батька Тараса Шевченка.
1829-1830.

Григорій Іванович та Катерина Якимівна одружилися у 1802 році. На той час Григорію був 21 рік, а Катерині – 19. Подружжя жило у батьківській оселі, у якій на той час проживало тринадцять дорослих дітей. Через два роки, 20 листопада, у них народилася донька Катерина, котра прожила 44 роки. У 1805 році на світ з'явилася донька Параска, але їй судилося прожити всього лише два роки. Перша ж Марія (1807–1810) була третьою дитиною в родині Шевченків, а в три роки чи на третьому році життя помирає. Злигодні, нестатки, тіснота у батьківському будинку змусили молоду сім'ю перебраться з Керелівки у Моринці до батька Катерини. У Моринцях 28 травня 1811 року народився Микита – старший син у сім'ї, і йому доля відпустила 59 років – найбільше з усіх дітей. Наступною дитиною в сім'ї Шевченків була Єфимія, котра народилася 1813 року, але через два роки померла.

Вже на той час молода сім'я мала свою власну оселю. Це була сусідська хата, яку придбав Яким Бойко у родичів Григорія Копія. Це був відомий на всю округу народний месник, який був заарештований за наказом поміщика Енгельгарда.

За споминами Петра Микитовича Шевченка та моринського священника Івана Березницького, Копій неодноразово погрожував розправою Якому Бойку та Григорію Шевченку "за те, що забрали мій ґрунт і хату мою". Чи було це насправді – встановити важко. Але, безперечним є той факт, що повернення Григорія Копія прискорило переїзд Шевченків знову до Керелівки.

Однак, за документальними свідченнями, народився Тарас Григорович Шевченко 9 березня 1814 року у селі Моринці, про що свідчить запис у метричній книзі Моринської церкви, в якій на сторінці 8 записано: "у жителя села Моринець Григорія Шевченка и жены его Екатерины родился сын Тарас. Молитствовал и крестил иерей Алексей Базаринский". Тарас був четвертою дитиною в сім'ї, якщо рахувати і рано померлу дочку Марію.

Після Тараса, у 1816 році, на світ з'явилася донька Ярина, якій Господь відміряв 49 років. Друга ж Марія – Тарасова сестра, котра, як відомо, була сліпою, народилася в 1819 році й прожила всього 27 років. Останньою дитиною у Катерини Якимівни, але не в Григорія Івановича, був Йосип, який народився в 1821 році й прожив до 1878 року.

20 серпня 1823 року, коли Тарасу було трохи більше дев'яти років, помирає мати. Їй було всього сорок років. Нужденне життя, кріпаччина, велика родина доконали її.

На руках у батька залишилося п'ятеро малолітніх дітей. Старшому – Микиті було 12 років, а найменшому – Йосипу – 2. Найстарша в сім'ї 18-річна Катерина 29 січня 1823 року вийшла заміж за 28-літнього Антона Красицького.

Опинившись у надто скрутній ситуації, Григорій Іванович, попри існуючі релігійні правила (а це дотримання безшлюбності не менше одного року), змушений був через півтора місяця, а саме 7 жовтня, одружитися з 35-річною вдовою Оксаною Антонівною Терещенко, яка мала трьох власних дітей. До того ж, у Григорія і Оксани у 1824 році народилася дочка, яку назвали також Марією, яка через рік померла.

Пізніше Т.Шевченко писав: *"Кто видел хоть издали мачеху и так называемых сведенных детей, тот значит, видел ад в самом отвратительном торжестве. Не проходило часу без слёз и драки между нами, детьми, и не проходило часу без ссоры и брани между отцом и мачехою; меня мачеха особенно ненавидела, вероятно за то, что я часто тузил её тщедушного Степанка"*.

Пізньої осені 1824 року під час подорожі до Києва він застудився і помер на 44 році життя 21 березня 1925 року. У матеріалах О. Лазаревського до біографії Т. Шевченка приводяться передсмертний заповіт Григорія Шевченка щодо сина Тараса: *"Синові Тарасу із мого хазяйства нічого не треба; він не буде абияким чоловіком: з його буде або щось дуже добре, або велике ледащо, для його моє наслідство або нічого не буде значить, або нічого не допоможе"*. Поховали Григорія Івановича на сільському цвинтарі біля церкви. І нині його могила збереглася і знаходиться в самому центрі с. Шевченкового.

Василь Денисенко, пенсіонер,
с. Шевченкове Звенигородського району

Родина Бойків

Нема у світі цвіту цвітішого
над маківочки, нема ж і роду
ріднішого над матіночки.

Народна мудрість

По материнській лінії відомими предками Тараса була сім'я батьків матері Якима і Параски Бойків, які мешкали у сусідньому селі Моринці. Їхній рід брав свої витoki з мальовничого Прикарпаття. Народили вони троє дітей: дочок Катерину (матір Тараса) та Ганну, сина Павла. Після смерті дружини Яким Бойко жив вдівцем. Жили Бойки дещо заможніше від таких же сільських кріпаків, мали просторішу хату, добрий садок, худобу. Саме до материного батька перебралися Григорій з Катериною у Моринці від керелівської нужди і злигоднів. Після смерті Григорія Шевченка Яким Бойко з своєю другою дружиною Меланією забрали до себе в с. Моринці наймолодшого із дітей – Йосипа Шевченка (опікуном інших дітей став дядько Павло – рідний брат Григорія Шевченка, крім Катерини, яка на той час уже вийшла заміж).

Як вказують біографи, "сім'я Бойків із шести душ мала ниву, леваду, воза та пару волів; у саду на полудневому визубі гори дивилася вічками на сонце з-під сніпків пасіка – тридцять чотири колоди, шостий за силою бджолиний рій у селі. Щороку Яким платив сріблом п'ять карбованців чиншу – відкуповувався у пана".

Село Моринці. Хата Копія

*Мене поховайте в саду біля хати,
Не хочу далеких світів.
Весною, - казала засмучена мати, -
Почую дітей і хрущів.
Петро Осадчук*

*Могила матері Т.Шевченка
с. Шевченкове.*

*Могила батька Т.Шевченка
с. Шевченкове.*

*Пам'ятник матері
Тараса
в Моринцях*

*Де мати посіє, там стелиться ласка,
Де мати посадить, там сходить добро,
Бо в мами рука і легка, і прекрасна,
І серце глибоке, як сивий Дніпро.
Запахнув чебрець з материнського поля,
Немов нагадати силкується він,
Що мати дала нам і сонце, і долю,
Дала, не забравши нічого взамін...
В. Крищенко.*

Тепло материнського серця, жвавість вдачі, вся розкіш материнських почуттів, на які так багата була кріпачка з колишнього вільного селянського роду, Катерина Бойко, навіки закарбуються в шевченковій пам'яті, знайдуть вагоме відображення в образах жінок–матерів – світлих, аж святих, наповнених щастям материнства і стражданням за долі своїх дітей.

Матір поховали на дворіщі, неподалік від хати. Катерина Якимівна пішла з життя у сорок літ, 20 серпня 1823 року, коли Тарасові було дев'ять із половиною років. Уже відчуваючи наближення кінця, попрощавшись зі своєю родиною, висловила, ймовірно, один – єдиний заповіт за своє коротке життя: «Коли помру – поховайте не на цвинтарі, а тут, у нашому рідному садку. Нехай до мене прибігають малесенькі мої діти – сироти, виплакують гіркі сирітські сльози».

Над її могилою схилила свої кетяги калина, на якій весною виспіває соловейко. Чому ж усе – таки Тарасова мати похована окремо від чоловіка, від дітей, бо ж вони – на цвинтарі? Коли був заповіт або ж коли дуже бідні були селянські родини, то священник і влада дозволяли ховати небіжчика у перетичці – на межі городу. Але траплялося, що й на території садиби, як і заповіла Катерина Якимівна. Родина, на той час маючи багато «ротів», не тримала господарство, як попервах, і загалом жила біднуватю, якщо не сказати – в скруті, хоч мали майже гектар землі та садок. Тож маму Тараса Григоровича поховали на родинному обійсті, де вона сутужно працювала й ще молодою пішла в інші світи.

Онуки Тараса Шевченка

Онуки Т.Г.Шевченка біля музею в день 125-річчя від дня народження поета

Зліва направо: Шевченко Терентій Трохимович,
Шевченко Григорій Трохимович, Шевченко Петро
Іванович, 1939 рік

Родичі, с. Кирилівка, лютий 1914 року

Рід Йосипа Шевченка

Шевченко
Йосип Григорович
(20.03.1821 р.– 1878 р.)
молодший брат поета

Це мій рід !
Моєму роду виповнюється 300 років.
Микола Лисенко

З 1823 року, після смерті матері, Йосипа взяли до себе у село Моринці дід Яким і бабуся Меланія, у яких він і виріс. У 1841 році він пристав у приїми до троюрідної сестри Мотрони Григорівни Шевченко(рідна сестра Варфоломія Григоровича Шевченка), з якою одружився 28 листопада того ж року. Тарас Шевченко разом з сестрою Яриною 20 вересня 1843 року хрестив Йосипового сина Трохима, гостював у нього під час подорожей в Україну 1843р., 1845 р. та 1859 р. У Йосипа було п'ятеро дітей: Андрій, Іван, Трохим, Григорій і Василь. Усі діти в сім'ї залишалися неписьменними.

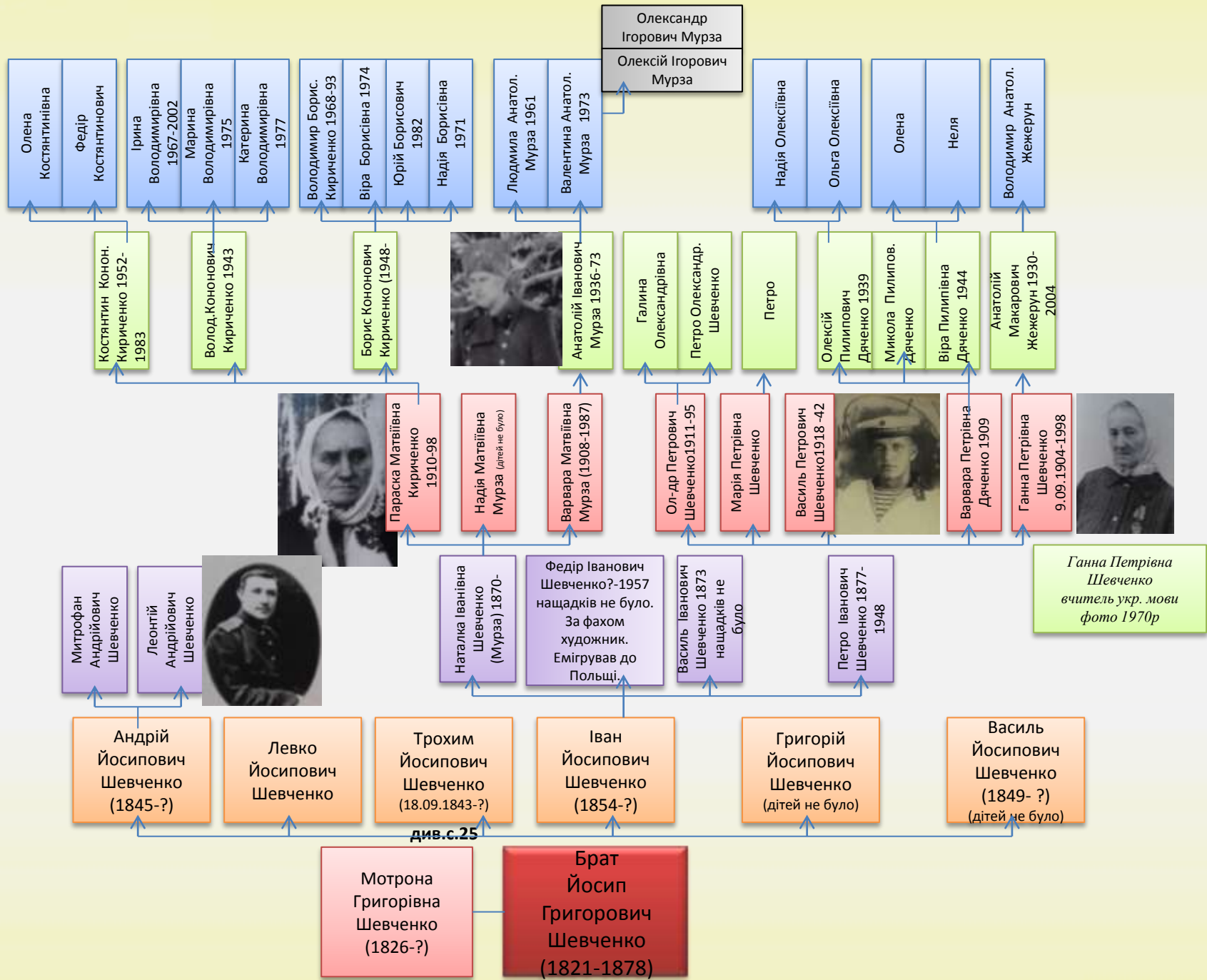
1860 року Тарас Григорович домогся визволення своїх родичів із кріпацтва. Сім'я Йосипа одержала волю, але без землі, тому стала ще біднішою.

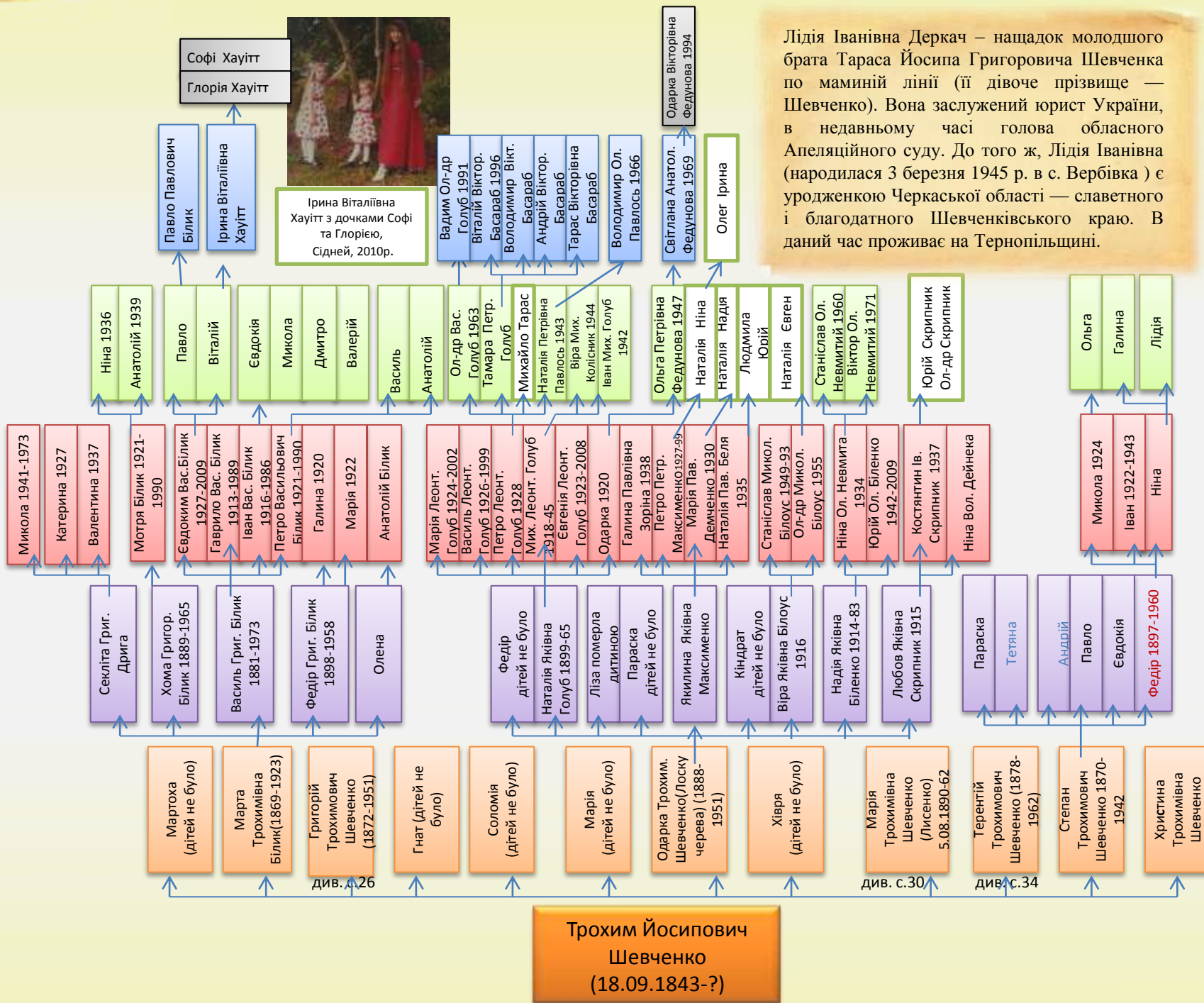
У травні 1861 року разом з іншими родичами Йосип Григорович зустрічав домовину брата в Києві, супроводжував її до Канева, брав участь у похованні поета на Чернечій горі.

Йосип Григорович пішов служити до царської армії замість сина Трохима (у якого на той час було троє дітей), брав участь у російсько-турецькій війні, де й загинув у 1878 році.

Місце поховання невідоме.

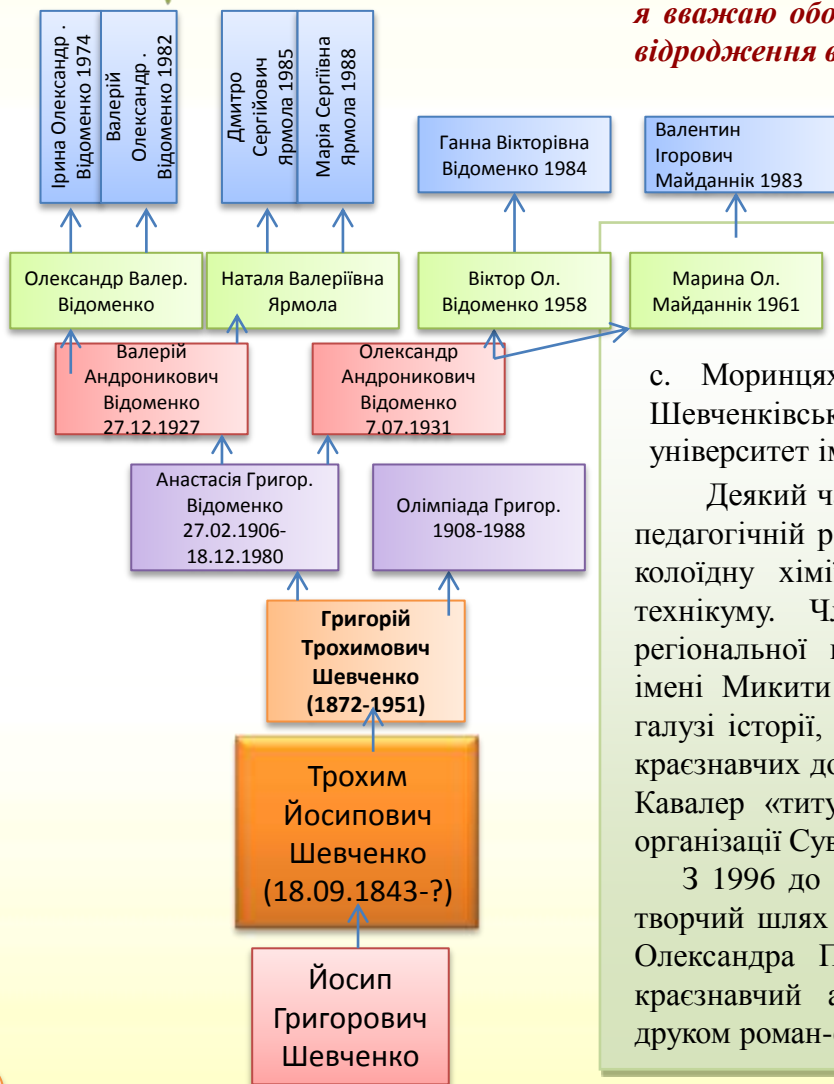
Олександр Андроникович Відоменко

письменник, журналіст, літературознавець, викладач

“Усе життя мого великого предка Тараса Шевченка було прикладом лицарського служіння своєму народові, своїй Україні, тому я вважаю обов'язковим подати і свій скромний внесок у святу справу відродження в Україні духовного аристократизму.”

Олександр Відоменко

Двоправнучатий племінник Т. Г. Шевченка (праправнук по брату Йосипу) народився 7 липня 1931 року в с. Моринцях Звенигородського району Черкаської області, закінчив Шевченківський гідромеліоративний технікум і Одеський державний університет імені І.І. Мечникова.

Деякий час працював інженером-гідротехніком, а наступні 34 роки – на педагогічній роботі, із них 30 років підряд викладав аналітичну, фізичну та колоїдну хімію на технологічному відділі Хмельницького комерційного технікуму. Член національної спілки журналістів України. Лауреат регіональної премії імені Т. Г. Шевченка, лауреат регіональної премії імені Микити Годованця, лауреат премії імені Богдана Хмельницького в галузі історії, лауреат премії імені Михайла Орловського у галузі історико-краєзнавчих досліджень. Кавалер урядового ордена «За мужність» 3 ступеня. Кавалер «титульного знака рицаря засновника» міжнародної громадської організації Суверенний рицарський орден Христа Спасителя.

З 1996 до 2013 року видав 7 науково-пошукових книг про життєвий та творчий шлях Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, автор кількох нарисів про Олександра Пушкіна та Льва Толстого. У 2009 році видав історико-краєзнавчий альбом «У покоях Енгельгардтів». В 2012 році вийшов друком роман-есе «Одержимі».

*Валерій Андроникович
Відоменко,
генерал-майор*

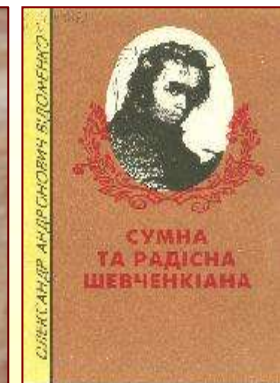

*Олександр Андроникович
Відоменко*

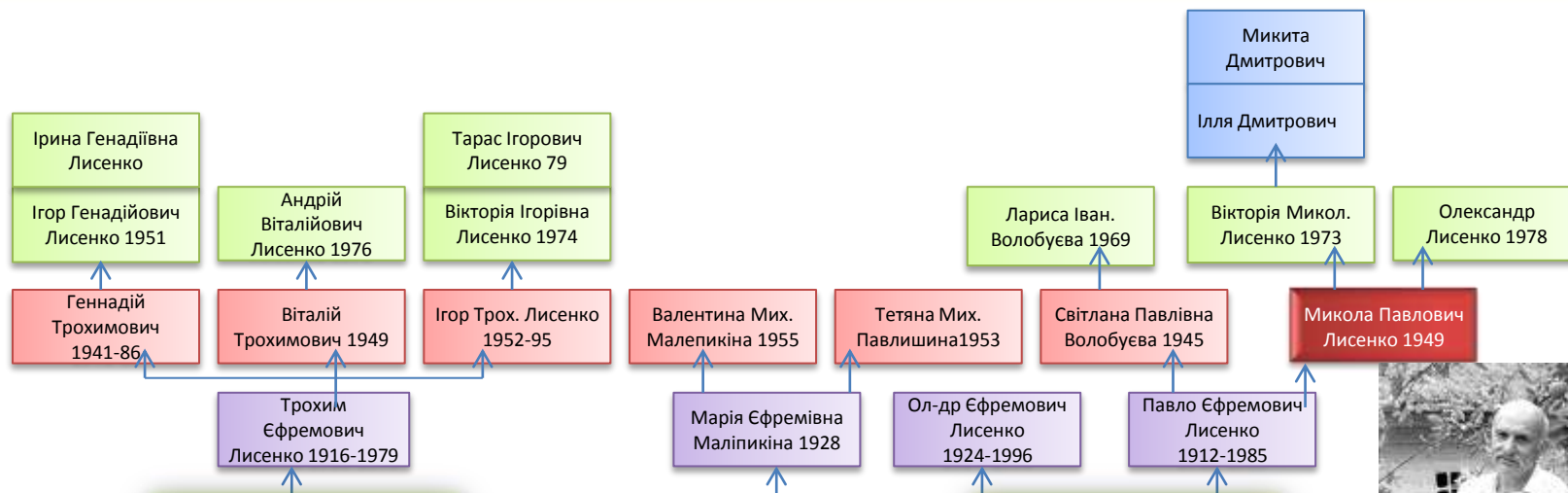

Завдячуючи плідній праці Олександра Відоменка Великий Кобзар став ближчим до нас, а шевченкіана поповнилася десятками нових розвідок.

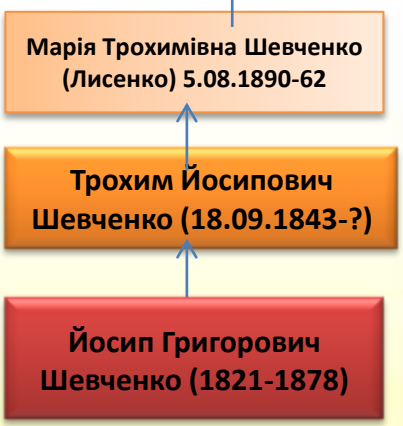
- ❖ Сумна та радісна Шевченкіана : збірка нарисів. – Хмельницький, 1996. – 52 с.
- ❖ Оплаканий і зраджений : нариси і статті. – Хмельницький, 2000. – 151 с.
- ❖ Тарас Шевченко і родина Єнгельгарттів : телеповідь, есе, нариси, статті та рецензії. – Хмельницький, 2003. – 172 с.
- ❖ Збагнімо віщий заповіт : документальна повість. – Хмельницький, 2004. – 40 с.
- ❖ Нащадок восьми Гетьманів України : біографічне дослідження. – Хмельницький, 2005. – 95 с.
- ❖ Микола Гоголь гетьманський та княжий нащадок : доповнене та перевидане біографічне дослідження. – Хмельницький, 2005. – 113 с.
- ❖ А нащадкам не байдуже, 2008 р. – 192 с.
- ❖ У покоях Єнгельгарттів : альбом, 2009 р. – 40 с.
- ❖ Одержимі : роман-есе. – Хмельницький, 2012. – 187 с.

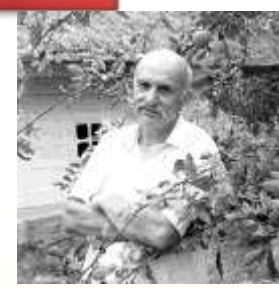
Марія Трохимівна Шевченко – внучка Йосипа Шевченка, була однією з 12-ти дітей. Коштів на навчання родина не мала. Усі змушені були, не покладаючи рук, працювати і вдома, і в полі: вирощувати льон, коноплі, обробляти їх, ткати полотно, шити одяг. У 1910 р. вийшла заміж за Єфрема Олександровича Лисенка. Разом господарювали, утримували поштову кінну станцію: перевозили пошту і людей. Разом виховали чотирьох дітей: Павла, Трохима, Олександра, Марію та мали семеро внуків, одним з яких є Микола Лисенко.

Лисенко Трохим Єфремович

Лисенко Павло Єфремович

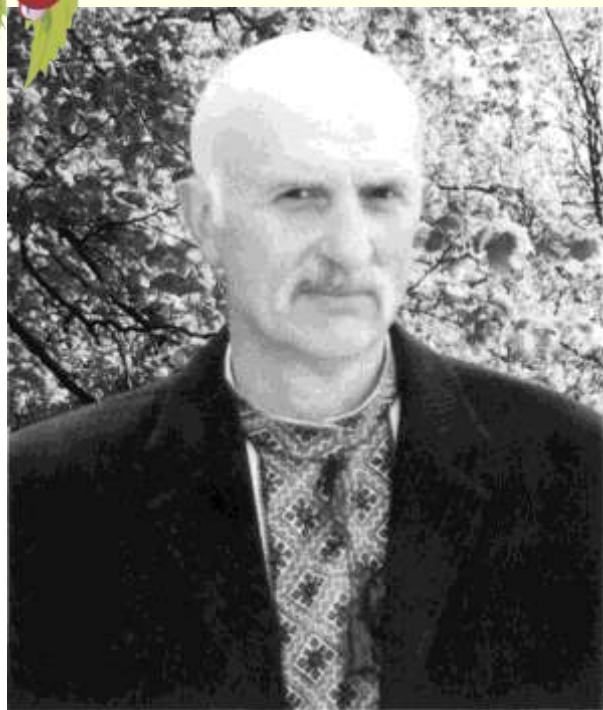

Микола Павлович Лисенко

Микола Павлович Лисенко

Знайти родовід, зберегти про нього нетлінну пам'ять – означає любити Вітчизну. І всі ми повинні знати, чим займалися, якими були наші пращури.

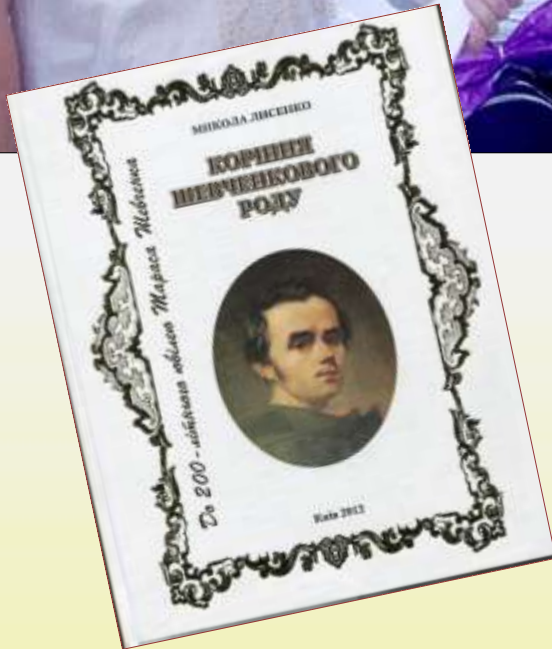
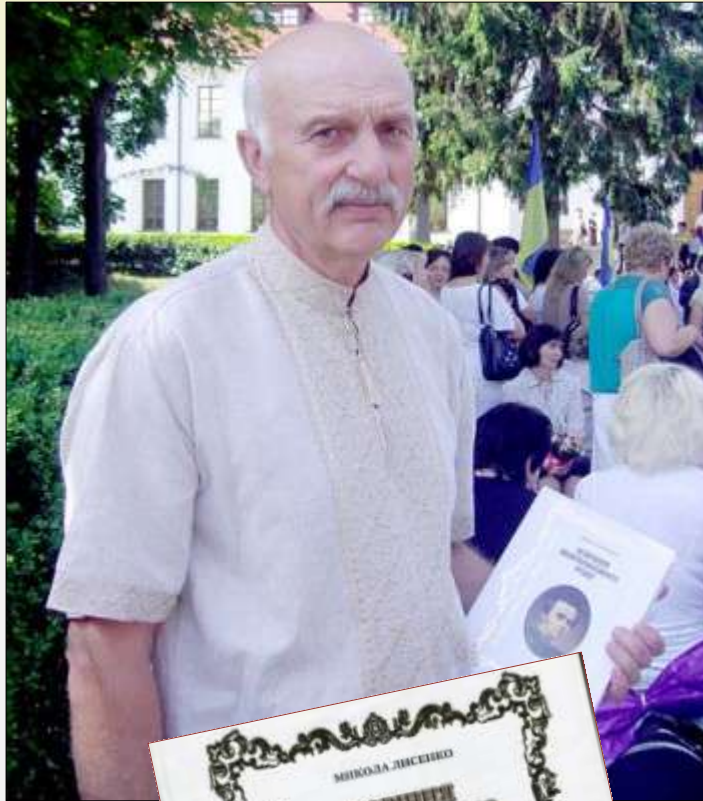
Микола Лисенко

Одним із не багатьох родичів, що складають четверте покоління найближчих нащадків Кобзаря є праправнук, який веде свою лінію від Йосипа Шевченка – Микола Павлович Лисенко. Микола Павлович уже понад три десятиліття вивчає генеалогічне дерево родини Великого Кобзаря. У його поданні рід Тараса Григоровича містить понад 1300 осіб. Нині ці люди мешкають у Росії, Прибалтиці, Австралії, США, Франції. А в Україні, зокрема, й у Шевченковому краї — Моринцях, Звенигородці, Шевченковому, колишній Керелівці (Кирилівці).

Микола Лисенко *"Коріння Шевченкового роду".*

Слід зазначити, що нащадки нашого генія не лише пам'ятають своє коріння, а й вивчають його. Про це свідчить ґрунтовна праця – книга праправнука Шевченка по лінії брата Йосипа Миколи Лисенка "Коріння Шевченкового роду". Ця розповідь – повернення до роду, який залишив слід в історії України, бо ж, безперечно, кожне покоління Шевченків у свій час впливало на її розвиток. Це дослідження про нащадків роду Шевченків – братів і сестер Кобзаря. Автору вдалося глибоко розкрити генеалогічне древо Шевченкового роду – понад тисячу осіб, серед яких немало видатних людей.

Цінність цієї книги підсилюють і відшукані автором давні родинні світлини. Праця Миколи Лисенка відзначена Дипломом Всеукраїнського конкурсу «У нас одне коріння».

*Микола Лисенко. Коріння Шевченкового роду.
«Алефа», м.Київ, 2012.*

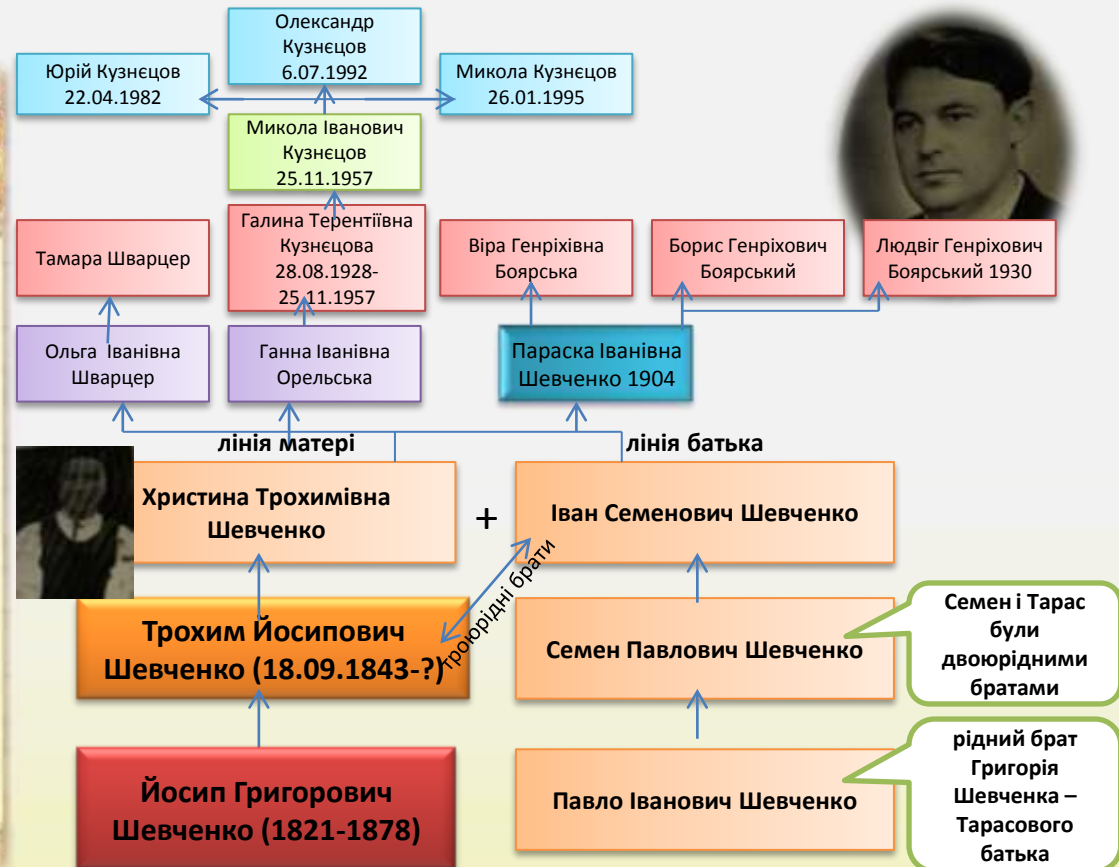
Параска Іванівна Шевченко – правнучка Тараса

Параска Іванівна Шевченко народилася у селі Шевченкове 1904 року. Після отримання освіти викладала біологію та хімію. Разом з чоловіком Генріхом Боярським, виростила трьох дітей. Сини Борис і Людвіг живуть в Москві. Людвіг Генріхович – професор, доктор наук, завідувач відділу промислової технології кормів у Російському інституті тваринництва. Борис Генріхович – кандидат біологічних наук, працює в Московській сільськогосподарській академії. Дочка Віра Генріхівна – пенсіонерка, живе в Маріуполі.

Мати Параски – Христина Трохимівна Шевченко – рідна онука Йосипа Григоровича Шевченка. Рідний дід по матері – Трохим Йосипович був хрещеником Тараса Григоровича. Дід Трохим і її батько Іван між собою троюрідні брати. Парасчин батько доводиться її матері троюрідним дядьком. Дід Йосип і бабуся Мотря Шевченко були троюрідними братом та сестрою. Дід Йосипа Іван і дід Мотрі були рідними братами.

«Надсилаю вам свою родовідну. Батьки мої – найближчі родичі Т.Г. Шевченка. Батько мій Іван Семенович Шевченко. Мій рідний дід по батькові Семен Павлович Шевченко. А прадід Павло Іванович Шевченко і батько Тараса Григоровича (Григорій Іванович) були рідними братами. Моєму батькові Тарас Григорович – двоюрідний дядько. Моя мати Христина Трохимівна Шевченко – рідна онука молодшого брата Тараса Григоровича Йосипа Григоровича Шевченка. Мій рідний дід по матері Трохим Йосипович Шевченко – рідний племінник і хрещеник Т.Г. Шевченка. А дід Трохим і мій батько Іван між собою троюрідні брати».

Із листа Параски Іванівни маріупольському художнику В.К.Костянтинову

Валентина Василівна Іваненко 1962 р. н., дочка Тамари Іванівни, закінчила музичний факультет педагогічного інституту і консерваторію. Зараз Валентина Іваненко — солістка Національної капели України «Думка», член правління Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т.Г. Шевченка.

Хата Трохима Шевченка

Тамара Шамро – Костенко

Михайло Анатол. Бабич 1982

Василь Анатол. Бабич 1989

Валентина Терентіївна Шевченко, дочка Терентія Трохимовича, після закінчення школи навчалася на історичному факультеті педагогічного інституту. З 11.01.1945 до 19.12.1974 р. працювала у літературно-меморіальному музеї Т.Г. Шевченка села Шевченково. За цей період пройшла шлях від наукового працівника до директора музею. Постановою Президії АН УРСР від 08.03.1957 р. переведена на посаду директора літературно-меморіального музею Т.Г.Шевченка з 01.04.1957 р. Валентина Терентіївна — автор ряду наукових праць із шевченкознавства, Заслужений працівник культури УРСР.

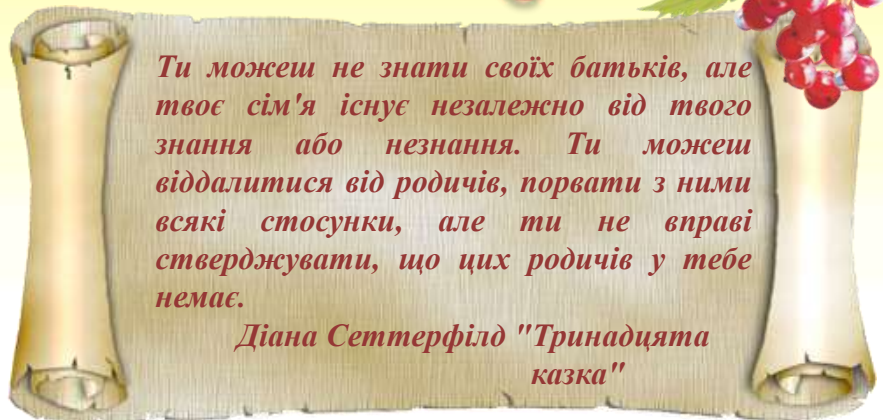
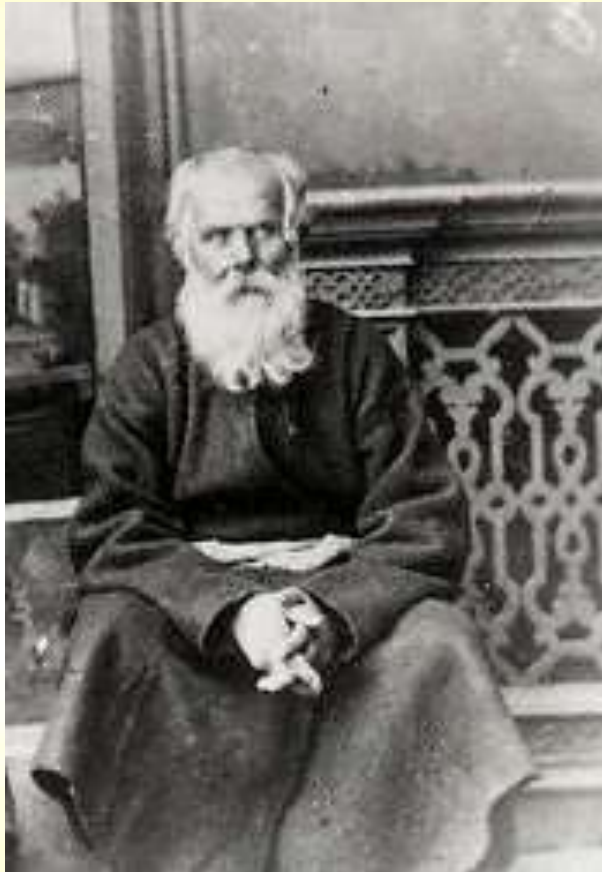
Терентій Трохимович Шевченко з 15 серпня 1945 р. по грудень 1962 р. працював наглядачем Шевченківського літературно-меморіального музею Т.Г. Шевченка, розповідав відвідувачам музею про родину Шевченка

Трохим Йосипович Шевченко народився під час першого приїзду Тараса Григоровича на батьківщину влітку 1843 року і став його хрещеником, улюбленцем. Трохим Йосипович, не зважаючи на те, що був малописьменним, виконував обов'язки Керелівського сільського старости. Поет не раз відвідував Трохима, а востаннє бачив його, коли хлопцеві вже виповнилося 16 років.

Рід Микити Шевченка

Ти можеш не знати своїх батьків, але твоє сім'я існує незалежно від твого знання або незнання. Ти можеш віддалитися від родичів, порвати з ними всякі стосунки, але ти не вправі стверджувати, що цих родичів у тебе немає.

Діана Сеттерфілд "Тринадцята казка"

**Шевченко Микита Григорович
(1811 р. – близько 1870 р.) –
старший брат Шевченка.**

Під час подорожей поета в Україну брати зустрічалися в 1843 р., 1845 р. і 1859 р. У повісті «Княгиня» Шевченко згадав Микиту в епізоді про залізні стовпи. Микита спробував було привчати його до господарства, але всі намагання були даремні: Тарасові скоро надокучали ці заняття, і він, не задумуючись, кидав у полі волів і йшов собі блукати. Микиті ще не виповнилось і 15, як дід одружив його з сусідською дівчиною. Від цього шлюбу народилися четверо дітей — Ярина, Прокіп, Сава і Петро.

Василь Андрійов.
Куценко
Тетяна Андріївна
Куценко 2001

Оксана Волод.
Куценко 1976-95
Андрій Волод.
Куценко 1966

див. с. 40-41

Петро Олексійович Шолох
Софія Тимофіївна Шолох
Юрій Павло
Андрій Артемович Шевченко 1911-87
Сава Яків
Олександра Секліга
Катерина
Євдокія Хівря
Марина Артемівна Сизова 1922-2002
Олександр Сизов
Анатолій Олексійович Шевченко 1942

Володимир Харитонович Шевченко 1926-42
Ніна Харитонівна Шевченко 1928
Микола Харитонович Шевченко 1931
Борис Харитонович Шевченко 1935
Петро Харитонович Шевченко
Ганна Харитонівна Шевченко 1944
Володимир Харитонович Шевченко 1947

Микола Петрович Лихошва 1934

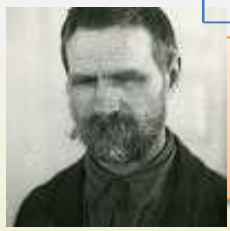

Олена Давидівна Лихошва

Тимофій Петрович Шевченко 1884-1950
Яків Петрович Шевченко 1898-16
Маркіян Петрович Шевченко
Олена Петрівна Шевченко
Анастасій Петрович Шевченко
Марія Петрівна Шевченко
Тимофій Петрович Шевченко

Харитон Прокопов Шевченко 1882-1957
Одарка Прокопівна Шевченко
Людмила Прокопівна Шевченко
Єфімія Прокопівна Шевченко
Варфоломій Власович Ковтун
Пелегія Ковтун
Агафія Ковтун-Дивна
Михайло Савович Шевченко

Іоан I Микитович Шевченко
Іоан II Микитович Шевченко
Петро Микитович Шевченко 1847-1926
Федот Микитович Шевченко

Прокіп Микитович Шевченко 1832
Родіон Микитович Шевченко
Ярина Микитівна Ковтун (Шевченко)
Сава Микитович Шевченко
Надія Микитівна Шевченко

див. с. 37-38

Пелагея Гнатівна Шевченко (Кириченко) 1818-?

Микита Григорович Шевченко 1811-1870

Петро Микитович Шевченко – син Микити

Ярина
Євгенія

Ігор Шарапа

Ольга Михайлівна Шарапа 22.06.1954

Ольга Михайлівна Шарапа – директор Музею однієї книги “Кобзаря” в Черкасах. Заслужений працівник культури України

Валентина Микитівна Шевченко 1921-89

Петро Олексійович Шолох

Валентина Семенівна Шевченко

Любов Семенівна Шевченко

Володимир Іванович Шевченко

Василь Андрійов. Куценко

Тетяна Андріївна Куценко 2001

Оксана Володим. Куценко 1976-95

Андрій Володим. Куценко 1966

Микита Тимофійович Шевченко 1898-1922

Павло Тимоф. Шолох

Софія Тимофіївна Шолох 1912-1998

Леонід

Олександр

Леонід

Купріян

Семен Анастасійович Шевченко

Іван Анастасійович Шевченко

Андрій Артемович Шевченко 1911-87

Марина Артемівна Сизова ?-2002

Павло Артемович Артемівна

Олександра Артемівна

Юрій Артемович

Хіваря Артемівна

Євдокія Артемівна

Яків Артемович

Катерина Артемівна

Сава Артемович

Секліта Артемівна

Оксана Тимофіївна Шевалдіна

Дем'ян Тимофійович Шевченко

Яків Тимофійович Шевченко 1898-16

див. с.42

див. с.38

див. с.39

Тимофій Петрович Шевченко 1884-1950

Яків Петрович Шевченко 1898-16

Анастасій Петрович Шевченко

Маркіян Петрович Шевченко

Олена Петрівна Шевченко 1884-1963

Марія Петрівна Шевченко

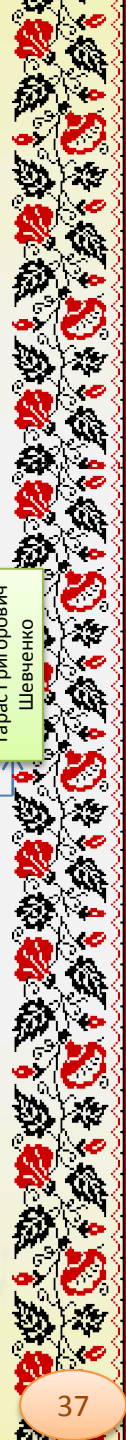
Тимофій Петрович Шевченко ~ 1871

Петро Микитович Шевченко - племінник Т. Г. Шевченка. Довгожитель з родини Шевченків. Зустрічався з ним під час останньої подорожі по Україні. В травні 1861 р. брав участь у похороні Шевченка у Каневі. Допомагав каменярам мурувати склеп могили.

Петро Микитович Шевченко 1847-1926

Микита Григорович Шевченко 1811-1870

Пелагея Гнатівна Шевченко (Кириченко) 1818-?

У брата Тараса – Микити, було 9 дітей: сини Родіон, Сава, Іоан 1, Іоан 2, Федот, Петро, Прокіп і дочки Надія та Ярина.

У **Петра Микитовича Шевченка** і його дружини Оксани було 7 дітей: сини Анастасій, Тимофій 1, Тимофій 2, Яків, Маркіян і дочки – Олена та Марія.

З роду Тараса Шевченка

Творчість Тараса Григоровича Шевченка надихала людей на боротьбу за справедливість, його життя ставало зразком для наслідування. Саме так і трапилося з одним з родичів Тараса Шевченка.

У Центральному державному архіві Карельської АРСР зберігаються матеріали про політичних засланих Т.П.Шевченка і Я.М. Біленко. Відмічається, що Т. П. Шевченко припадав Тарасу Григоровичу онуком його старшого брата Микити. Цих селян Звенигородського повіту за діяльність, спрямовану проти царизму, вислано в Олонецьку губернію під гласний нагляд поліції. Тимофій Петрович Шевченко був доставлений 8 червня 1911 року в село Падани Повенецького повіту. Було йому тоді 40 років. На Україні залишилися дружина і четверо дітей.

Важко доводилося засланим. Т.П. Шевченко, як свідчать документи, допомоги від казни не отримував, на прожиття заробляв теслярськими роботами і розпилюванням дров, працював і на чугуноплавильному заводі, який знаходився в 18 верстах від села Падани. У серпні 1912 року його відправили на нове поселення в с. Данилово, щоб він звідти не міг втекти. Лише через два роки Т.П. Шевченко, звільнений із заслання, виїхав на Україну.

1 ряд: Мар'яна та Олена – дочки Петра Микитовича
2 ряд: мати Петра Микитовича – Палажка,
Петро Микитович та його дружина – Оксана
3 ряд: син Петра Микитовича – Тимофій1 Петрович
Шевченко з дружиною Ганною Федотівною,
Шевченко Тимофій2 Петрович з дружиною Приською

У повісті «Княгиня» Тарас Шевченко так змальовує свою рідну хату: *«И вот стоит передо мною наша бедная, старая, белая хата, с потемневшею соломенною крышею черным дымарем».*

Цю хату Шевченко змалював під час першої подорожжі по Україні в 1843 р. у своєму альбомі. За хатою спускався вниз, у долину, город. Поруч хатини був садок.

«Да какой сад! Видал я на своем веку такие порядочные сады, как, например, Уманский и Петергофский, но это что за сады! Гроша не стоят в сравнении с нашим великолепным садом: густой, темный, тихий, словом, другого такого саду нет на всем свете», - писав поет.

Подвір'я, де була хата батьків, тепер обнесено огорожею з литого чавуну. Тут знаходиться літературно-меморіальний музей поета, який побудовано в 1938 році.

Після смерті батьків Тараса господарство і все подвір'я перейшло до найстаршого сина Микити, який поділив його між двома синами – Петром і Прокопом. Минули часи.... Стара батьківська хата згоріла, а на її місці Петро і Прокіп поставили млиновий камінь і викарбували на ньому: «Тут була хата Т. Г. Шевченка».

Хата Петра Микитовича Шевченка

Нащадки роду Шевченків біля млинового колеса (напис на колесі зроблено в Києві 19.05. 1907року).

Зліва направо:

- 1. Шевченко Микита Петрович - внук по Микиті*
- 2. Шевченко Олена Петрівна – внучка по Микиті*
- 3. Шевченко Марія Петрівна – внучка по Микиті*
- 4. Шевченко Людмила Прокопівна – внучка по Микиті*

Тарас Шевченко мріяв відвідати батьківщину матері — Бойківщину, побувати в Галичині. Проте в Галичині судилося оселитися нащадкам рідного брата поета — Микити. Дочка Петра Микитовича Шевченка **Олена Петрівна Шевченко** у 1951 році приїхала до Львова разом із сім'єю своєї дочки Марини Артемівни Сизової. Вони поселилися в будинку № 22, що на вулиці Погулянка, який зберігся і донині. Сьогодні це — художня майстерня.

Крім дочки Марини у **Олени Петрівни** та її чоловіка Шевченка Артема Мусійовича (був однофамільцем), народилося ще десятеро дітей – п'ять синів: Андрій, Юрій, Павло, Сава, Яків та п'ять дочок : Олександра, Секліта, Катерина, Євдокія, Хівря.

Шевченко Андрій Артемович, який народився 1911 року в селі Шевченковому пройшов складний життєвий шлях. Він воював в складі 1 Українського та 2 Українського фронтів, був тричі поранений. Брав участь у форсуванні Дніпра. Після закінчення війни, знов пішов працювати на бурякоприймальний пункт Мартинівського цукрового заводу. Оселився у селі Іванівка. Там зустрів дівчину Чоповську Ганну Григорівну, з якою одружився. У них народилася єдина донька Люба. Помер у 1987 році, у віці 76 років.

Куценко (Шевченко) Любов Андріївна народилася 3 листопада 1948 року в селі Іванівка. Навчалася в Іванівській середній школі. Згодом познайомила з Куценком Володимиром Григоровичем, з яким і одружилася. У 1966 році в них народився **син Андрій**, а в 1976 році – **дочка Оксана**, яка у червні 1995 року захворіла, а 9 вересня 1995 року померла. Похована в селі Іванівка Богуславського району.

Куценко Андрій Володимирович, народився 26 листопада 1966 року в селі Іванівка Богуславського району Київської області. На початку літа 1988 року познайомився з Дорошенко Тамарою Василівною . Згодом у них народився син Василь, а у 2001 році народилася дочка Тетяна.

Померла Олена Петрівна восени 1963 року. Поховали її тихо і буденно. Місце вічного спочинку виділили на стрімкому схилі високої гори Личаківського цвинтаря. Її прах спочиває на межі 26–го і 27–го полів.

Марина Артемівна Сизова померла у 80–річному віці — 19 жовтня 2002 року. Її підзахоронено до могили рідної матері — Олени Петрівни Шевченко.

Родина Шевченко Олени Петрівни, с. Кирилівка, 1907р

Зліва направо стоять:

Шевченко Марина Артемівна, дружина Шевченка Андрія Артемовича – Галина, Шевченко Євдокія Артемівна, син Марини Артемівни – Олександр, Шевченко Андрій Артемович; сидять: Шевченко Павло Артемович, Платенко Секліта Артемівна, невідома жінка, Шевченко Юрій Артемович, 1963р

Юна Секліта з сім'єю

Секліта Артемівна п'ятнадцятирічною потрапила у Німеччину. Переконана: подвійно нетерпима до всякої кривди тому, що в ній з'єдналася кров двох гілок Шевченків (її батько Шевченко Артем Мусійович). Секліта Артемівна проживала разом з дочкою Оксаною, яка кожного дня чула її голос, дослухалась порад неньки часто підходила до мами, ніжно обнімала і просила: «Мамо, ніж журитись, давайте краще заспіваєм. Ви ж самі мені часто нагадуєте слова, які написав наш Тарас: «Журбою не накличу собі долі, коли сам не маю». І в затишній оселі, де все уквітчане рушниками, серветками, картинами, вишитими вмілими руками рідної матері, лунали українські пісні. Спів той торкався найтонших струн душі, збурював далекі спогади...

Софія Тимофіївна Шолох (перша зліва у верхньому ряду)

Шолох Софія Тимофіївна – правнучка поета по лінії брата Микити Григоровича Шевченка, с. Шевченкове, квітень 1998р.

*Зелений дубочок на яр похилився,
Молодий козаче, чого зажурився?
Молодий козаче, чого зажурився?*

«Це була найулюбленіша пісня моєї матері – **Софії Тимофіївни Шолох**, як же гарно вона брала самі високі ноти! Коли тепер десь почую цю пісню, так і наповняться очі слізьми, здається, ніхто її так не заспіває, як уміла співати вона», – з притаєним смутком у голосі згадує її син **Петро Олексійович – праправнук Тараса по брату Микиті**.

Народилася Софія Тимофіївна 1912 року у селі Кирилівці у родині мірошників...

Анатолій Олексійович Шевченко народився 9 липня 1942 року в селі Шевченкове на Черкащині. Навчався в школі, відслужив у війську, був військовим, а 1983 року пішов працювати головним механіком. Анатолій Олексійович згадує, що й батько його все життя працював головним механіком, а мама трудилася у колгоспі. В родині, згадує праправнук Тараса Шевченка, віршів ніхто не писав, але часто й охоче перечитували твори свого великого предка.

Серед найдорожчих дитячих спогадів Анатолія Олексійовича – про діда Тиміша. "Дід мій, Тиміш Петрович Шевченко – внук Тараса Григоровича по братові Микиті. Був дуже хорошою людиною, а працював у вітряку мірошником. З усіх довколишніх сіл до нього приїздили, бо дуже гарно молот. Приїздили, пам'ятаю, й кореспонденти – порозпитувати про родину. А коли діда ховали, то американці подарували нам позолоченого "Кобзаря", але тої книги чомусь не стало прямо на похороні. ...У діда Тимоша було багато книжок, серед них – Євангеліє, Псалтир. Пам'ятаю, як він сідав на лаву коло столу, вбирав мене в полотняну сорочку, садив на коліна і казав: "Слухай, Толику". А далі читав і "Кобзаря", і "Гайдамаків", і говорив, що настане такий світ, що в ньому люди будуть ходити в повітрі. І воно правда, бачте".

"Хату діда Тиміша з Шевченкового, – розповідає праправнук поета, – опісля забрали в етнографічний музей в Пирогові, що поблизу Києва." Анатолій Олексійович приїздив туди, заходив у свою хату, фотографувався. Каже, усе збереглося так, як було в давнину за діда, – і вікна, і двері, і стіл, і лави, і жердка, і ступа, і бодня, і тарілки череп'яні, і ложки.

Дружина Анатолія Олексійовича – Катерина Данилівна Шевченко. Є донька Тетяна, зять і онука.

*Анатолій Олексійович
Шевченко*

Петро Олексійович Шолох

Яків Тимофійович Шевченко

правнук Микити

*Шевченко
Яків Тимофійович,
художник*

Яків Тимофійович Шевченко (1889 р.) – правнук Шевченка по брату Микиті. Молодий забутий художник. Хлопчик був допитливий, зростав у неспокійному середовищі. Ще під час навчання у двокласній школі зародилася в нього дитяча мрія стати художником.

З великим завзяттям малював маленький Яків скрізь, де тільки було можливо: у школі на дошці, на стінах, на партах, – за що і перепадало йому від учителя. Талант потрібно було розвивати. Але його батько Тимофій не надавав великого значення здібностям сина і не мав грошей, щоб купити папір. Після закінчення приходської школи Яків Шевченко вступає до чотирикласного "Вищого начального городского училища". Його учитель Лукіян Вольський з перших уроків помітив неабиякі здібності у нового учня, поза програмою навчив його малювати з натури та писати олійними фарбами. Оселя його постійно поповнювалася картинами Якова. Талант художника мала і його сестра Оксана. Але батьки не мали коштів, аби вивчити малярському мистецтву ще й дочку.

Яків малював із завзяттям, з ентузіазмом, немов відчував, що доля йому подарує лише 18 років життя.

У 1915 році його забирають до школи прапорщиків, а після закінчення направляють в армію. Яків Шевченко загинув на полі бою у травні 1916 року. Багато митців малювали портрет Кобзаря, та не всі зуміли передати силу волі й духу геніального поета так, як передав його родич – юнак Яків Шевченко. На його портреті поет без шапки, в кожусі, з твердим, несхитним поглядом. Таким глибоко мислячим знали Шевченка його родичі, односельці, всі люди. Таким його розумів і молодий митець. Його невелика спадщина налічує всього сім олівцевих робіт художника. Але вона дозволяє скласти уявлення про цього забутого художника.

Григорій Тимофійович Шевченко

правнук Микити

*Григорій Тимофійович
Шевченко*

*В'ячеслав Григорович
Шевченко*

*Дем'ян, Оксана, Григорій –
правнуки Т. Г. Шевченка по брату Микиті*

Григорій Тимофійович народився в Кирилівці, цікавився кінематографією, хотів стати оператором. Навчався в Київському інституті театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого, де оволодів кінематорграфічною професією. І саме у вузі здібного студента помітив сам Олександр Довженко і запросив до своєї творчої групи. А незабаром Григорія Тимофійовича раптово арештували. Потім були мордування, і суд "трійки" визначив йому подальшу долю - в ГУЛАГу. Після відбуття ув'язнення Г.П.Шевченку було заборонено повертатись в Україну, що і стало причиною його поселення в Єсентуках.

Після закінчення війни, де він був військовим кореспондентом, одружився. Від першого шлюбу мав сина Тараса, від другого - В'ячеслава. В м. Єсентуках, де і мешкав, організував кімнату-музей Т. Г. Шевченка і опікувався нею. Пропагував художню та літературну спадщину Кобзаря.

*"Я пішов шляхом батька, який також все життя,
навіть на чужині, намагався нести людям Тарасове слово..."*

В'ячеслав Шевченко

В'ячеслав Григорович Шевченко – син Григорія Тимофійовича. Закінчив авіаучилище, але набута професія інженера його не приваблювала. Він людина творча: пише вірші і малює. Працював газетярем то в далекому Казахстані, то на Камчатці, то на Таймирі. Тільки 1986 році В'ячеслав повернувся в м.Єсентуки й видав свою першу книгу поезій під назвою **"Міст"**. Згодом він навчався у Москві на вищих літературних курсах, писав вірші, музику, поеми та духовну прозу. Самотужки вивчив українську мову. А незабаром його прийняли до Спілки письменників Росії та України. В'ячеслава Шевченка цінують як перекладача творів Кобзаря та **Василя Стуса**.

Також у В'ячеслава Григоровича вийшла друком книжечка - переклад Кобзарєвої поеми **"Кавказ"**, яку видав **Оренбурзький інститут імені Тараса Шевченка**. Окрім цього, він продовжує перекладати поезії Василя Стуса. І переконує: якщо твори Т.Шевченка в народі називають "Євангелієм від Тараса", то й вірші В.Стуса - це справді "Страсті по Вітчизні".

Микола Петрович Лихошва

праправнук Микити

*Микола Петрович Лихошва,
член Спілки художників України*

*Олена Давидівна Лихошва -
правнучка Микити,
мати Миколи Петровича*

*Господній дар Шевченкового роду
Живе крізь покоління і віки,
На добру славу нашого народу
І дії надихає, і думки.
Жива душа народу не збідніє,
Не збавить пишну ниву на стерню,
Бо у серцях нащадків сяє й гріє
Ця вічна іскра творчого вогню.*

Галина Степаненко

Народився 8 жовтня 1934 року в краю Шевченкового дитинства – в селі Гнилець-Моринці, що на Звенигородщині. Закінчив Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури. Микола Петрович працює в різних жанрах: пейзажному, портретному, побутовому, але домінуючою темою є образ України, невмирущості народу. Чільне місце у творчому доробку художника займає Шевченківська тематика, серія робіт живопису і графіки “Земля, яку сходив Тарас малими босими ногами”.

Микола Лихошва працює старшим викладачем кафедри художніх основ дизайну в Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені М. Бойчука.

Основні твори: серія „По місцях дитячих років Т. Шевченка”, „Коли сурми заграють” (1985), „Відлуння часу” (1991), „Гідрологічний пост на Росі” (2000). Член НСХУ (1993). Зараз працює старшим викладачем кафедри художніх основ дизайну в Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Микола Лихошва продовжує традиції всевітньо відомих українських митців О. Мурашка, М. Пимоненка, С. Васильківського.

Роботи Миколи Лихошви

*Околиця українського села:
Зелена Діброва (1993 рік)*

Село Моринці

Стежинами малого Тараса

Відлуння часу

Хата в якій народився Т.Г.Шевченко

Олександр Дем'янович Шевченко

*священик Ачаївського монастиря
праправнук Микити*

Лінія **Олександра Шевченка** бере свій початок від старшого брата Тараса – Микити. У Микити був син Петро, у Петра – два сини, один з них Тимофій – мав сина Дем'яна. Це батько Олександра. Олександр Дем'янович народився в 1938 році в с. Миронівці Миронівського району Київської області. Нащадки Великого Кобзаря пройшли у своєму житті, як і сам Тарас Григорович, і тюрму, і заслання в Сибір. Дем'ян Тимофійович – фронтовик, після перемоги в 1945 році за наклепом був заарештований за те, що не зумів підірвати цукровий завод під час наступу німців у 1941 році. Німці наступали швидко, червоноармійці, відступаючи, боєприпасів не підвезли, тому завод і не підірвали. Але тоді в тонкощах ніхто не розбирався: не підірвав – ворог народу, отримуй десять років таборів.

Маму Олену Федорівну з двома маленькими дітьми, Олександром і Наталею, забрали в Німеччину, а звідти, де вона працювала перекладачем в німецьких концтаборах, оскільки знала шість мов, відправили у заслання в Омську область, в село Одеське.

За сорок кілометрів від Омська, біля села Миколаївки, є Ачаїрський монастир. Колись там була колонія, де померли від голоду й холоду майже 200 тисяч людей. Завдяки митрополиту Омському і Тарському Феодосію (також вихідцю з України) на цьому місці побудовано монастир. **Олександр Дем'янович** – священик цього монастиря.

Омськ для нього став другою батьківщиною. «Я майже в Україні не жив: в трирічному віці забрали у Німеччину, а в сім років – вже був в Омській області, – каже він. Після закінчення школи вступив у хіміко-механічний технікум, за скеруванням працював у Красноярську, потім в Омську трудився на шинному та нафтовому заводах. Як тільки почав будуватися монастир, вирішив допомагати: був тут столяром, кочегаром. Пізніше почав допомагати священику при вівтарі, а згодом сам став священиком».

Найбільше у творчій діяльності Великого Кобзаря його праправнуку подобається поема «Тризна». Чому? «Обов'язок кожного християнина думати про смерть і відповідно до цього будувати своє життя», – каже отець Олександр.

Зеленодібровська гілка роду Тараса

*Людина повинна завжди пам'ятати, звідки вона пішла в життя.
Людина не має права бути безбатьченком.*

Олександр Довженко

Одна з гілок Шевченкового роду походить із Зеленої Діброви. Село Зелена Діброва – батьківщина роду Красицьких. Зеленодібрівці гордяться тим, що саме з їхнього села вийшли талановиті люди, доля яких пов'язана з іменем Шевченка. А саме – з художником Фотієм Красицьким та письменником Дмитром Красицьким.

У селі встановлено погруддя поету в 1963 році, пам'ятник на могилі Катерини Красицької 2006 року, пам'ятний знак на місці садиби родини Красицьких 2007 року, пам'ятник П.Лебединцеву (церковному й громадському діячеві, педагогу, історичу, досліджувачу життя і творчості Т.Шевченка) 2010 року. Достовірний факт, що при перепохованні великого Кобзаря на Чернечій горі тіло покійного одспівував сам Петро Лебединцев.

Ставши визнаним поетом і художником, Тарас Григорович відвідував Зелену Діброву у 1843–1845, 1847 роках. Він привіз своїй сестрі Катерині у подарунок червоний шерстяний пояс із зеленими смужками. Та ще й грошей дав на хату, яку пізніше збудували на Кушнірівці для сина Якіма. А останні відвідини села були під час подорожі Кобзаря в Україну в 1859 році після повернення поета.

Шлях Тараса продовжується в його нащадках. Внук Фотія Степановича – Володимир Красицький був багатогранною натурою, успішний учений, майстер спорту по плаванню, піаніст, художник.

З роду рідного брата Фотія Євлампія вийшов відомий художник Валерій Красицький. По лінії дочки Федори у селі Кищенці Маньківського району працює бібліотекарем Наталія Майборода (уродженка села Зелена Діброва, 1960 року народження), закінчила відділ живопису Московського університету. Пише чудові картини. Її дочка Людмила (1981 р.н.) пише натюрморти, пейзажі, портрети. По цій же лінії Юлія Писаренко (1999 р.н.) гарно малює, чудово співає, ще й до того пише власні вірші.

По лінії сина Катерини Якіма Оксана Столяренко (1992 р.н.) продовжує удосконалювати свій хист до малювання у Черкаському технологічному університеті на відділі графічного дизайну.

Зеленодібровська земля і далі породжує таланти.

Рід Красицьких

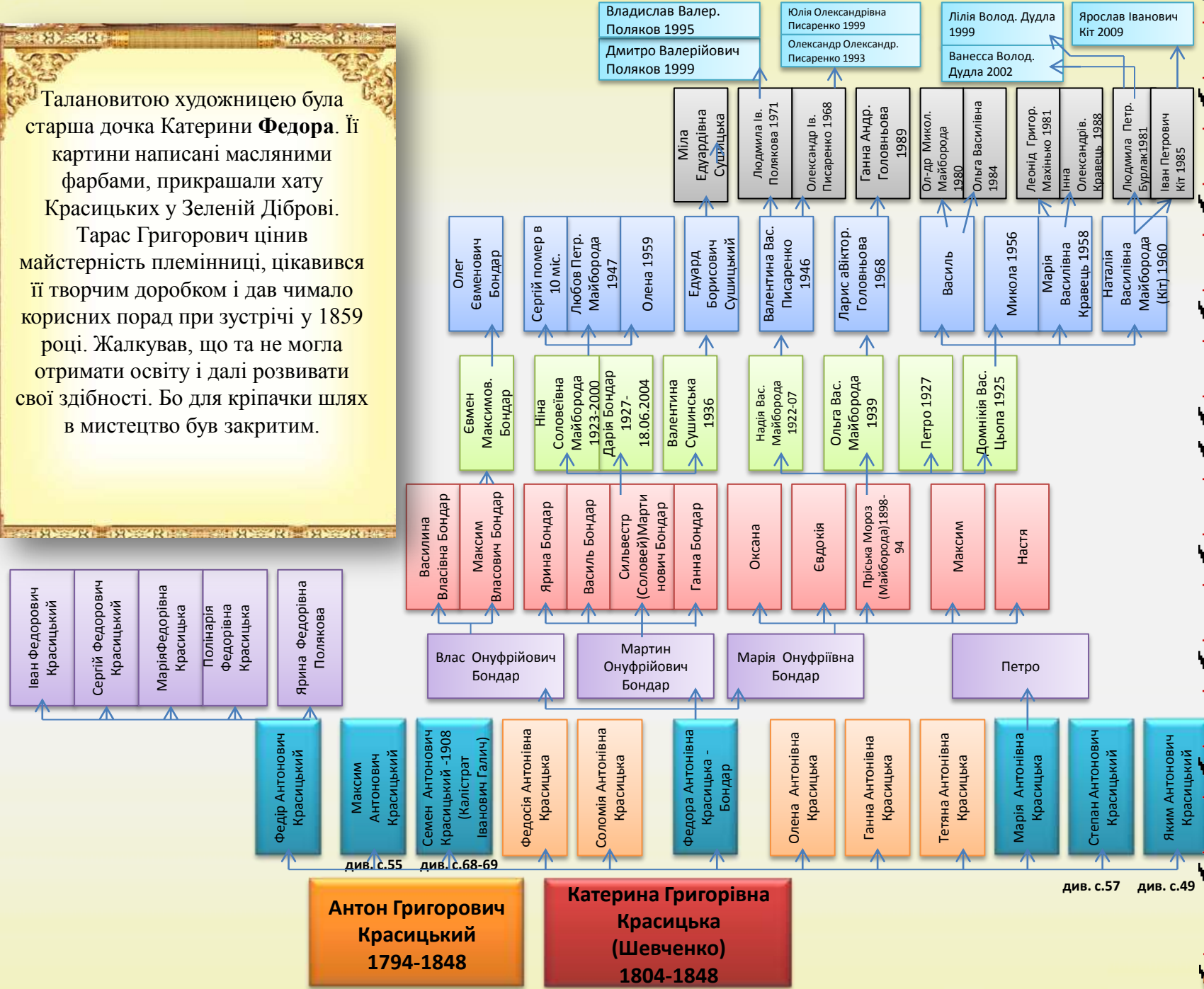
*Сім'я - це візерунчаста павутина.
Неможливо торкнутися одну її нитку, не
викликавши при цьому вібрації всіх інших.
Неможливо зрозуміти частинку без
розуміння цілого ...*

*Діана Сеттерфілд
"Тринадцята казка"*

Шевченко Катерина Григорівна (20.11.1804 р. – бл.1848 р.) – старша сестра Тараса. Як найстарша з дітей, доглядала менших братів та сестер, порядкувала у хаті й на городі. Катерина була нянькою поета і заміняла йому, як могла, покійну матір. 29 січня 1823 року Катерина вийшла заміж за Антона Красицького. Хата Антона знаходилася в центрі села, поряд з будівлею священика Петра Лебединцева. Тарас після смерті батьків часто відвідував її в Зеленій Діброві, а пізніше згадував не раз у листах. Гостював у неї в 1843 р. та у вересні 1845 р., коли був в Україні. Старшу сестру Тарас не забував навіть на засланні, засвідчував поблажливе до неї ставлення і в творчості. Ось початок повісті «Княгиня»: *«Село! О! Сколько милых, очаровательных видений пробуждается в моем старом сердце при этом милом слове. Село! И вот стоит передо мною наша бедная, старая белая хата, с потемневшею соломенною крышею и черным дымарем, а около хаты на прычилку яблуня с краснобокими яблуками, а вокруг яблони цветник, любимец моей незабвенной сестры, моей терпеливой, моей нежной няньки!»* (Шевченко Т. ПЗТ : у 12 т. – Т. 3. – К., 2003. – С. 152).

За двадцять сім років подружнього життя Красицькі народили дванадцятьоро дітей: Олену, Федору (1827 – р.с.н.), прізвище по чоловіку Бондар), Феодосія, Соломію, Степана, Семена (1836 – р.с.н.), Ганну, Марію (1843 – р.с.н.), Федора, Якіма (1842 – р.с.н.), Максима і Тетяну (1848-1848), а самі ж пішли з життя так рано: Антон Григорович – у п'ятдесят чотири роки, а Катерина Григорівна – в сорок сім. Вони померли під час першої епідемії холери разом із наймолодшою грудною дитиною.

Талановитою художницею була старша дочка Катерини **Федора**. Її картини написані масляними фарбами, прикрашали хату Красицьких у Зеленій Діброві. Тарас Григорович цінив майстерність племінниці, цікавився її творчим доробком і дав чимало корисних порад при зустрічі у 1859 році. Жалкував, що та не могла отримати освіти і далі розвивати свої здібності. Бо для кріпачки шлях в мистецтво був закритим.

Праправнучки Шевченка по сестрі Катерині

Дарія Соловеївна Бондар,
1999 рік

Ніна Соловеївна
Майборода

Валентина Соловеївна
Сушицька з сином Едуардом

Бондар Соловей Мартинович,
дружина Бондар Анастасія Ананіївна,
дочки Дарія та Валентина, 1955 рік

Із спогадів праправнучки по сестрі Катерині Дарії Соловеївни Бондар (лінія дочки Катерини – Федори):

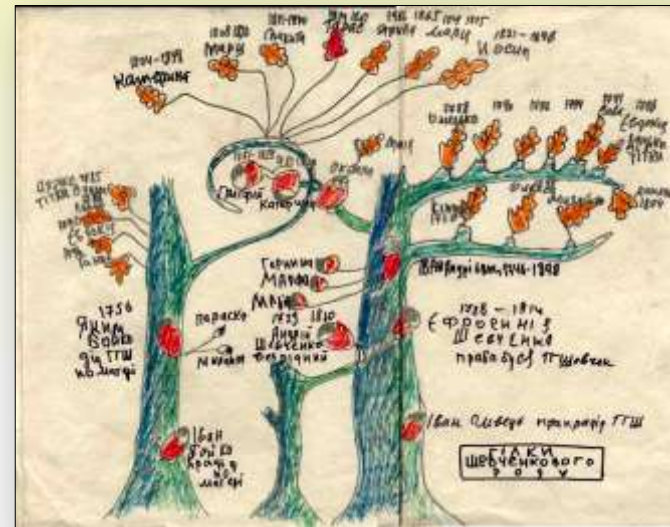
«Одного спекотного дня в хату Онуфрія Бондаря (чоловік Федори) зайшов якийсь чоловік, з усього видно, пан. Трохи налякані діти повідомили, що батьки на панщині. Чоловік засміявся, пожартував із їхнього страху до родича, згодом сказав, хто він є насправді. Далі швидко щось написав на папері, поклав на нього 25 крб. і засунув під скатертину на столі. Потім скуйовдив білочубі голівки малих, попрощався і пішов. Увечері діти повідомили про гостя, і Федора з Онуфрієм здогадалися, що то був дядько Тарас. Серед наляканої малечі був і Мартин, 90-літній дід Дарії Соловеївни».

Дарія Соловеївна Бондар більше 30 років віддала бібліотечній справі села, разом з Дмитром Филімоновичем Красицьким (правнук Катерини по сину Яким) збирали матеріали про родовід Красицьких для книги «Гілки Шевченкового роду».

Родинне дерево, складене Валентиною Сушицькою

Родинне дерево, складене Дарією Бондар

Валентина Сушицька живе на Вінниччині, в Ладжині. Любов до слова, до книги, до всього українського у неї родинна. Працювала в книжковій торгівлі, була бібліотекарем. У повсякденних клопотах знаходила час і до написання власних віршів, видала збірки «Память сердца» і «На струнах душі»..

Жанна Віталіївна Дмитренко та Валентина Сушицька

Дмитро Филімонович Красицький

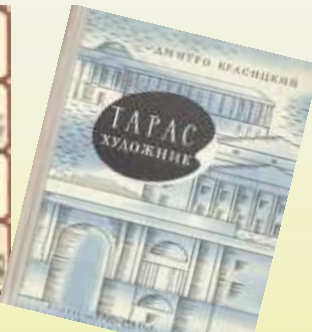
український письменник, літературознавець.

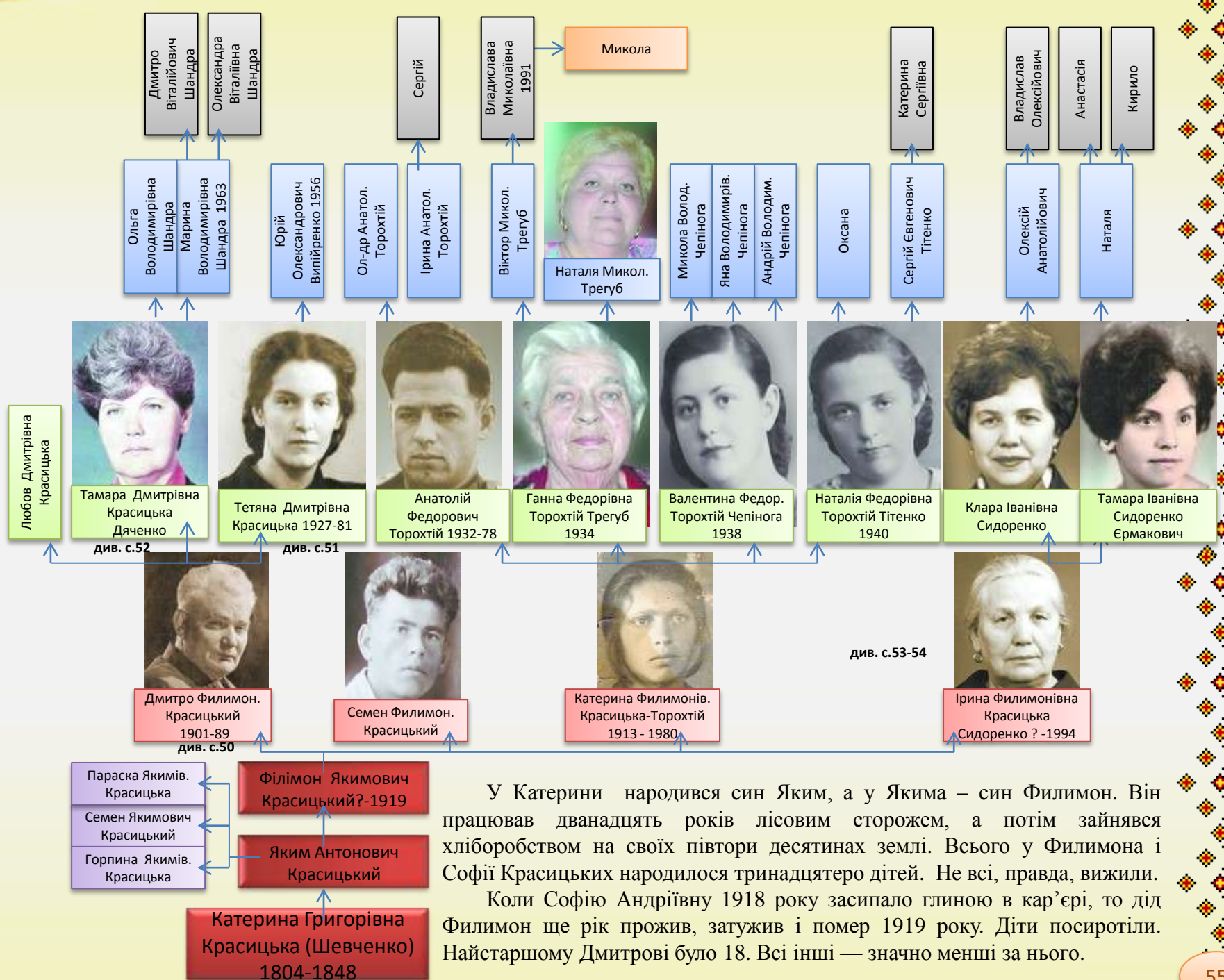
До талановитих нащадків належить Дмитро Филімонович Красицький – правнук Катерини Шевченко, який народився 7 листопада 1901 року в с. Зелена Діброва Звенигородського району Черкаської області. У 1922 р. закінчив київський інститут народної освіти. Учасник війни. Працював деканом історичного факультету Дніпропетровського державного університету, директором музею Д. Яворницького і Кисво-Печерського історико-культурного заповідника, директором київського літературно-меморіального будинку Т. Шевченка і заступником київського музею Т. Шевченка. Також 23 роки працював членом редколегії журналу «Людина і світ», членом методичної ради товариства «Знання». Письменник надрукував більше 500 статей, нарисів.

Свої вірші почав друкувати у 1918 році. Багато працював Д. Ф. Красицький у шевченківських архівах та є автором біографічних повістей, оповідань і нарисів про Т. Шевченка, серед яких: «Дитинство Тарас», «Юність Тараса», (1959 р.), «Тарас – художник» (1971 р.), «Смерть і похорони Шевченка» (1961 р.), «Великий Кобзар у пам'яті народній» (1961 р.), «Тарасова земля» (1962 р.), «Дітям про Шевченка» (1962 р.), «Роздуми над словом Шевченка» (1963 р.), «Тарасові світанки» (1967 р.), «І оживе добра слава» (1986 р.) та ін. . Разом із племінницею Людмилою Красицькою написав роботу «Гілки Шевченкового роду». Сотні лекцій, зустрічей провів Д.Ф. Красицький у різних куточках України, Києві, Москві.

Помер Шевченків правнук на 88-му році життя – 8 січня 1989 року.

У Катерини народився син Яким, а у Якіма – син Філімон. Він працював дванадцять років лісовим сторожем, а потім зайнявся хліборобством на своїх півтори десятинах землі. Всього у Філімона і Софії Красицьких народилося тринадцятеро дітей. Не всі, правда, вижили. Коли Софію Андріївну 1918 року засипало глиною в кар'єрі, то дід Філімон ще рік прожив, заужив і помер 1919 року. Діти посиротіли. Найстаршому Дмитрові було 18. Всі інші — значно менші за нього.

Тамара Дмитрівна Красицька

“Сестра Тараса Шевченка - Катерина - вона моя рідна прапрабабуся, а Шевченку - я вже внучата племінниця”.

Тамара Красицька

У Севастополі мешкає праправнучка Шевченка по лінії його старшої сестри Катерини – Тамара Дмитрівна Красицька, дочка письменника-шевченкознавця Дмитра Филімоновича Красицького. Вихованка Київського університету, географ за фахом, працювала начальником міського управління охорони довкілля. Є членом Союзу українок, зустрічається з громадськістю. Отже, рід Тараса живе і буяє, і одна з гілок його квітне в Севастополі.

Пані Тамара дослідила своє родове дерево до десятого коліна. Жінка розповідає, що в родині багато людей різних професій, але всі без виключень творчо обдаровані. У Тамари Красицької народилися дві дочки. Марина працює вчителем географії, з сім'єю живе на Черкащині, а Ольга – в Казахстані.

Сімейна реліквія Красицьких – ноти 1885 року на слова Шевченка, їх передають з покоління в покоління. Маленький томик “Заповіту” – гордість родини. “Заповіт” Шевченка тут перекладений 42 мовами. Цю книжечку зібрав та видав до ювілею поета батько Тамари Красицької, який все життя присвятив вивченню творчості великого поета. Тамара Дмитрівна має особливий талант - ніколи не зупиняється на досягнутому, завжди йти вперед.

Дяченко Т. Гілка Шевченкового роду : портрети сучасників. – Київ ; Севастополь : Просвіта, 2007. – 80 с.

Праправнучка Т. Шевченка Тамара Дмитрівна Красицька у даній книзі піднімає питання поважного відношення севастопольців до особистості Великого Кобзаря і активної громадської позиції його послідовників.

Тетяна Дмитрівна Красицька

Дочка Дмитра Красицького народилася в 1927 році в Дніпропетровську. Восени 1944-го учениця 8-го класу середньої школи №22 міста Дніпропетровська Таня Красицька була запрошена в Київ на республіканську нараду збирачів фольклору.

*Жіноча гілка роду Красицьких:
зверху – рідні сестри Ганна і Наталія,
знизу – Тетяна (дочка Дмитра Красицького)
з сином Віталієм і ще одна дочка Катерини
Красицької – Валентина*

Праправнучка Тараса Шевченка привезла до столиці три зошити фольклорних записів 1941-1944 років. Це виглядає фантастично, адже вона старанно і з любов'ю записала 3812 приказок і прислів'їв і 14 пісень. Близько 500 антифашистських приказок і прислів'їв юна фольклористка виділила в окремий зошит, який художньо оформила українським орнаментом, заставками, малюнками.

У лютому 1945 року деякі приказки надрукувала «Зоря». В кінці війни про нашу юну землячку дізналися і за океаном. Українська газета «Підкарпатська Русь» (Юнкерс, США) надрукувала нарис про правнучку Тараса Шевченка.

Тетяна закінчила філологічний факультет Київського університету ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю «українська мова та література», стала педагогом. Вийшла заміж за військового. Разом з чоловіком Олександром виховали двох дітей – Віталія та Юрія. Померла в 1981 році, похована в м. Хмельницькому.

Ось зразки зібраного дівчиною фольклору:

«Добре там живеться, де гуртом сіється й орється», «Жили б ми тихо, так од фашистів лихо», «Хіба це ново, що фашист напав раптово?», «Хай Гітлер бреше, йому не буде легше», «Фашист нашу землю гуде, бо хазяїном її не буде», « Фашист у хату вліз – повна хата сліз», « Фашисти забрали хліб увесь, осталося нам просо і овес», «Пшениця журиться, що в Германію сунеться, ячмінь сміється, що на Україні застається», «Завелися фашистські закони – зняли штани і панталони», «Попалася в Германію – горе своє витужить: у сльозах хустку випере, а на грудях висушить», «Де було борошно, тепер порожньо», «Бодай ніхто не діждав, щоб нами фашист керував», «Староста схожий на кішку: спереду лащить, а ззаду кусає», «Таке пішло: коменданту – поклонись, поліцейському – покорись, староста носа дере – хай їх чорт забере».

У 1991 році в Києві була створена сімейна громада «Шевченкові нащадки». Ініціатором створення громади стала родина Красицьких. У березні 1992 року громада перетворена на Всеукраїнський благодійний культурно-науковий фонд Тараса Шевченка (очолює його Людмила Красицька).

Катерина Филімонівна Красицька, по чоловікові Торохтій, народилася в Зеленій Діброві. На початку 1930-х переїхала в Дніпродзержинськ, вийшла заміж за свого односельця Федора Торохтія. До війни вони жили і працювали на Криворіжжі і в Дніпродзержинську. У них народилося четверо дітей: Анатолій, Ганна, Валентина і Наталія. Під час окупації Катерина Филімонівна рятувала чотирьох дітей від голоду і смерті.

У 1951 році сім'я переїхала в Нікополь. Будучи малограмотною, Катерина намагалася всім своїм дітям дати освіту. За спогадами дочки Ганни Федорівни, всі літні відпустки діти проводили у мами в Нікополі. Там був центр Красицьких, туди приїжджали родичі. Катерина Красицька-Торохтій любила слухати вірші свого предка Тараса Шевченка. Вона померла в Нікополі в 1980 році.

Ірина (Ярина) Филімонівна Красицька, по чоловікові Сидоренко, народилася, як і всі Красицькі в Зеленій Діброві на Черкащині. Всього у селянина-бідняка Филімона Красицького було тринадцять дітей. Вижило семеро. «І ми висіли у батька на шиї, як груші», - згадувала вона. Їй довелося працювати на шахтах Донбасу, потім виконувала різну роботу в колгоспі на Криворіжжі.

Стала дружиною офіцера Івана Сидоренка і їздила за ним по всьому Союзу, з гарнізону в гарнізон. А потім чекала чоловіка з війни. Він воював з першого до останнього дня. Був поранений, контужений. Закінчив війну в Кенігсберзі. У них народилося дві дочки – Клара і Тамара.

І в найтяжчі роки життя Ярина Филімонівна не розлучалася з Шевченковим «Кобзарем». Його поезія додавала сил. Померла в 1994 році в Дніпропетровську, куди її на схилі років забрала дочка Клара з Кіровоградщини.

Семен Филімонович Красицький був на шість років молодшим за свого брата Дмитра. В юності наймитував на рідній Черкащині, потім перебрався на Дніпропетровщину, працював на металургійному заводі Петровського і вирішив отримати вищу освіту. Після 1935-го працював переважно в Росії, згодом очолив вугільну шахту в місті Прокоп'євську Кемеровської області. Учасник війни, оборони Ленінграда. Троє його дітей жили в Росії.

Анна Федорівна Трегуб, по матері Красицька, по батькові Торохтій – дочка Катерини Филімонівни Красицької. Народилася в селі Зелений Гай Криворізького району. З 1951-го з родиною жила в Нікополі. Там закінчила жіночу українську школу №1 і в 1952 році поступила в Дніпропетровський металургійний інститут, який закінчила через п'ять років.

Вийшла заміж за свого однокурсника, теж металурга Миколу Григоровича Трегуба, який більше шестидесяти років віддав заводу імені Петровського, став заступником директора цього підприємства. У них народилися дочка Наталія і син Віктор. Всі живуть в Дніпропетровську.

Три роки Ганна Федорівна працювала диспетчером, потім у Дніпропетровському совнархозі, в Міністерстві чорної металургії України. У неї 38 років стажу, стала провідним спеціалістом міністерства. Але коли в 1989 році народився онук Микола, вирішила залишити роботу, щоб повністю присвятити себе вихованню.

Анатолій Федорович Торохтій (1932-1978) жив в Нікополі. Син Катерини Красицької. В юності служив у льотній частині в Челябінську. Закінчив технікум. Працював механіком в Нікопольському районі. Передчасно помер (наслідки військової служби) і похований у Нікополі. У них з дружиною Галиною Іванівною народилися діти Олександр та Ірина. Живуть в Нікополі. Дочка Ірина Анатоліївна - педагог, у Нікопольському педагогічному училищі отримала диплом вчителя початкових класів. Працювала в дитячому саду і з 1983-го ось вже більше тридцяти років веде початкові класи в середній школі №15 міста Нікополя. Має сина Сергія.

Валентина Федорівна Чепінога, дочка Катерини Красицької. Народилася в селі Олександродар на Криворіжжі. Навчалася в 1-й українській школі імені Тараса Шевченка в Нікополі. А зараз живе на вулиці Тараса Шевченка в цьому ж місті.

Працювати почала під час війни підлітком 14-ти років, згодом закінчила дворічні курси продавців і все життя працювала в торгівлі. У 1993 році вийшла на заслужений відпочинок. Її покійний чоловік Володимир працював на заводі «Більшовик» у Нікополі.

Їх старший син Микола закінчив металургійний технікум в Нікополі, служив в армії і був машиністом тепловоза на Нікопольському феросплавному заводі. Зараз на пенсії. Дружина Валентина зараз теж на пенсії. Їх дочка Яна після закінчення медичного училища працює медсестрою. Молодший син Андрій Володимирович Чепінога закінчив медучилище, медичну академію і працює лікарем в Дніпропетровську. У нього народилося троє дітей.

Наталія Федорівна Тітенко, дочка Катерини Филімонівни Красицької, народилася в Кривому Розі. Закінчила першу школу імені Тараса Шевченка Нікополі і згодом заочно Дніпропетровський борошномельно-елеваторний технікум. П'ятнадцять років працювала лаборантом у насінневої інспекції. Після закінчення технікуму поїхала з чоловіком на Північ, де завідувала технічним складом в Магаданській області. Там вийшла на пенсію. У 1992-му повернулася в Україну.

Чоловік Євген Тітенко працював у ливарному цеху нікопольського заводу «Більшовик», а на Півночі - слюсарем. Дочка Оксана померла на Півночі після невдалої операції. Дочка Оксани Ганна живе на Півночі і працює продавцем. Заміжня, виховує трьох дітей. Син Наталії Федорівни, Сергій Євгенович Тітенко, працює слюсарем у депо в Нікополі. У нього від першого шлюбу народилася дочка Катерина. Вона одружена, має дитину.

Клара Іванівна Сидоренко, дочка Ірини Филімонівни Красицької, за професією лікар-кардіолог. У 1960 році закінчила лікувальний факультет Дніпропетровського медичного інституту. Працювала в Кривому Розі, Дніпродзержинську. А потім з чоловіком переїхали в обласний центр. До 2005-го працювала в Дніпропетровську в діагностичному центрі. Нині - пенсіонерка. Разом з чоловіком Анатолієм Павловичем виховали сина Олексія, який навчався в технікумі, зараз працює шофером. Його син Владислав навчається у Дніпропетровській металургійній академії.

Тамара Іванівна Єрмакович, дочка Ірини Красицької, живе в Кривому Розі, педагог за освітою. Народилася після війни в місті Черняхівську Калінінградській області, де тоді служив батько-військовий. У 1973-му закінчила Криворізький педагогічний інститут за спеціальністю «вчитель математики». Працювала на Чукотці, а після повернення в Кривий Ріг - вихователем, з 1986 по 1998 завідувала дитячим садом. А потім знову стала вихователем і в останні роки - асистентом вчителя-реабілітолога у центрі реабілітації дітей-інвалідів. У вересні 2013 року вийшла на пенсію.

Її дочка Наталя отримала в медучилищі спеціальність фельдшера-лаборанта, працювала у 2-й міській лікарні Кривого Рогу. У 2002-му заочно закінчила біологічний факультет Криворізького педінституту і працює біологом в лабораторії. У неї підрастають діти Анастасія та Кирило. Їм подобаються вірші Тараса Шевченка.

Наталія Миколаївна Трегуб, дочка Ганни Федорівни Трегуб, онука Катерини Красицької, лікар за освітою, очолює пологовий будинок 9-ї міської лікарні Дніпропетровська.

З червоним дипломом закінчила лікувальний факультет Дніпропетровського медичного інституту, три роки працювала в Монголії. Один з кращих фахівців міськлікарні №9, завжди знала про свою спорідненість з поетом. Її син Микола з золотою медаллю закінчив середню школу, навчався у Національному гірничому університеті, який закінчив з дипломом з кваліфікацією «інженер-землепорядник». Нині - кандидат наук, виконує обов'язки завідувача кафедри геодезії в НГУ.

Людмила Олександрівна Красицька

Неодноразово в Зелену Діброву приїздила і Людмила Красицька. Вона – нащадок по лінії Максима, третього сина Катерини. Живуть нащадки в Києві, Амурській області (Росія) та на Кіровоградщині.

Людмила Олександрівна Красицька народилася у місті Майкопі в Адигеї 1942 року. З 12 років проживає в Києві. Закінчила Київський політехнічний інститут, за фахом – радіоінженер. Працювала провідним конструктором в Інституті радіоелектроніки ВО імені Корольова. Закінчила вищу школу журналістів. Від 1992 року – президент Всеукраїнського культурно-наукового фонду Т. Шевченка «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».

Людмила Красицька має літературний хист, є автором поетичних збірок: «Причастя» (1996 р.), «Листопад тисячоліття» (2001р.), “Тут, на нашому кутку”, низки шевченкознавчих статей, співавтор книги “Тільки Шевченкового роду».

У її творі «Молитва до Тарасового слова» лунає заклик до сучасних українців:

...Навчи любити Україну.

Як він любив –

Аж до загину.

Спаси, помилуй, воскреси!

До речі, правнучка поета Надія Красицька (мама Людмили Олександрівни) до Великої Вітчизняної війни успішно виступала в ростовських театрах.

Катерина Максимівна Красицька, Євген Євгенович Шкода, Антоніна Вереміївна Красицька, 1962р

Катерина Красицька та її дочка, правнучка Тараса Шевченка Антоніна Красицька створили в м.Знам'янці музей Тараса Григоровича Шевченка

Людмила Олександрівна Красицька 1942

Серафима Дем'янівна Філіповська

Олександр Дем'янович Філіповський 1923

Віктор Дем'янович Філіповський

Тетяна Дем'янівна Філіповська

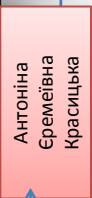
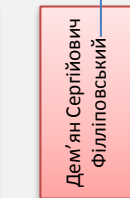
Володимир Тихонов

Євгеній Олександрович Філіповський 1956

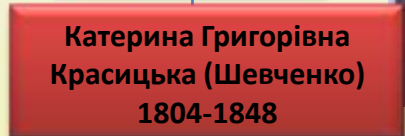
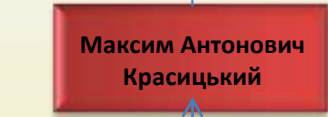
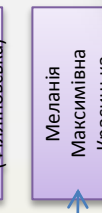
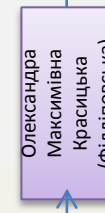
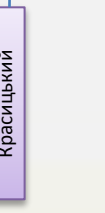
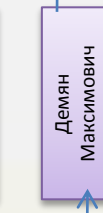
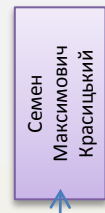
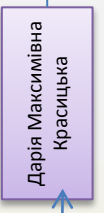
Сергій Олександрович Філіповський 1956

Євгенія Сергіївна Філіповська 1983

Катерина Сергіївна Філіповська 1988

Максим Антонович після звільнення з кріпацтва, шукаючи кращої долі, мандрував з родиною від економії до економії і добився Кіровоградщини. Життя багатодітної сім'ї було нужденне; окрім того, сам факт, що він Шевченків племінник, ускладнював життя, завдавав часто-густо неабияких прикрощів. У селі Довгалівці поблизу станції Шарівка Максим Антонович став до роботи в поміщиці Жабоклицької — це було влітку. А взимку, довідавшись, що Максим - Шевченків родич, Жабоклицька вигнала його серед зими з роботи і з житла разом з шістьма дітьми. З Довгалівки Красицькі (Максимові було вже за шістьдесят) перебралися в село Мошорине (теперішній Знам'янський район), придбали стареньку хату і звікували там свій вік до 1910 року.

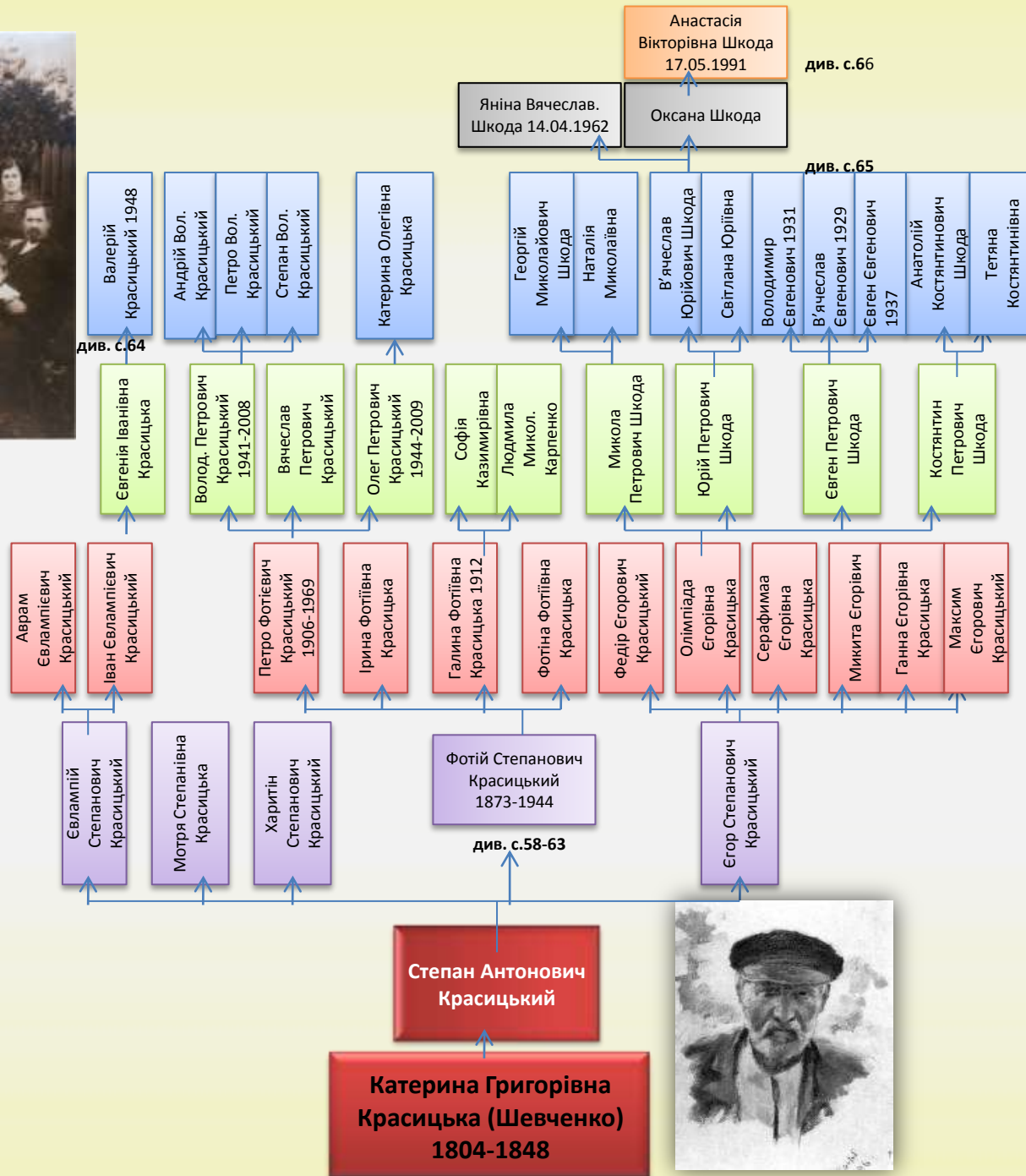

Сім'я Єгора Красицького

*Олімпіада Єгорівна Красицька
внучка Степана
правнучка Катерини*

Фотій Степанович Красицький

(1873–1944)

стежина, яка в свій час привела малого Тараса в с. Зелена Діброва, стала широким шляхом для початку розквіту таланту гідного його послідовника в особі внучатого небіжа Фотія Степановича Красицького – живописця, графіка, педагога, одного із засновників товариства діячів українського пластичного мистецтва.

Основні періоди життя:

- 1888–1889 – коштом М.Лисенка навчався в Київській рисувальній школі М.Мурашка (майстерня М.Пимоненка).
- 1893–1894 – продовжував освіту в Одеському художньому училищі (майстерня К. Костанді).
- 1894–1901 – навчався у Вищій художній школі при Імператорській академії мистецтв (Санкт-Петербург, майстерня І. Рєпіна).

З 1903 року постійно працював у Києві: викладав у художньому училищі (1912–1920), Миргородському художньо-керамічному технікумі та в Київському художньому інституті (1927–1939, з перервами).

У 1906 році виконав карикатури для сатиричного журналу «Шершень». Твори зберігаються в Національному художньому музеї. Молодий живописець товаришував з М. Старицьким, І. Тобілевичем, був близьким приятелем Лесі Українки. Творчий доробок Фотія Красицького налічує кілька сотень полотен.

Співцем українського села називав себе живописець із Зеленої Діброви Фотій Красицький, а в історії українського мистецтва він посів почесне місце глибоко національного народного художника.

Жанри творчості:

- ❖ портрет
- ❖ тематичні картини
- ❖ пейзаж
- ❖ шевченківська тематика

Тематичні роботи Фотія Красицького

Молодиця, 1890-ті рр

Гість із Запоріжжя, 1901

Якби ви не панич, 1899 р.

Селянська дівчинка біля тину, 1898 р.

Село зимою, 1916 р.

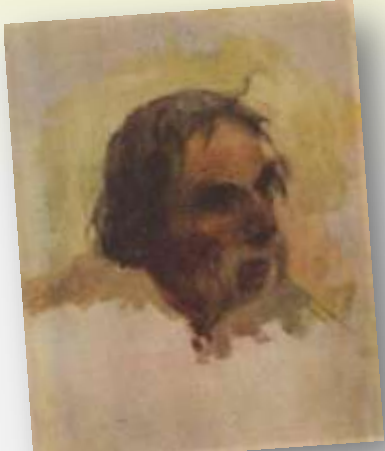

Подруги

Портретні роботи Фотія Красицького

Фотій Красицький створив галерею портретів видатних діячів України: Миколи Лисенка, Михайла Старицького, Олени Пчілки, Лесі Українки, Івана Франка, Дмитра Яворницького та ін.

*Рідкісний портрет діда Грицька
по материнській лінії,
1905 р., олія*

*Портрет батька художника,
1896 р.*

*Портрет М.Садовського,
1912 р.*

*Портрет Івана Франка,
1907 р.*

*Портрет Олени Пчілки,
1927 р.*

Дід

*Портрет Лесі Українки,
1904 р.*

Шевченкіана Фотія Красицького

Фотій Красицький довго і дбайливо створював свою живописну Шевченкіану. Уперше він звернувся до образу Кобзаря у 1895 році й продовжив в олійних портретах Кобзаря 1899 року, пейзажах села Кирилівка 1901, портреті Т. Шевченка 1905 року, у 30-х роках він працював над картиною "Шевченко в майстерні". Писав підготовчі ескізи, виконав безліч замальовок, але все ж таки залишився незадоволеним композицією. Така ж доля картини "Смерть Шевченка" 1940 року, де задум явно не відповідав здійсненню. Це полотно, як виявилось, стало "лебединою піснею" художника... (обидві картини залишилися незавершеними).

Портрет Т.Шевченка, 1905.

*Т.Г.Шевченко, що лежить на підлозі.
Ескіз до картини «Смерть Т.Г.Шевченка»*

*с. Зелена Діброва.
Рисунок з навчального альбому, 1899.*

Окрім малярської творчості, Фотій Степанович присвятив значну частину свого життя педагогічній роботі. Сплав теорії і досвіду стали основою для написання теоретично-практичних посібників із викладання образотворчого мистецтва. Зберігся його рукопис «Програми викладання рисунку та малювання в 7, 8, 9 та 10 класах гімназії» 1942 р.

Фотій – автор першого українського посібника «Рисування та малювання» (1929), який є найвідомішою його працею і зберігається в архіві в машинописному варіанті, окремим документом представлені рисунки та креслення Ф. Красицького до цього посібника.

Рисунок Ф. Красицького до роботи Методичне керівництво до малювання, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 2, шк. № 2, арк. 48.

Ф. Красицький. Тюрбан і шальовий одяжок, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 1, шк. № 2, арк. 21.

Ф. Красицький. Методичне керівництво до малювання і живопису для вчителів, учнів та самонавчання. Рівненськ, Фрунзе, 1929. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 2, шк. № 2, арк. 2.

Рисунок Ф. Красицького до роботи Методичне керівництво до малювання, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 1, шк. № 2, арк. 28.

Ф. Красицький. Жінка з дитиною на спині, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 2, шк. № 2, арк. 27.

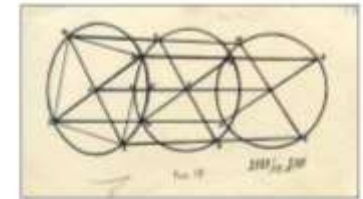

Рисунок Ф. Красицького до роботи Методичне керівництво до малювання, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 2, шк. № 2, арк. 19.

Ф. Красицький. Портрет чоловіка, 1929. Пам. товч., перш. рук. ДДКМОН України, ф. 96, кв. 1, шк. № 21, арк. 1.

Мистецька спадщина Фотія Степановича Красицького багата і різноманітна. Він красиво і поетично розповідав у своїх творах про життя людей, збагатив наше сприйняття природи. Про все він розповідав із зворушливою теплотою, а інколи й з болем, правдиво і щиро.

Прослідковуючи життєвий шлях художника, можна пересвідчитися, що в деякій мірі він був схожим із Шевченковим. Хист до малювання у ранньому віці, вплив відомих людей у оволодінні майбутніми художниками азів живопису. Як і Шевченко, так і Красицький, перші нагороди (у Шевченка – 3 срібні, Красицького – бронзові і срібні) отримали за «рисунок з натури».

Як і геніальний поет в свій період, зазнав переслідувань під час подій 1905 року, був заарештований, як політично неблагонадійний на початку 1914 року. Родину Красицького не оминула безжальна мітла сталінських репресій. У 1934 році розстріляли його зятя (з яким донька прожила лише рік) – 26-літнього глухонімого поета Олексу Влизька. Доньку Фотіну вислали на Урал... Навесні 1937 року арештували іншого зятя – письменника Петра Мельника. Старшу доньку Ярину з маленьким синочком запроторили до Башкирії...

Перша і єдина персональна виставка Фотія Красицького працювала всього один день! Був кінець червня 1941 року, почалася війна. Художник з дружиною і меншою донькою перевезли полотна додому і закопали в саду. Від усього пережитого у Фотія Степановича стався другий інсульт. Але коли трохи подужчав – зібрався з силами, і розмалював яму, в якій переховувалися від бомб, осіннім листям.

Переживання за долю дочок Фотіни і Галини, знущання гестапівців через відмову писати портрет Гітлера на повний зріст у 1941 році – все це підірвало здоров'я художника. Але він виявився незламним, як свого часу Тарас Шевченко.

Як і великого Кобзаря, його ховали двічі: спочатку на Куренівському кладовищі в 1944 році, а у 1956 на прохання дочки Ірини його прах перенесено на Байкове кладовище.

*Людмила Миколаївна Карпенко
– внучка Фотія Степановича –
подарувала до фондів заповідника
Тараса Шевченка
рушник, який вишивала її мама,
Галина Фотіївна.*

Ярослав-Валерій Анатолійович Красицький

Красицький Ярослав-Валерій Анатолійович народився у Львові 1948 р. Після служби в армії почав друкуватися в обласних газетах у жанрі карикатури, що переконало його у необхідності отримати художню освіту. Закінчив Львівський Державний Інститут Декоративно-Прикладного Мистецтва. Брав участь у виставках і у всесоюзному конкурсі карикатуристів за шаховою тематикою отримав 1 місце. Також займався ілюструванням книжок, художньо-гумористичним оформленням телевізійних передач.

Згодом відбулася зміна творчого спрямування – привернула увагу дрібна пластика деревоформ і відкрита можливість власною технологією інкрустувати дерево.

Це захоплення привело до нової діяльності – викладання образотворчого мистецтва, ведення гуртка різьблення по дереві та ведення предмету історії України. Також на формування світоглядних засад з II половини життя значно вплинула новина родинної дотичності до знатного українського роду.

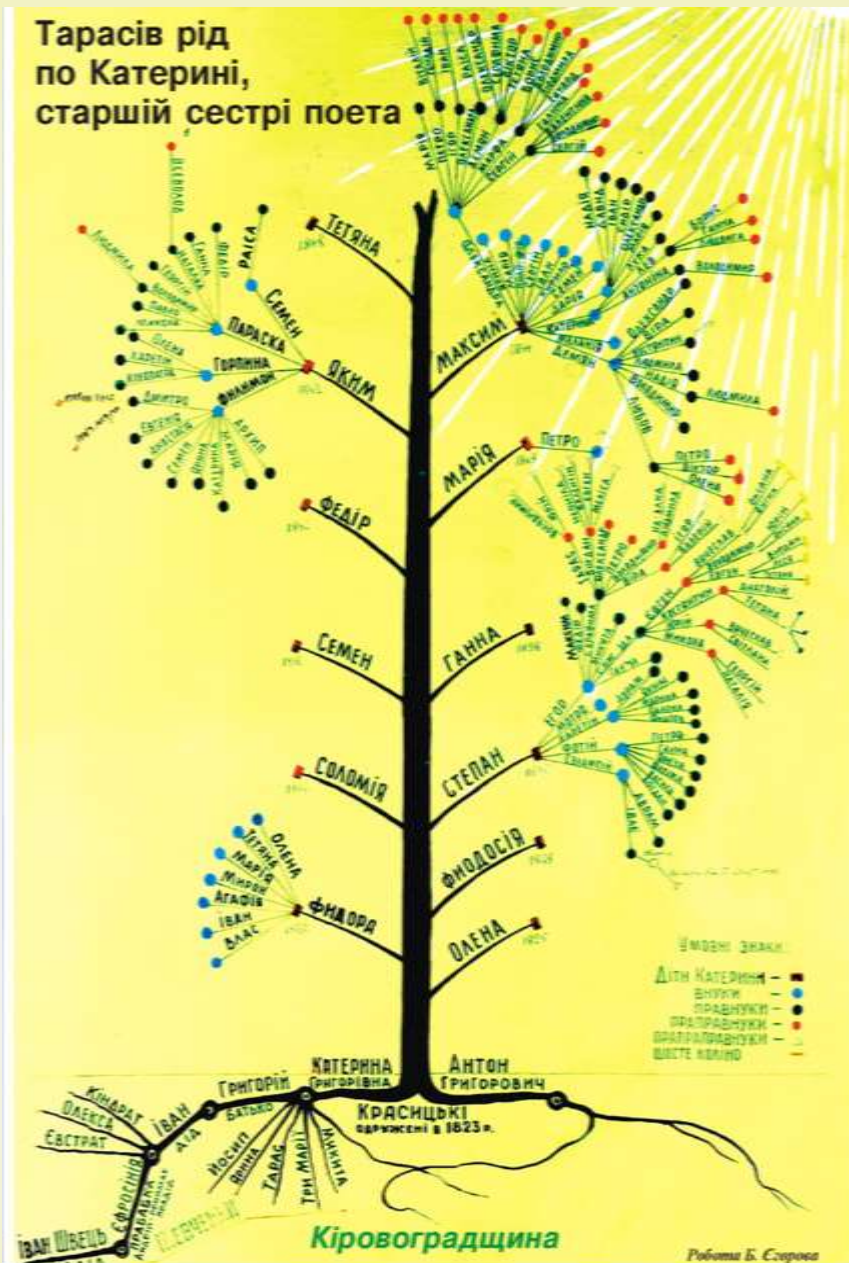
Також веде навчання студентів ПТУ столярного фаху з різьблення по дереву.

Солярні обереги з колекції Красицького В. А.

Тарасів рід по Катерині, старшій сестрі поета

В'ячеслав Євгенович Шкода – нащадок роду Т.Г.Шевченка по сестрі Катерині, почесний громадянин міста Знам'янка, краєзнавець, шевченкознавець, продовжувач справи Красицьких. Після смерті Антоніни Вереміївни очолив музей «Кобзарєва світлиця». Протягом багатьох років він працював над генеалогією Красицьких, поповненням фондів музею. Серед експонатів його власного архіву є унікальні матеріали: оригінал фото Т.Г.Шевченка (1858 р. С-Петербург, фотограф Здобнов), досі ніде не опубліковані фото Василя Доманицького (першого редактора повного видання «Кобзаря»), оригінали фото Марії Заньковецької, Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Миколи Лисенка.

І сьогодні у Знам'янці проживають нащадки Кобзаря – журналістка і громадська діячка **Яніна Шкода** та художниця **Анастасія Шкода**.

Шкода Анастасія Вікторівна

*пра-пра-пра-правнучка Тараса Шевченка
по Степану, сину сестри поета – Катерини.*

*народилася 17 травня 1991 року
в місті Знам'янка Кіровоградської області.*

Анастасія багатогранна особистість. Займається танцями на візках, бере участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Створює прекрасні художні твори, має хороші фотороботи, пише вірші. Навчається на художньому факультеті Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

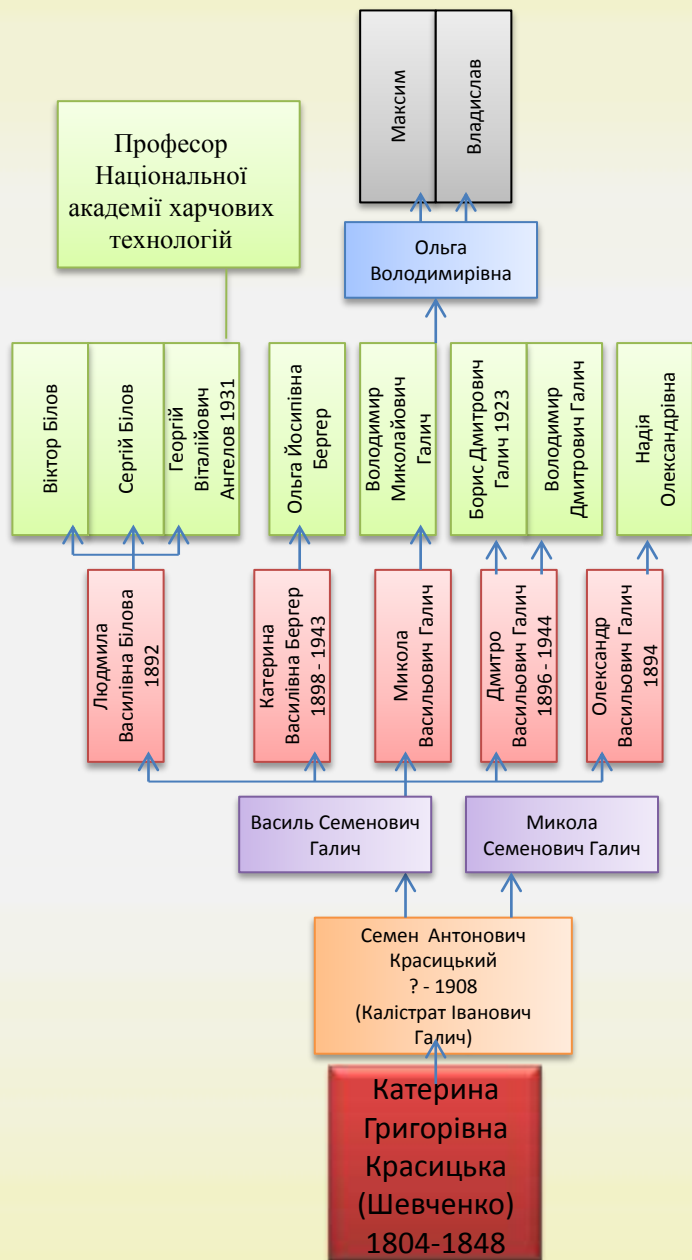
Незважаючи на юний вік, на рахунку Насті чимало досягнень. Має диплом за перемогу у Всеукраїнському конкурсі «Рівні можливості очима дітей» у номінації «кращий малюнок». В 2009 році взяла участь в міжрегіональному конкурсі «Краса без обмежень» та виборола звання другої віце-міс. В цьому ж році стала лауреатом Премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України в номінації «За творчі досягнення».

Паралельно із малюванням Настуся захоплюється фотографією. Результатом її творчої роботи стали персональні виставки живописних та фоторобіт у 2008-2010 роках та участь у проєкті «Скарби музеїв України на святій землі Софії Київської».

Незвичайна доля однієї з гілок роду Тараса Григоровича Шевченка

Семен Антонович Красицький син Катерини

Семен Антонович Красицький проживав у містечку Березівка на Одещині. Щоправда, його знали під іншим іменем – на те була вагома причина. Сталося так, що забрали колись хлопця з Керелівки на 25 років у солдатчину. Але не той виявився у Семена характер, аби змиритися з каторгою, – втік. Упіймали, «провели крізь стрій». Після другої втечі, щоб не знайшли, подався аж у Бессарабію. Там деякий час жив нелегально, а згодом купив паспорт на ім'я померлого міщанина Калістрата Івановича Галича і перебрався спочатку до Грибівки під Одесою, а звідти – до Березівки, яка на той час, мов магнітом, притягувала до себе підприємливий люд. Тут допоміг стати на ноги синові Василю, взявшись за вирощування та продаж пшениці, ячменю, вівса, винограду. Василь, окрім рільничих справ, зайнявся ще й ремісничими: збудував малярню, кузню, колісну майстерню.

Дмитро Васильович Галич,
1915 рік, м. Вільно

Борис Дмитрович Галич,
1943 рік, Північний Кавказ.
На грудях знак «Снайпер»
і орден Червоної Зірки.

Дружина Василя Галича – Марія Ігнат'єва – була донькою морського офіцера царської армії, який загинув на Кримській війні. Народилось у Василя та Марії троє синів та дві доньки. Тож у 1890 році В. Галич збудував ще один дім, а через десять років купив і третій. Окрасою і скарбом одного з будинків, що нині стоїть у центрі міста, є приватна бібліотека Марії Дмитрівни, яку вона збирала протягом усього життя. Завдяки любові до книжок Василь, власне, й познайомився з Марією. На почесному місці трималися у тій бібліотеці й рідкісні книжки Тараса Шевченка. Про великого родича в сім'ї говорили тільки у тісному колі. До 1908 року, тобто до самої смерті Калістрата Галича (насправді – Семена Красицького), боялися за його долю. Тільки у 1920-ті роки, коли стало дозволене українське громадянство, почали відкриватися українські школи, пропагуватися твори Шевченка, Галичі перестали приховувати своє минуле.

Дмитро виявився третім за віком. Він воював у Першу світову війну (подивіться на знімок - ось яким він тоді був у мотоциклетних частинах). У радянський час працював дільничним механіком першої в СРСР Шевченківської машинно-тракторної станції. Потім були інші МТС. Поїздка за запчастинами з Буялика в Одесу в перші дні серпня 1941 року і визначила його участь в обороні міста.

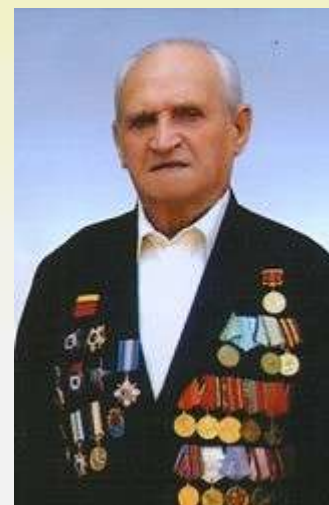
Борис Дмитрович у ніч на 16 жовтня 1941 року разом з 31-м полком дістався в Одеський порт і на наступний день вже спускався по трапу пароплава на причал Карантинної бухти в Севастополі. Оборона Севастополя закінчилася для Бориса Дмитровича важким пораненням. Його вивезли на Кавказ. Після госпіталю він ще обороняв і цей край, а коли поранило вдруге – комісували.

Повоєнне життя Борис Галич прожив в основному на Далекому Сході і Сахаліні з вірним другом - дружиною Марією Семенівною. Повернувшись в Одесу, оволодів спеціальністю зубного техника. З лабораторії-майстерні і вийшов на пенсію. Дуже жалкує про те, що невідомо, де похований батько, який помер в Одесі в 1944 році, не дочекавшись сина.

Усі діти Василя Галича здобули гарну освіту, стали шанованими у Березівці людьми. На жаль, у тридцяті роки з Півночі на Україну знову «повіяли холодні вітри». Багатьох Галичів розкуркулили, старший брат Микола потрапив до чекістських катівень. Наслідуючи досвід діда, деякі його нащадки змінили паспорти і перебралися на Донбас, а дехто опинивсь аж на Далекому Сході.

Патріотами України були всі нащадки Шевченкового роду в Березівці. Сьогодні у Березівці з колись численного роду Галичів залишилися лише дочка Володимира Миколайовича Ольга та її діти. Старший із синів, названий Максимом на честь одного з його далеких-далеких дідів, котрий був молодшим сином Катерини – старшої сестри Тараса Григоровича Шевченка.

*Борис Дмитрович Галич,
2013 р., м. Одеса*

На фото: правнук Семена Красицького — Володимир Васильович Галич (ліворуч) із дружиною Оленою та двоюрідним братом Володимиром Дмитровичем Галичем (1980 р.).

Фото з сімейного архіву

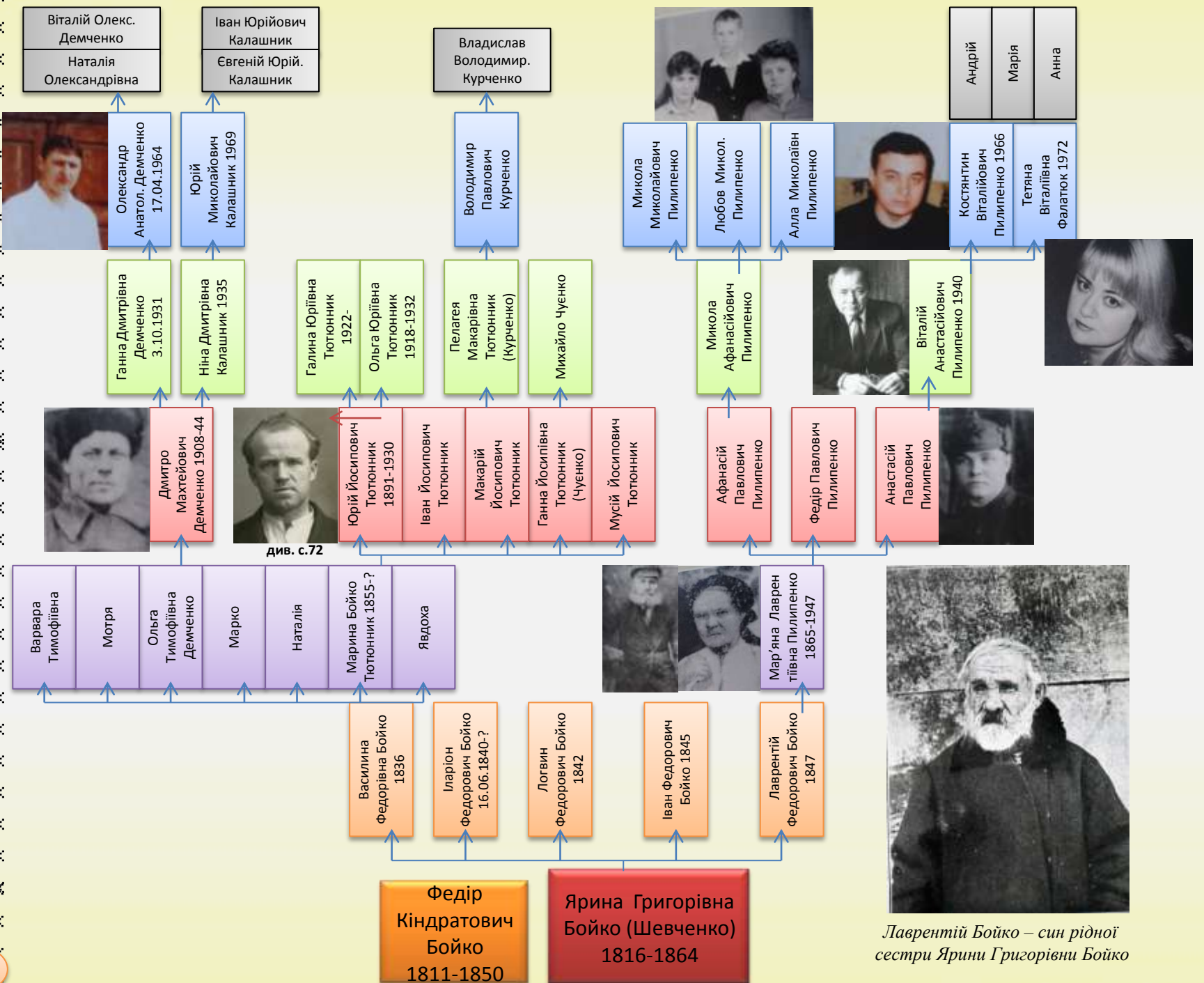
Рід Ярини Бойко

*... у темному садочку,
Під вишнею у холодочку,
Моя єдина сестра!
Многострадалиця святая!
Неначе в Раї спочиває
Та з-за широкого Дніпра
Мене, небога, виглядає.
Т.Шевченко «Сестрі»*

Ярина Григорівна (12 травня 1816 р. – 1865 р.) – молодша сестра Тараса Шевченка. Їй поет присвятив вірш «Сестрі» (1859 р.). У 1836 р. вийшла заміж за кирилівського маляра Бойка Федора Кіндратовича. Ще з дитячих років вона була вірною приятелькою Тарасові, ці відносини підтримувалися протягом всього життя. Поет відвідував її під час кожного приїзду в Кирилівку. Тарас постійно хвилювався за сестру, тому в листах просив рідню, щоб допомагала і наглядала за нею. За змогою завжди допомагав матеріально. Ярина народила п'ятеро дітей: Іларіона, Логвина, Івана, Лаврентія та дочку Василю. Найніжніше ставлення до меншої сестри Ярини Шевченко зберіг до самої смерті. Приїжджаючи на батьківщину, він зазвичай зупинявся у неї і завжди любив розмовляти з нею, як він її викупить, як вона з дітьми будуть вільними, як він облаштує її життя. Особливо багато на цю тему говорив Шевченко в останній свій приїзд у рідний край, 1859 року, але смерть не дала здійснити задушевні бажання. Молодша сестра Тараса Ярина прожила 48 років.

У день похорону поета зроблене фото, на якому є і Ярина (див. с.90)

див. с.72

Лаврентій Бойко – син рідної сестри Ярини Григорівни Бойко

Бойко Федір Кіндратович (1811 – 1850-ті) – український маляр-іконописець, чоловік рідної сестри Тараса Шевченка – Ярини Григорівни Бойко. Знущання Федора Бойка над дружиною викликало обурення поета.

В листі до брата Микити від 2 березня 1840 року Тарас Шевченко писав:

“...Поцілуй старого діда Івана за мене і поклонись всій рідні нашій, яка єсть, доглядай сестру Марусю та, коли можна, помагай і бідній Ярині — а маляркові поганому скажи, коли він не схаменеться, то опиниться там, де йому і не снилось. Кланяйся сестрі Катерині і Антонові, братові Йосипові і всім, хто мене не забув...”

Діти Ярини успадкували від батька – церковного маляра – професію по обладнанню церковних іконостасів, писанню ікон, а також мандрували з дозволу поміщика, поділяючи з ним свої прибутки, споруджуючи церкви в Україні та Росії. Інші діти Бойків залишилися хліборобами на панській землі.

Турбота, яку виявила Ярина до Тараса, що безневинно терпів знущання мачухи, її гаряча до нього прихильність та її власна гірка доля пояснюють нам, за що він так палко любив свою сестру до останньої хвилини свого життя. В листах, адресованих брату Варфоломію, поет завжди виявляв турботу про сестер та інших членів родини.

«...Посилаю тобі 10 книжок «Кобзаря», продай їх, як можна буде, і гроші оддай сестрі Ярині...» Лист від 28 березня 1860 р. С.-Петербург

“...А сестрам, як побачиш, од мене поклонися. У сестри Ярини спитай (як побачиш), чи оженила вона свого сердешого сина, чи ні...” (йдеться про Лавріана Бойка, двадцятирічного сина Я. Г. Бойко.) Лист від 29 липня 1860 р. С.-Петербург

“...Тричі спасибі тобі за Васю...” (За свідченням М. К. Чалого в примітці до цього листа, Вася – племінниця Шевченка, дочка його сестри Ярини, яка виховувалася в сім’ї Варфоломія Шевченка) Середина лютого 1860.

“...Скажи Васі, що як буде вчиться, то я їй на ту весну намистечко привезу...” Лист від 29 липня 1860 р.

“...Поцілуй Васю за мене і скажи їй, що як буде добре учитися, то я їй і намисто, і серги, і перстень привезу, а якже ні, то привезу березової каші, а вона тут, скажи, дуже добре росте ...” Лист від 22 квітня 1860 р.

“...Добре б ти зробив, якби поїхав у Керелівку та сказав би Микиті, Йосипові і Ярині, щоб вони не квапилися на волю без поля і без ґрунту. Нехай лучче підждуть ...” Лист від 28 березня 1860. С.-Петербург

“...порада б сестри Ярини дуже б до ладу була і мені ...” Лист від 22 серпня 1860. С.-Петербург

Помираючи, Тарас Шевченко просив своїх друзів не забувати сестри Ярини.

Любов до батьківщини
починається з сім'ї.
Френсіс Бекон

Юрій Йосипович Тютюнник

внук Ярини – сестри Тараса Шевченка

Український політичний діяч, генерал-хорунжий армії УНР

Народився 20 квітня 1891 р. у с. Будище (нині Черкаської області) у селянській родині колишніх кріпаків Йосипа і Марини. В сім'ї було 10 дітей, але дорослими стали 5 (чотири сини і дочка). Навчався у сільській школі, закінчив агрошколу в Умані. У роки першої світової війни перебував на фронті, отримав офіцерський чин.

Навесні 1917 р. делегати Всеукраїнського військового з'їзду вводять його до складу Центральної ради. Восени 1917 р. організував у Звенигороді Кіш вільного козацтва.

Під час австро-німецької окупації Ю. Тютюнник був одним з організаторів селянського повстання проти іноземних загарбників та гетьмана П. Скоропадського. Повстанська армія, що налічувала до 25 тис. вояків, знищила близько 6 тис. кайзерівців, проте й сама була розгромлена.

Ю. Тютюнник у цей час очолив у Києві підпільний революційний комітет, що мав тісні зв'язки з Директорією, яка в листопаді 1918 р. оголосила повстання проти гетьмана Скоропадського. 14 грудня Ю. Тютюнник щиро вітає вступ до Києва Директорії.

У лютому 1919 р. частини Ю. Тютюнника об'єдналися із загонами М. Григор'єва. Повстанці разом із Червоною армією повели бойові дії проти денікінців та військ Антанти, зайняли у березні 1919 р. Херсон і Одесу. Однак у травні 1919 р., зрозумівши суть більшовицької політики в Україні, Тютюнник і Григор'єв повернули зброю проти Росії. У липні 1919 р. Ю. Тютюнник на чолі частини повстанської армії прибув до Жмеринки і приєднався до армії УНР. Наприкінці серпня 1919 р. частини Ю. Тютюнника протистояли денікінському корпусу генерала Я. Слащова. У тому самому році був призначений помічником командувача армії УНР. Не склав зброї і після інтернавання українських частин до Польщі. За літо й осінь 1921 р. підготував план другого зимового походу на територію України з метою підняти антибільшовицьке повстання. Операцію було проведено у листопаді 1921 р., однак українські війська зазнали поразки від більшовиків.

У 1924 р. Ю. Тютюнник повернувся в радянську Україну. Оселився у Харкові, викладав у Харківській школі червоних старшин. Написав спогади про зимовий похід, кілька кіносценаріїв, працював редактором художніх фільмів, навіть зіграв роль самого себе у фільмі "ПКП".

1929 р. його було заарештовано, вивезено до Москви й без суду розстріляно.

Цитати із твору Юрія Тютюнника “Зимовий похід 1919–20 рр.”

- Перерва у боротьбі, на мою думку, деморалізує маси і ослаблює їх активність, так потрібну для нації гноблених. (с. 91).
- Звичайно той, хто вирішує вмерти, а не піддатись ворогові, перемагає. (с. 74).
- Навіть в час революції народним масам запаморочували голови, торочачи про «братнє співжиття» з москалями. І в тому дійсно «криється найбільша небезпека» нашого визволення. (с. 41).
- Не можна сподіватися, щоб сучасник, а тим більше сам учасник, міг дати цілком об’єктивну оцінку подіям. (с. 71).
- Не можна судити і карати одного чоловіка за те, що вчинили інші. (с. 77).
- Не паперові договори творять спільноту нації. Не паперовими договорами її розірвати. (с. 78).
- Росіяни великі митці обіцяти, щоб ніколи не виконувати своїх обіцянок. (с. 112).
- У своїй боротьбі проти Росії ми не можемо керуватися законами війни, бо наш ворог не визнає нас воюючою стороною; наших полонених розстрілюють росіяни за «ізмєну атечеству». (с. 97).
- У таборі національних ворогів раз у раз можна знайти союзників, але ніколи приятелів, бо їх там нема. Такі союзники охоче допоможуть руйнувати власну державу, а ніколи не допоможуть будувати, бо вона для них шкідлива. (с. 111).
- Українська нація мусила і мусить іти хоч би й з ким, аби йти проти своїх національних ворогів і їх союзників. (с. 104).

*Стела на місці хати,
де народився Ю. Тютюнник*

*Тютюнник Ю. Революційна стихія.
Зимовий похід 1919–20 рр. – Львів:
Універсум, 2004.*

Я безмежно гордий з того, що є одним із нащадків геніального Тараса Шевченка, сином славного козацького роду. Тож як ніхто, розумію, що і я, і мої сини мають прожити достойне життя, аби відповідати своєму предку та залишити по собі безліч добрих справ на благо розвитку свого рідного краю, своєї прекрасної неньки України!

Юрій Калашник

На Монастирищині живуть нащадки Тараса Шевченка по лінії сестри, Ярини Григорівни Шевченко. І один із них **Юрій Калашник** - **учитель історії Івахнівської та Княже – Криницької шкіл, керівник туристично – краєзнавчого гуртка БДЮТ.** Як відомо з історії, найбільш прихильним Тарас був до своїх сестер. Але по-особливому трепетно ставився до найменшенької – Ярини. Щоразу, приїжджаючи на свою малу Батьківщину в с. Кирилівку (нині с. Шевченкове), він відвідував Ярину та все розпитував про її важку долю. І не даремно, адже життя Ярини Григорівни було й справді нелегким...

Із шевченківським родом сім'я Юрія Калашника пов'язана переважно по жіночій лінії. Адже у Василини Бойко була донька Ольга, яка приходиться йому прабабусею. І лише в цьому поколінні сталися невеличкі зміни. Син Ольги, Дмитро Махтейович Демченко (1908 р.) – дідусь Юрія. У свій час він одружився з Ївгою Іванівною Димирець (1906 р.). А вже в них народилося дві доньки: Ганна (1931 р.) та Ніна (1935 р.) – мати Юрія Калашника.

На жаль, Ніна та Ганна в ранньому віці осиротіли. Дмитро Махтейович, переживши важкі роки колективізації та голодомору, в 1939 р. брав участь у радянсько-фінській війні, як герой загинув у 1944 р. під час Яссько-Кишинівської наступальної операції в Молдовії, біля м. Оргеев. Здобувши освіту, життєва дорога привела Ніну Демченко на Монастирищину. В 1963 р. вийшла заміж за Калашника Миколу Павловича. Ось так і вкорінилась одна з гілочок шевченківського роду на благодатній землі Монастирищини. У Юрія є два сини: старший Іван та молодший Євген.

Син Ярини – Лаврентій Бойко

*Внучка Ярини –
Мар'яна Лаврентіївна
Пилипенко*

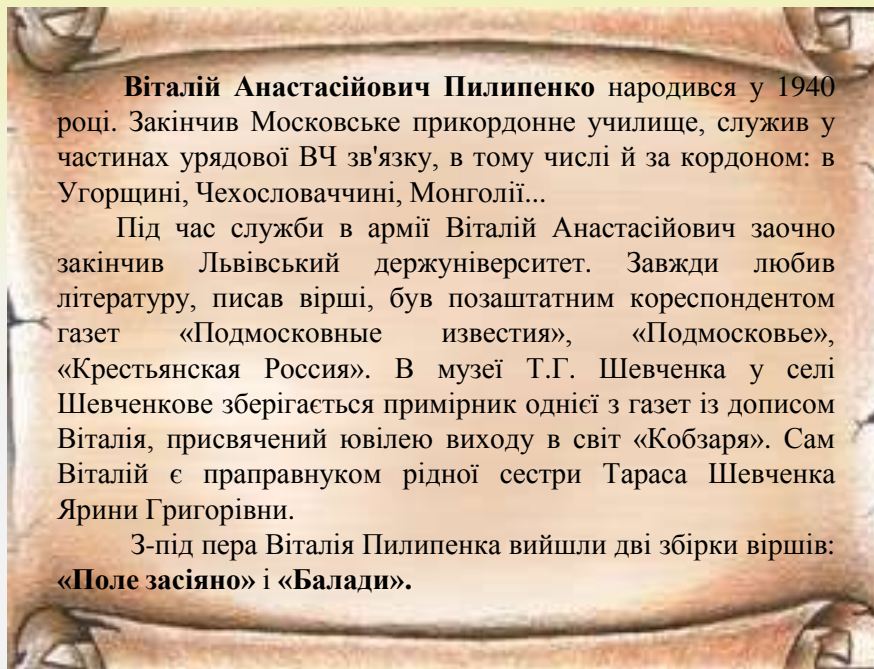

*Правнук Ярини –
Афанасій Павлович
Пилипенко*

*Праправнук Ярини –
Віталій Анастасійович Пилипенко*

*Прапраправнуки Ярини –
Костянтин Віталійович Пилипенко
та Тетяна Віталіївна Фалатюк*

Віталій Анастасійович Пилипенко народився у 1940 році. Закінчив Московське прикордонне училище, служив у частинах урядової ВЧ зв'язку, в тому числі й за кордоном: в Угорщині, Чехословаччині, Монголії...

Під час служби в армії Віталій Анастасійович заочно закінчив Львівський держуніверситет. Завжди любив літературу, писав вірші, був позаштатним кореспондентом газет «Подмосковные известия», «Подмосковье», «Крестьянская Россия». В музеї Т.Г. Шевченка у селі Шевченкове зберігається примірник однієї з газет із дописом Віталія, присвячений ювілею виходу в світ «Кобзаря». Сам Віталій є праправнуком рідної сестри Тараса Шевченка Ярини Григорівни.

З-під пера Віталія Пилипенка вийшли дві збірки віршів: «Поле засіяно» і «Балади».

Варфоломій Григорович Шевченко

(1821-1892)

троюрідний брат Тараса Шевченка

До свого роду – хоч
через воду.
Народна мудрість

*Варфоломій Шевченко — така людина, що
можна похвалитися перед усіма земляками.
Пантелеймон Куліш*

Варфоломій Григорович Шевченко народився 11 червня 1821 року у Кирилівці. Рано осиротів, був усиновлений купцем. Навчався, 1838 року одружився.

У 1840-х Варфоломій став ще й свояком поета, оскільки поетів брат Йосип одружився з Мотрею – сестрою Варфоломія.

Варфоломій Григорович був «чоловіком письменним і тямущим», як писав про нього Пантелеймон Куліш. Він зумів викупитися з кріпацтва, й 1844 року вже служив у конторі пана Енгельгардта.

Варфоломій познайомився з поетом на початку 1844 р. Ще до цієї зустрічі листувався з Тарасом Шевченком, зокрема писав поетові листи від його брата Микити. Під час зустрічі поет читав Варфоломієві вірші, уривки з поеми «Кавказ»... «Я слухав, притаївши дух; волосся у мене піднялося дибом», – згадував Варфоломій.

Тарас Шевченко під час приїзду в Україну 1859 р. побував у Варфоломія в Корсуні. Відтоді листування поета з Варфоломієм Шевченком особливо поживалося.

Збереглися 23 листи поета до Варфоломія і 11 від нього до поета. Тарас Шевченко називав свого родича «єдиним щирим другом».

Варфоломій Шевченко допомагав поетові викупити родичів із кріпацтва.

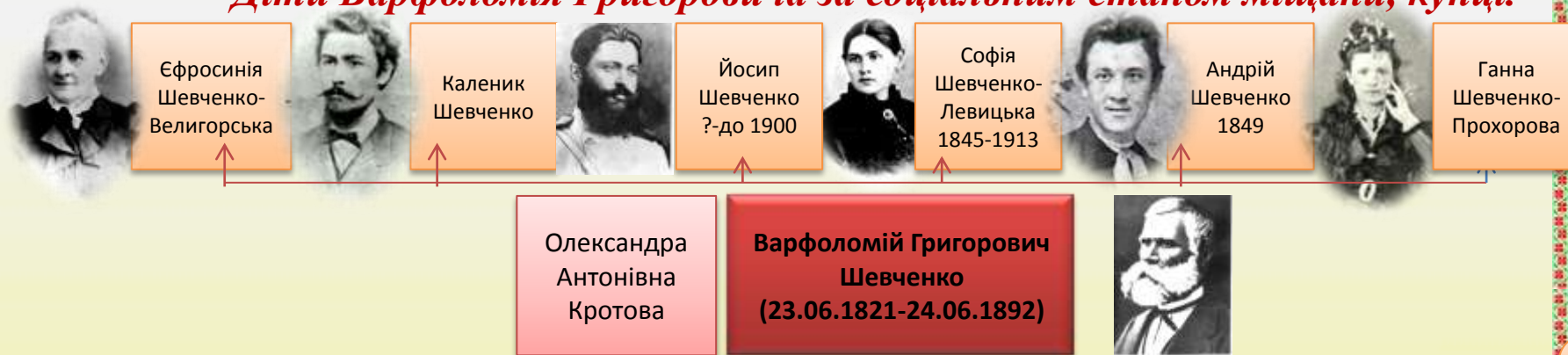
Саме Варфоломій Шевченко став самовідданим помічником поета, коли той надумав купити шматок землі на Дніпровій кручі, збудувати там хату й поселитися в ній. Проте цим планам не судилося здійснитися.

Понад 30 років — до останніх своїх днів — Варфоломій Шевченко клопотався про збереження й упорядкування могили Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі. Було це непросто, оскільки влада й поміщики, дізнавшись, хто є хто, намагалися швидше спекатися поетового брата. За ним постійно стежили поліція та жандармерія. Варфоломій Григорович змушений був раз у раз змінювати місце проживання своєї родини. До речі, в 1864 р. за зв'язки з польськими повстанцями Варфоломій Шевченко перебував під слідством.

1869 р. елисаветградському міщанину Варфоломієві Шевченку вдалося укласти з Канівською міською думою контракт, який давав йому право на спадкове користування півдесятиною землі, на якій похований прах Тараса Шевченка. Незадовго до смерті Варфоломій Григорович за 100 карбованців сріблом викупив орендований шматок землі під Шевченковою могилою й подарував його місту Каневу. Це давало можливість захистити могилу умовами, які були викладені в дарчій записці. Разом із землею Варфоломій Шевченко подарував місту ще й 3000 карбованців сріблом, які вклав до державного банку, заповівши, щоб проценти з тієї суми міська влада використовувала на утримання святині на Чернечій горі. На подарованій землі не дозволялося нічого будувати, не можна було перетворювати її на кладовище. Водночас могила мала бути відкритою для відвідувачів.

Сам же Варфоломій Григорович помер 11 червня 1892 р. Його поховали у селі Буряківці Радомишльського повіту, де він доживав віку в своєї доньки. Могилу його втрачено.

Діти Варфоломія Григоровича за соціальним станом міщани, купці.

Рід Варфоломія Шевченка

Софія Варфоломіївна Шевченко

Разом із своїм чоловіком Самійлом Левіцьким усиновила і виховала Арсенія Самуїловича Левіцького – позашлюбного сина своєї двоюрідної сестри Віри Миколаївни Прохорової.

В Києві проживає правнук Тараса Шевченка по лінії троюрідного брата Варфоломія – Анатолій Левіцький. Влітку йому виповнилось 88 років.

В 14 років його в Києві на єврейському ринку забрали в Німеччину. У нього навіть номер на руці залишився. Після війни він повернувся в Україну, але йому не дали змоги отримати вищу освіту, тому що був на окупованій території.

2014 рік
Анатолій Мефодійович Левіцький-
правнук Варфоломія
(на фото в центрі)

Самуїл Левіцький з дочкою і внуком.

Шевченко Каленик Варфоломійович

(1839 — початок 1890-х рр.)
старший син Варфоломія Шевченка

Освіту отримав у Херсонському училищі торгового мореплавання (1859–1860 рр.). Закінчив училище зі званням штурмана й золотою медаллю, однак на службу не був призначений. У 1861–1863 рр. навчався у таксаторсько-землемірному училищі при 2-й Київській гімназії, після закінчення якого служив землеміром в Полтавській губернії. Входив до складу таємного товариства «Малоросійська громада», перебував у дружніх стосунках з Л.П. Красовським, брав участь у конспіративних сходках й залучав до відвідування їх нових осіб.

Йосип Варфоломійович Шевченко

16 квітня 1854 — близько 1890

Тарас Григорович дуже любив дітей Варфоломія Григоровича, зокрема Йосипа. Майже в кожному листі до Варфоломія Тарас Григорович згадує цього хлопчика. Гостюючи у названого брата, Тарас Григорович брав Йосипка на етюди. Спілкування із Шевченком назавжди врізалось в пам'ять хлопця, і він згодом також почав писати вірші.

Йосип Варфоломійович Шевченко в 1872 р. став курсантом Єлисаветградського кавалерійського училища. Під час навчання входив до літературного гуртка братів Тобілевичів. Найбільше здружився він з Миколою Садовським, адже вони були ровесники. Світогляд Тобілевичів, Кропивницького передався Йосипу, а вони поважали його, як племінника незабутнього Тараса. Йосип Шевченко мав також літературні здібності. Написав і підготував до друку збірку „Децо із перекладів і самостійних творів”. Укладаючи свою збірку, він взяв за основу теми і навіть стиль Тараса Григоровича, а також робив переспіви з його віршів.

Члени літературного гуртка були готові до громадянського подвигу – і здійснили його.

У 1877 р. розпочалася війна болгарського народу проти турецьких поневолювачів. Микола Садовський і Йосип Шевченко влилися в загони добровольців, які йшли на допомогу братам-слов'янам. У боях під Шипкою вони хоробро билися з ворогом, за що удостоїлися Георгіївських хрестів.

Там Йосип був поранений. На батьківщину він повернувся, на жаль, тяжко хворим, напівпаралізованим. Та доки вистачило сил трудився, не поривав зв'язків з братами Тобілевичами, Кропивницьким, Старицьким. Редагував також спогади свого батька Варфоломія Шевченка про великого Тараса.

Помер Йосип Шевченко 1900 року. Важка хвороба не дозволила в повній мірі розкритися його поетичному таланту. Однак, прожив він своє коротке життя чесно і прямо, як писав він в своєму вірші:

Мету свого життя вбачав,
щоб всі сказали: він жив чесно,
прославився ділом, а не криком,
що міг зробив для нас:
його назвати можна чоловіком.

Вечорниці для училища ремісників Петра Нежинського в Єлизаветграді: Йосип Варфоломійович Шевченко (перед достроковим закінченням училища і поїздкою до Болгарії) з Кропивницьким й Іваном Тобілевичем (Карпенко-Карий)

Переспів поезії Тараса Шевченка "Садок вишневий коло хати":

*"Сім'я зібралась коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерять не дає,
Бо нічого.
Поклала мати
Маленьких діточок своїх,
Сама б заснула коло них,
Та сна нема.
Куди ж мені їх подіти,
Що робити з ними?
Оддала б я їх у школу,
Вийшли б люди, може.
Та хто ж мені за подушне
Заробить поможе".*

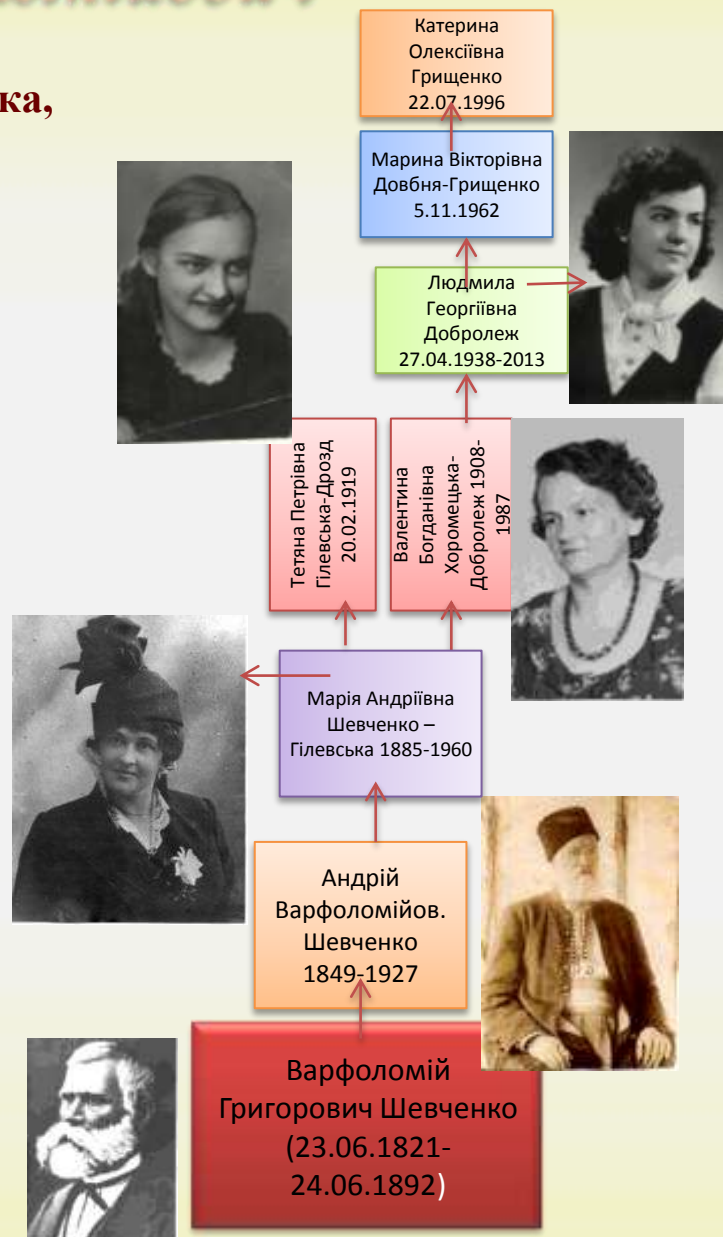
Шевченко Андрій Варфоломійович

син Варфоломія Григоровича Шевченка,
племінник Т. Г. Шевченка

Вчився у Херсонському училищі торгового мореплавства. З 1857 р. разом з батьками жив у Корсуні. Влітку 1859 р. познайомився з Т. Г. Шевченком, супроводжував поета під час прогулянок того у Корсуні, співав поетові і переймав від нього народні пісні. Був на похороні Т. Г. Шевченка на Чернечій горі.

З 1880-х жив у с.Крясатичі Радомишльського повіту Київської губернії. Після смерті батька деякий час доглядав могилу поета. Йому належать спогади про зустрічі з Т. Шевченком.

Родина його доньки Марії Гілевської була заарештована 1929 року за справою "Спілки визволення України", під час обшуку пропали цінні матеріали про життя і творчість Т. Г. Шевченка та В. Г. Шевченка.

*Андрій Варфоломійович
Шевченко.*

Людмила Георгіївна Добролеж, Тетяна Миколаївна Робустова і
Наталія Арсентіївна Левицька

Гілевська Тетяна Петрівна –
внучка Андрія Варфоломійовича Шевченка

Не менш цікава доля Єфросинії Варфоломіївни (1847–1913). Вона пишалася своїм геніальним родичем. До кінця життя як найдорожчі реліквії зберігала в скрині подарунки дядька Тараса: коралове намисто, блакитну корсетку та роман Данієля Дефо «Робінзон Крузо» французькою мовою з дарчим написом Тараса Григоровича. Та найдивовижніше те, що вона зуміла прищепити любов до творчості Кобзаря своїм дітям і внукам, які народилися в Росії та українцями вже власне не були.

У 1867 році Єфросинія закінчила пансіон Саар і вийшла заміж за уродженця м.Орел Михайла Михайловича Велигорського (1840–1906). Познайомилися вони в Києві, де Михайло навчався на землемірних класах при 2-й чоловічій гімназії, отримав фах землеміра і таксатора (лісовий технік, оцінювач лісів).

У 1867 році йому був наданий чин колезького регістратора, а в 1879-му – губернського секретаря. Того ж року Велигорський вступив на службу в Київську удільну контору, яка відрядила його помічником окружного наглядача в 14-й удільний округ, який знаходився в «Подольской губернии, Балтском уезде, в местечке Голованевске». На той час у подружжя уже було четверо дітей, та найвідомішою з найтрагічнішою долею стала остання дитина. Дочка Олександра Михайлівна Велигорська з'явилася на світ 4 лютого 1881 року в згаданому містечку Голованівську (нині це селище міського типу Кіровоградської області). Донедавна вважалося, що вона народилася в м. Орел. А знайшов метричне свідоцтво про народження Олександри Велигорської у Голованівську англійський літературознавець Р.Девіс (зберігається воно у Російському архіві м. Лідса).

У 1893 році Михайло Велигорський був переведений на посаду окружного наглядача у м.Трубчевськ Орловської губернії, але сім'ю залишив у Голованівську. Орловські краєзнавці знайшли в архіві клопотання Велигорського такого змісту: *«Служивши помічником окружного надзирателя и получаю ограниченный доход, едва хватавший на пропитание семьи и лечение жены, я не мог сделать никаких сбережений. Не имея никаких средств, я вынужден был оставить свое семейство, состоящее из больной жены и пяти маленьких детей, на произвол судьбы в м. Голованевске, отстоящем от г. Трубчевска в 1168 верстах, на перевозку шести душ через такое пространство нужно более 400 рублей, а жить на два дома не хватит того содержания, какое я получаю. Находясь в таком положении, я прибегаю с всепокорнейшею просьбою (...) исходатайствовать подъемные деньги, необходимые для перевозки моего семейства из м. Голованевска в г. Трубчевск».*

Однак, отримавши підйомні кошти, родину в Трубчевськ Михайло Михайлович не перевіз. Натомість влітку 1883 року взяв відпустку і вирушив у м. Феодосію Таврійської губернії «для свидания с семейством, устройства семейных дел и определения детей в учебные заведения».

Чи дійсно Єфросинія Варфоломіївна з дітьми у цей час перебувала в Криму достеменно невідомо. Та хоч як там було, у вересні 1884 року вона переїхала в м. Орел. А невдовзі після цього неофіційно розлучилася з чоловіком. Він продовжував жити у Трубчевську, посилаючись на те, що начальство не дає дозволу на переїзд, вона – в Орлі. Таким чином, у Голованівську Єфросинія Варфоломіївна мешкала з 1879 до 1884 року.

*Віра Миколаївна Прохорова
з чоловіком
Пилипом Юхимовичем
Воскобойниковим*

*Микола Миколайович і Олімпіада
Кузьмівна Робустови*

Надія Миколаївна
Робустова-
Давиденко 1909-
1925

Микола
Миколайович
Робустов 1907

Петро
Миколайович
Робустов 1905

Сергій
Миколайович
Робустов 1904-
1942

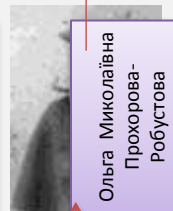
Арсеній 1905
виховувався в сім'ї
Левицьких

*Марія Іванівна та Борис
Миколайович Прохорови
з Саксаганським*

Борис
Миколайович
Прохоров 1882

Ольга Миколаївна
Прохорова-
Робустова

Віра Миколаївна
Прохорова-
Воскобойникова
1884-1965

**Ганна Варфоломіївна
Шевченко-Прохорова**
(кін. 40-х. – початок 50-х рр. XIX ст. - ?)
Освіту отримала у Києві, в пансіоні
мадам Соар.

*Марія Іванівна Тобілевич –
дочка Івана Карпенка – Карого (Тобілевича)
стала дружиною Бориса Миколайовича
Прохорова – внука Варфоломія Шевченка.*

**Варфоломій
Григорович
Шевченко**
(23.06.1821-
24.06.1892)

*Ганна Варфоломіївна
Шевченко*

Олександра Михайлівна Велигорська – внучка Варфоломія

Перші три роки життя внучаті племінниці Тараса Шевченка Олександри Велигорської, яка народилася 4 лютого 1881 року, минули у Голованівську (нині це селище міського типу Кіровоградської області), де Єфросинія Варфоломіївна мешкала з 1879 до 1884 року.

10 лютого 1902 року вона вийшла заміж за одного із найталановитіших та найсуперечливіших російських письменників-містиків Леоніда Андрєєва (1871–1919). Це був щасливий і водночас трагічний шлюб, який тривав лише чотири роки. Над цією родиною тяжіло чи то прокляття, чи то фатум. Дослідники вважають, що це могло бути спричинено захопленням Леоніда Андрєєва містицизмом, його зануренням у потойбічність, у безодні надприродного та ірраціонального. Невипадково Андрєєва називають основоположником експресіонізму в російській літературі, найбільш песимістичним письменником і навіть «апостолом смерті».

У 1903 році у подружжя Андрєєвих народився син Вадим, а в 1906-му у Берліні – молодший син, якого назвали Даниїлом. Поява на світ молодшого сина спричинила смерть Олександри Михайлівни. Вона померла через два тижні внаслідок післяпологової лихоманки, яка призвела до сепсису. Було їй лише 25 років. Турбуючись про долю Андрєєва та синів, Олександра Михайлівна домоглася від чоловіка клятви, що він одружиться вдруге. Смерть дружини стала для Леоніда Андрєєва потрясінням, від якого він так і не оговтався. По-різному склалася доля братів Вадима та Даниїла Андрєєвих. Старший з 1908 року жив з батьком у Фінляндії, де Леонід Андрєєв побудував розкішну віллу, яку назвав «Аванс», а молодший – виховувався у сім'ї тітки Єлизавети.

Олександра та Леонід Андрєєв
з сином Вадимом

Варфоломій Шевченко з
улюбленою внучкою
Олександрою, 1891 рік

Л. Н. Андрєєв і А. М. Андрєєва
1902. Бутово

Леонід Андрєєв і
Олександра Велигорська
Ялта, 1902 р.

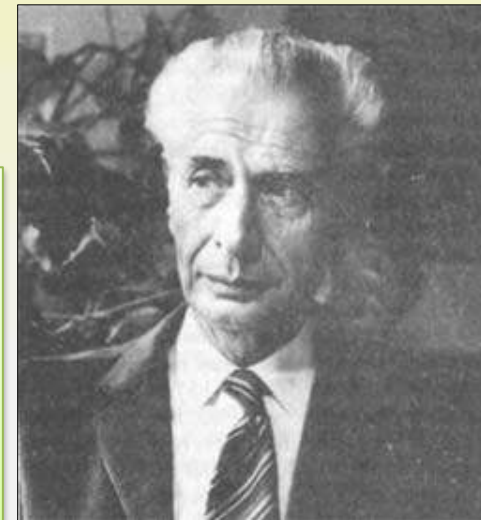
Вадим Андреев

правнук Варфоломія Шевченка

«Он был поэтом, поэтом со своим особым, неповторимым голосом. Многие критики русского зарубежья сравнивали его стихи со строфами Бунина и Тютчева... Сейчас все чаще Вадима Андреева называют одним из самых глубоких русских поэтов XX века».

Віктор Леонідов

Завідувач архівом – бібліотекою Російського фонду культури

Вадим Андреев на руках у М. Горького. Капрі, 1907 р.

Вадим Андреев – талановитий поет, прозаїк, мемуарист. Підлітком Вадим Леонідович брав участь у Білому русі. З 1922 року перебував у еміграції в Берліні та Парижі. Був учасником французького руху Опору. З 1949 року працював співробітником відділу ООН у Нью-Йорку. Помер у Женеві, похований на кладовищі Сен – Женев'єв де Буа під Парижем.

Автор книг поезій «Свинцовый час» (1924), «Недуг бытия» (1928), «Второе дыхание» (1950); поеми «Восстание звезд» (1932); автобіографічних повістей «Детство» (1963), «История одного путешествия» (1966), «Возвращение в жизнь» (1969), «Через двадцать лет» (1974); роману «Дике поле» (1965) та ін.

Двічі Вадим Андреев звертався до уряду СРСР з проханням надати йому радянське громадянство, але безуспішно. Щоправда, йому було дозволено відвідувати Радянський Союз. Саме через Вадима Андреева Олександр Солженіцин передав для публікації на Заході мікроплівку з текстом книги «Архипелаг ГУЛАГ». Повністю його вірші опубліковані у двотомнику, що побачив світ не на батьківщині, а у м. Берклі (США) в 1995 році.

Даниїл Андреев

правнук Варфоломія Шевченка

(1906–1959)

*...Да, с детских лет:
с младенческого горя*

*У берегов балтийских бледных вод
Я понял смерть, как дальний зов за море,
Как белый-белый дальний пароход.
Там, за морями – солнце, херувимы,
И я, отчалив, встречу мать в раю,
И бабушку любимую мою,
И Добрую Волшебницу над ними.*

Леонід Андреев так і не зміг змиритися з тим, що народження сина Даниїла (хрещеним батьком якого був Максим Горький) спричинило смерть коханої дружини. Він спочатку взагалі не хотів бачити «мимовільного вбивцю». Тому немовля забрала Єфросинія Варфоломійвна до своєї старшої дочки Єлизавети в Москву. До шести років Даню виховувала Буся, Бусинька – так хлопчик називав бабусю Фросю. А потім сталася ще одна трагедія. Хлопчик захворів дифтеритом, і Буся, яка його доглядала, заразившись від онука, померла, а Даня одужав. Але як про це повідомити дитині? Придумали таке: мовляв, Бусинька захворіла і перебуває в лікарні, вже одужує, але страшенно сумує і хоче побачитися з дочкою, його мамою. Однак, щоб з нею зустрітися, треба також померти, але бабусю непокоїть, як до цього поставиться Даня. Зрештою хлопчик після тривалих умовлянь і сліз написав бабусі листа, в якому відпустив її до мами, в рай. Через декілька місяців його спіймали на мосту через річку при спробі втопитися – Даня також вирішив померти, щоб зустрітися в раю з мамою і бабусею. Ця подія назавжди закарбувалася в пам'яті Даниїла Андреева (див. епіграф)

Даниїл Андреев сповна випив чашу страждань, яка випала на його долю. Сьогодні його називають одним з найоригінальніших філософів, містиком – духовидцем. Найдивовижніше, що свої основні твори – поему «Русские боги», поетичну драму «Железная мистерия» та релігійно – філософський трактат «Роза Мира», які вперше були надруковані після смерті Даниїла Андреева (відповідно в 1989, 1990 та 1991 роках) – він написав у Владимирській в'язниці.

У 1947 році він був заарештований органами держбезпеки за сфабрикованим звинуваченням в антирадянській агітації, створенні антирадянської групи, яка ставила за мету підготовку замаху на Сталіна. Засуджений до найвищої міри покарання – 25 років тюремного ув'язнення.

Після смерті Сталіна внаслідок перегляду справи термін ув'язнення був скорочений до 10 років. Лише в 1957 році важкохворий Даниїл Андреев був звільнений. На волі він прожив два роки.

Родичі та близькі знайомі біля труни Т. Г. Шевченка в Києві 7-го травня 1861 р. (фото)

- 1.Микита Григорович Шевченко; 2.Йосип Григорович Шевченко; 3.Петро Микитович Шевченко;
4.Дружина Йосипа Шевченка; 5. Ярина Григорівна Шевченко (Бойко); 6.Син Йосипа Шевченка;
7.Варфоломій Григорович Шевченко; 8.Дочка Варфоломія Шевченка; 9.Дочка Варфоломія Шевченка;
10.Син Варфоломія Шевченка; 11.Дружина Варфоломія Шевченка;
12.Іван Максимович Сошенко; 13.Григорій Миколайович Честахівський

*«У цім краю земля до неба горнеться,
а в росах світяться Тарасові сліди.
В Шевченкове, в Будище, Моринці
врочисто, мов до храму, увійди...»
Анатолій Савченко.*

*Нащадки Т.Г.Шевченка,
які проживають у с.Шевченкове*

Лисенко Микола Павлович з дружиною Галиною Федорівною, Оксана Погрібна з донькою Юлею, Ольга Федорівна Кириченко, Зінаїда Федотівна Бойко, Петро Олексійович Шолох та наймолодший із присутніх Віталій Басараб.

Село Шевченкове, знане раніше як Керелівка... Щемно і радісно, затишно і бентежно манить до себе величним іменем Тараса Шевченка. Саме в цьому селі, збираються його родичі, аби ще і ще крізь далеч років відчутти і утвердити: жива і міцна сув'язь його родини у рідній Керелівці, вона зберігає незгасне почуття шани і любові до свого такого знаного і поцінованого у всьому світі родича Тараса. ...

Три десятки жителів Шевченкового — прямі нащадки з тисячі, відображених в генеалогічних деревах.

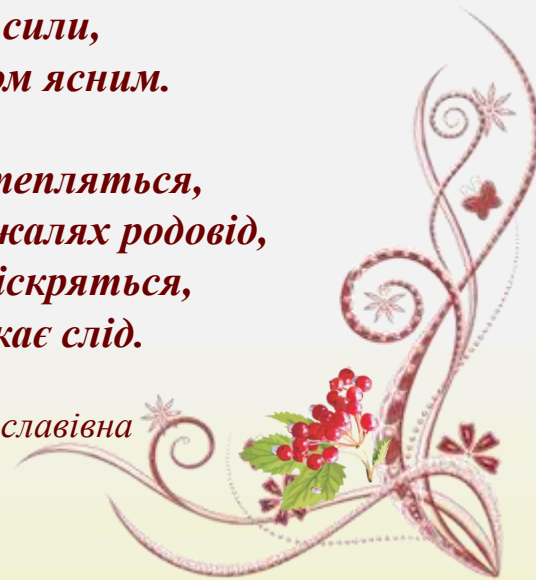

*одинних оберегів золоті причали
Ведуть тебе з благословенної Черкащини у світ.
Не думав ти, щоб так от пам'ятали
Вкраїнці дерева життя твого могутність віт.*

*На батьківщині предків незабутніх в спокої могили
Пливуть у вічність серед райдуг, серед зим,
І дереву родинному дає коріння сили,
Щоби нащадки жили з поглядом ясним.*

*Коли родинні почуття в душі тепляться,
Коли тримає пам'ять на скрижалях родовід,
Тоді вкраїнські обереги зорями іскряться,
Тоді калиново – вербово не зникає слід.*

Квасниця Олександра Ярославівна

*Література про життєвий і творчий шлях Т. Г. Шевченка
в фонді наукової бібліотеки ВНМУ*

1. **Шевченко Тарас: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях** / авт. – упоряд.: В. Х. Косян, Г. П. Паламарчук, О. І. Паляничко, К. В. Чумак. – К. : Рад. школа, 1991. – 335 с.
2. **Тарас Шевченко і Вінниччина** : 190 – річчю від дня народ. присвяч. : бібліогр. покажчик. / Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, Вінницький ДПУ ім. М. Коцюбинського; уклад.: Г. Авраменко, О. Кізян, Б. Хоменко. – Вінниця, 2004. – 108 с.
3. **Большаков Л. Н.** Іду до джерела: Книга про пошуки і знахідки : для серед. та старш. класів шкіл. віку. – К. : Веселка, 1979. – 271 с.
4. **Большаков Л. Н.** Їхав поет із заслання. Пошуки, роздуми, дослідження. – К. : Дніпро, 1977. – 328 с.
5. **Вадецкий Б.** Акын Терези. – М., 1959.
6. **Вадецкий Б.** Полнозвучность : роман. – М., 1974.
7. **Венок России Кобзарю** : стихи рос. поэтов о Т. Г. Шевченко. – М., 1989.
8. **Гапєєва В. І.** Меморіальна майстерня Т. Г. Шевченка в Академії художників. – М., 1952. – С. 44.
9. **Іваненко О.** Тарасові шляхи. – К., 1963.
10. **Ильченко А.** Петербургская осень. – К., 1951.
11. **Коломійченко М. І., Горленко В. З.** У колі друзів : нарис. – К., 1982.
12. **Косарик Д.** Син колос : лірична повість. – К., 1962.
13. **Чернышевская Н. М.** Н. Г. Чернышевский и Т. Г. Шевченко. Воспоминания, заметки, материалы. – К. : Дніпро, 1978. – 136 с.
14. **Шевчук В. А.** Син волі : роман. У 2 кн. – К., 1989.
15. **Шевченко Т. Г. і літературне життя Київського університету** / М. С. Грицай, В. Я. Неділько, Г. Я. Неділько, С. В. Задорожна ; за ред. В. Е. Шубравського. – К. : Вища школа, 1989. – 207 с.

Твори Т. Г. Шевченка в фонді наукової бібліотеки ВНМУ

1. **Шевченко Т. Г.** Повне зібрання творів. У 12 т. – К. : Наук. думка, 1989 – 91.
Т. 1. Поезія. 1837 – 1847– 526 с.
Т. 2. Поезія. 1847 – 1861. – 590 с.
Т. 3. Драматичні твори. Повісті. – 397 с.
2. **Шевченко Т. Г.** Твори у 5 – ти томах. – К.: Дніпро, 1970 -71.
Т.2. Поетичні твори 1847 – 1861. – 415 с.
Т.3. Драматичні твори. Повісті. – 378 с.
Т.4. Повісті. – 374 с.
Т.5. Щоденник. Вибрані листи. – 543 с.
3. **Шевченко Т. Г.** Твори у 5 – ти томах. – К.: Дніпро, 1978.
Т. 1. Поетичні твори (1837 - 1847)
Т. 2. Поетичні твори (1847 - 1861). – 364 с.
Т. 3. Драматичні твори. Повісті. – 414 с.
Т. 4. – Поезії. – 413 с.
Т. 5. Автобіографія. Щоденник. Вибрані листи. – 567 с.
4. **Шевченко Т. Г.** Вибрані поезії. – К. : Дніпро, 1981. – 247 с.
5. **Шевченко Т. Г.** Вибрані поезії. На укр. та англ. мовах. - К.: Дніпро, 1977. – 332 с.
6. **Шевченко Т. Г.** Гайдамаки: Поема. – К. : Дніпро, 1988. – 101 с.
7. **Шевченко Т. Г.** Избранные сочинения: пер. с укр. – М. : Худож. лит., 1987. – 559 с.
8. **Шевченко Т. Г.** Кобзар [Електр. ресурс]: текст «Кобзаря», пісні, худ. читання, фоторепортаж / Т. Шевченко. – Л.: Телерадіокомпанія TV – Просвіта, 2004. – 1 ел. опт. диск., 488 Мб.
9. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Веселка, 1990. – 144 с.
10. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Дніпро, 1985. – 640 с.
11. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Рад. письменник, 1983. – 593 с.
12. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Рад. школа. – 608 с.
13. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Дніпро, 1977. – 600 с.
14. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Дніпро, 1976. – 600 с.
15. **Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К.: Дніпро, 1974. – 622 с.
16. **Шевченко Т. Г.** Кобзарь. Стихотворения и поэмы : пер. с укр. – М.: Худ. лит., 1972. – 655 с.
17. **Шевченко Т. Г.** Кобзар : фототипія поза цензурного примірника видання 1840 р. «Кобзарь» Т. Шевченка / Т. Г. Шевченко. К.: АМН УССР, 1962. – 115 с.
18. **Шевченко Т. Г.** Малий Кобзар. Вибрані поезії для дітей. – К.: Веселка, 1976
19. **Шевченко Т. Г.** Повести: для середнього і старшого школьн. возраста. – К.: Веселка, 1984. – 359 с.
20. **Шевченко Т. Г.** Поєми і повісті. – К.: Дніпро, 1978. – 452 с
21. **Шевченко Т. Г.** Поезії: у 2 – х томах. Т. 1 – 2. – К.: Веселка, 1991.
22. **Шевченко Т. Г.** Поєми / Т. Г. Шевченко. – К.: Дніпро, 1981. – 189 с.
23. **Шевченко Т. Г.** Про мистецтво. – К.: Мистецтво, 1971. – 334 с.
24. **Шевченко Т. Г.** Рок – Кобзар [Електр. ресурс]: пісні та вірші Т. Шевченка. – Л.: Телерадіокомпанія TV – Просвіта, 2004. – 1 ел. опт. диск.
25. **Шевченко Т. Г.** Тополя. – К.: Дніпро, 1984. – 95 с.
26. **Шевченко Т. Г.** Художник : повісті / Т. Г. Шевченко; пер. з рос.: Антоненко – Давидович [та ін.]; худ. О. М. Застанченко. – К.: Молодь, 1985. – 368 с.

Використані джерела:

1. **Чанін С. В.** Великий рід великої людини: науково-популярний нарис / С. В. Чанін. – К.: ТОВ «ЕЛІБРЕ», 2008. – 160 с.
2. **Відоменко О. А.** Сумна та радісна шевченкіана / О. А. Відоменко . – Хмельницький : Поділля, 1996. – 53 с.
3. **Лисенко М. П.** Коріння Шевченкового роду / М. П. Лисенко. – Київ : Алефа, 2012.
4. **Портал Шевченка.** – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// kobzar.ua/item/show/3723](http://kobzar.ua/item/show/3723)
5. **Потомки Шевченкового рода :** национальный музей .– Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// museumshevchenko.org.ua>
6. **Нащадок великого Кобзаря.** – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// www.rycar.org>
7. **Кіровоградські** нащадки Тараса Шевченка . – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// gre4ka.info/.../2656-kirovohradski-nashchadky...>
8. **Один** із нащадків Тараса Шевченка проживає в селі Івахни. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// novadoba.com.ua/3220-odyn-iz-naschadkiv-tar...>
9. **Національний** заповідник "Батьківщина Тараса Шевченка". – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// batkivshhyna-tarasa.com.ua>
10. **Праправнук** Кобзаря «працює» священником в Омській області. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// www.wz.lviv.ua/articles/54954>
11. **“Земля, яку сховає Тарас ”** (Т. Г. Шевченко і наш край). – Електронний ресурс. – Режим доступу: http:// librarychl.kr.ua/pro_bib/200-sheva.php
12. **Тарас** Шевченко і наш край. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http:// library.kr.ua/kray/shevchenko/nash_kray.html
13. **Незнана** гілка Шевченкового роду. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// chornomorka.com/archive/a-1495.html>
14. **Потомки** Тараса на огненних рубежах. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http:// vo.od.ua/rubrics/dalekoe-blizkoe/26950.php>
15. **Вадим** Андреев . Тьма не исключает света. – Электронный ресурс. – Режим доступу: http:// magazines.russ.ru/nov_yun/1998/1-2/andreev.html
16. **Пятое** чувство Вадима Андреева. О сыне Леонида Андреева. – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// krugozormagazine.com/show/Andreev.1978.html>
17. **Поэт** и духовидец – два сына Леонида Андреева. – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// wikers.ru › Wikers Weekly › Наследники по прямой>
18. **Из маленькой** комнаты. – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// daniil-andreev.org/>
19. **Троюрідний** брат Тараса – Варфоломій. – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID>
20. **Внучата** племінниця Тараса Шевченка Олександра ...– Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// n-slovo.com.ua/.../9.../1380-dyexfnf.html>
21. **Олександра** Антонівна Кротова (Шевченко) : родовід. – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// uk.rodovid.org/wk/Запис:169752>
22. **Фотій** Красицький – гідний продовжувач творчих традицій . – Электронный ресурс. – Режим доступу: <http:// nsku.ck.ua/index.php?...>

23. **Майстер** пензля Фотій Красицький . – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// cbspodil.org.ua/download/fot_kras.doc](http://cbspodil.org.ua/download/fot_kras.doc)
24. **Ганна** Черкаська. Нашадок Т. Шевченка Фотій Красицький . – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// uk-ua.facebook.com/.../6745398159630...](http://uk-ua.facebook.com/.../6745398159630...)
25. **Фотій** Красицький – нащадок Тараса Шевченка. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// uartlib.org/fotiy-krasitskiy-nashhadok-tarasa-sh...](http://uartlib.org/fotiy-krasitskiy-nashhadok-tarasa-sh...)
26. **Нестерчук Д. В.** Гілка Шевченківського роду (до 140-річчя від дня народження Фотія Степановича Красицького). – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// archives.gov.ua/Publicat/AU/AU.../19.pdf](http://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU.../19.pdf)
27. **Нашадки** Т. Г. Шевченка - WIX.com. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// informatika152.wix.com/tg-shevchenko#...shev..](http://informatika152.wix.com/tg-shevchenko#...shev..)
28. **Тарас** Шевченко походить з роду запорізьких козаків. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// artvertep.dp.ua/.../24583_Taras+SHevche..](http://artvertep.dp.ua/.../24583_Taras+SHevche..)
29. **Нашадок** великого Кобзаря. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// www.rycar.org/j/index.php?..](http://www.rycar.org/j/index.php?..)
30. **Шевченків** родовід. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// zdibrova.narod.ru/base/.../achaban.pdf](http://zdibrova.narod.ru/base/.../achaban.pdf)
31. **Із Шевченкового** роду: Борис Яблонський – правнук внучатого племінника Тараса Шевченка. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/23002](http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/23002)
32. **Дом** Велигорских. Орел знакомый и незнакомый . – Электронный ресурс. – Режим доступу:
[http:// orel-story.ru/land_dom_veligorskih.php](http://orel-story.ru/land_dom_veligorskih.php)
33. **Велигорские** . – Электронный ресурс. – Режим доступу: [http:// rozamira.nl/lib/ae/da-okr/veligorskie.htm](http://rozamira.nl/lib/ae/da-okr/veligorskie.htm)
34. **Нашадок** великого Кобзаря. Освідчення України. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// zdibrova.narod.ru/base/.../nazchadok.docx](http://zdibrova.narod.ru/base/.../nazchadok.docx)
35. **Дніпропетровчанка** Ганна Трегуб – праправнучка Кобзаря... – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// zorya.org.ua/p/45554?lang=uk](http://zorya.org.ua/p/45554?lang=uk)
36. **Спогади** Дарії Соловеївни про Шевченка . – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// zdibrova.narod.ru/.../rm1_vg_24_02_1999.ht...](http://zdibrova.narod.ru/.../rm1_vg_24_02_1999.ht...)
37. **Нашадки** Шевченка живуть на Дніпропетровщині. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// gorod.dp.ua/news/89208](http://gorod.dp.ua/news/89208)
38. **Тарас** Шевченко і Кіровоградщина. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// ukrlit.vn.ua/article/156.html](http://ukrlit.vn.ua/article/156.html)
39. **У Шевченка** було понад півтори сотні двоюрідних правнуків. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// wz.lviv.ua/articles/90803](http://wz.lviv.ua/articles/90803)
40. **Шкода** В'ячеслав Євгенович – Вікіпедія . – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// uk.wikipedia.org/.../Шкода_В'ячеслав_Євгенович](http://uk.wikipedia.org/.../Шкода_В'ячеслав_Євгенович)
41. **На Вінничині** живе правнучка Шевченка . – Електронний ресурс. – Режим доступу:
[http:// gazeta.ua/articles/...pravnuchka.../493372](http://gazeta.ua/articles/...pravnuchka.../493372)
42. **Тарас Шевченко** і Тернопілля. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// .library.te.ua/about/.../2010_about_us89/](http://.library.te.ua/about/.../2010_about_us89/)

43. **Шевченки** жили у Львові. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// umoloda.kiev.ua/regions/73/116/.../3686...](http://umoloda.kiev.ua/regions/73/116/.../3686...)
44. **Из рода** Тараса Шевченко. – Электронный ресурс. – Режим доступу: [http:// rkna.ru/index.php/component/.../288.../677-iz-roda-tarasa-shevchenko](http://rkna.ru/index.php/component/.../288.../677-iz-roda-tarasa-shevchenko)
45. **Славний** праправнук великого прапрадіда. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// kobza.com.ua](http://kobza.com.ua) › Українці в Росії
46. **Коріння** Шевченкового роду. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// golossokal.com.ua](http://golossokal.com.ua)
47. **Правнучка** Тараса. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// pr.ua/news.php?new=32673](http://pr.ua/news.php?new=32673)
48. **Из роду** Великого Кобзаря. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// izvestiya.odessa.ua/.../iz-rodu-velikogo-kobzar](http://izvestiya.odessa.ua/.../iz-rodu-velikogo-kobzar).
49. **Праправнук** Тараса Шевченка: А не раз читаю "Кобзар". – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// svoboda.org.ua/diyalnist/.../020274/](http://svoboda.org.ua/diyalnist/.../020274/)
50. **Слово** Кобзаря дарувала людям. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http:// dds.com.ua/.../135-slovo-kobzarya-daruvala-ly...](http://dds.com.ua/.../135-slovo-kobzarya-daruvala-ly...)

